

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bc. Eliška Černovská

**Guy Erismann a jeho role v česko-
francouzských kulturních vztazích v oblasti
hudby**

Diplomová práce

Praha 2018

Autor práce: Bc. Eliška Černovská

Vedoucí práce: **Mgr. et Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.**

Rok obhajoby: 2018

Bibliografický záznam

ČERNOVSKÁ, Eliška. *Guy Erismann a jeho role v česko-francouzských kulturních vztazích v oblasti hudby*. Praha, 2018. 83 s. Diplomová práce (Mgr.) Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Katedra evropských studií. Vedoucí diplomové práce Mgr. et Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.

Abstrakt

Diplomová práce „Guy Erismann a jeho role v česko-francouzských kulturních vztazích v oblasti hudby“ se zaměřuje na Erismannovu činnost prezentující českou hudbu ve Francii mezi lety 1960-2007. Guy Erismann byl odborníkem na českou hudbu, jenž se ji snažil šířit do povědomí francouzské veřejnosti. Zájem o českou hudbu se ve francouzské společnosti začal objevovat až v 60. letech 20. století. Tato diplomová práce analyzuje, zda, případně jak k šíření povědomí o české hudbě u francouzské veřejnosti přispěla činnost Guy Erismanna. Výzkum využívá biografickou metodologii zaměřující se na osobnost, znalosti, oficiální postavení, osobní kontakty a reputaci Guy Erismanna, tj. na nehmotné prostředky individuálního aktéra v mezinárodních vztazích. Díky své osobnosti dokázal překonávat nedůvěru a politické rozdíly mezi českým a francouzským prostředím, díky čemuž se mu dařilo navázat spolupráci s českými představiteli jak za komunistického, tak demokratického režimu. Pomocí svých rozsáhlých znalostí vydal pět knih o českých skladatelích, které se staly klíčovými prameny o české hudbě dostupné pro francouzskou veřejnost. Erismannova vysoká pozice v *Radio France* mu umožňovala také zakomponovat neznámé české skladby do hudebního vysílání. Následně kolem sebe vytvořil síť lidí, kteří svými aktivitami propagovali českou hudbu. Díky své reputaci byl Erismann zván na mnohá kolokvia a umělecká představení, aby na nich českou hudbu prezentoval francouzskému publiku. Všechny tyto Erismannovy aktivity byly klíčové pro česko-francouzskou hudební spolupráci v letech 1960-2007.

Abstract

The master thesis „Guy Erismann and his role in Czech-French cultural relations in music“ focus on Erismann’s activities which propagated the Czech music in France in 1960-2007. Guy Erismann was an expert whose aim considered in raising French public awareness of the Czech musical heritage. Furthermore, the interest of the French society in Czech composers was noticed not until the 1960s. The thesis analyses if the activities of Erismann contributed to promoting the Czech music in France and if yes, what kind of contribution it was. The research uses the biographical methodology concentrating on Erismann’s personality, knowledge, official post, network of personal contacts and reputation. All research criteria represent intangible capabilities of an individual actor in international relations. Regarding Erismann’s personality, he was able to overcome the mistrust and even political divergences between Czech and French environment. Consequently, he achieved to establish a cooperation with Czech representatives of communist and afterward democratic regime. He wrote five books relating to the Czech music that became to be one of the most crucial resources about the Czech composers in France. Moreover, Erismann’s high position in *Radio France* allowed him to incorporate Czech compositions, unknown in France, in the radio broadcasting. In addition, he managed to create a network of persons promoting the Czech music in France. Finally, thanks to his reputation, he was regularly invited to present it to the French audience to various colloquiums and cultural performances. To sum up, all these activities were founded to be crucial for the Czech-French cooperation in 1960-2007.

Klíčová slova

Guy Erismann, Francie, Česká republika, bilaterální vztahy, kulturní spolupráce, hudba, biografická metoda

Keywords

Guy Erismann, France, the Czech Republic, bilateral relations, cultural cooperation, music, biography method

Rozsah práce: 131 410 znaků

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracoval/a samostatně a použil/a jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.
4. Prohlašuji, že všechny informace a zdroje poskytnuté třetími osobami, jsem použila s jejich informovaným souhlasem.

V Praze dne 9. května 2018

Eliška Černovská

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala Michelle Erismannové za ochotu, s kterou mne přijala a ukázala mi osobní archivy a pracovnu svého manžela, Guy Erismanna, za pomoc s hledáním pamětníků a za asistenci během celého mého výzkumného pobytu v Paříži. Velký dík patří též Gauthieru Coussementovi, jenž byl tak hodný a poskytl mi elektronickou verzi všech *Cahiers du Mouvement Janáček*. Heleně Jarošové a Markétě Vejvodové za poskytnutí cenných materiálů a kontaktů. Také Jill Nizardové za pomoc s výzkumem. Ráda bych poděkovala všem respondentům, kteří mi poskytli cenné informace a materiály, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. Také pracovnícím v archivu francouzského rozhlasu za pomoc s výzkumem a vedení IMS FSV UK, jehož finanční podpora mi umožnila uskutečnit potřebný výzkumný pobyt ve Francii.

Ráda bych také poděkovala Mgr. et Mgr. Elišce Tomalové, Ph.D. za cenné rady, shovívavost, trpělivost a vstřícnost při zpracování této diplomové práce. V neposlední řadě bych chtěla poděkovat dalším pedagogům působících na Katedře evropských studií IMS FSV UK za podporu při tomto výzkumu.

Ohromný dík patří mé rodině, bez níž by tato práce nikdy nemohla vzniknout. Ráda bych též poděkovala Davidovi, který mi je velkou oporou, za přínosné komentáře a pomoc při psaní této práce. V neposlední řadě nelze nezmínit Terku, Báru a Evelínu, které mne podpořily kdykoliv jsem potřebovala, a motivovaly mne k další práci.

Institut mezinárodních studií
Teze diplomové práce

ZÁVĚREČNÉ TEZE MAGISTERSKÉ PRÁCE NMTS

Jméno: Bc. Eliška Černovská
E-mail: 79335963@fsv.cuni.cz
Specializace (uved'te zkratkou)*: ZES
Semestr a školní rok zahájení práce: LS 2016/2017
Semestr a školní rok ukončení práce: LS 2017/2018
Vedoucí diplomového semináře: PhDr. Zuzana Kasáková, Ph.D.
Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Eliška Tomalová, Ph.D.
Název práce: Guy Erismann a jeho role v česko-francouzských kulturních vztazích v oblasti hudby
Charakteristika tématu práce (max 10 řádek): Kulturní dimenze česko-francouzských vztahů je klíčová rovina vzájemné spolupráce mezi Československem, následně Českou republikou, a Francií od 19. století. Útlum bilaterální spolupráce nastal za československého komunistického režimu a až po roce 1989 byla česko-francouzská kulturní spolupráce zintenzivněna a dále rozvíjena. Hudební rovina česko-francouzských vztahů byla dlouhou dobu opomíjena a obecně byl zájem o českou hudbu ve Francii až do 60. let 20. století značně omezený. Od 60. let se postupně začala česká hudba hrát ve francouzských operních sálech, na koncertech a v rádiu. Na šíření české hudby ve Francii měly vliv i jednotlivé osobnosti, jež českou hudbu prosazovaly. Jedním z nich byl i Guy Erismann, jenž se velmi zajímal o českou hudbu a zpřístupňoval ji francouzské veřejnosti.
Vývoj tématu od zadání projektu do odevzdání práce (max. 10 řádek): Téma diplomové práce bylo od zadání projektu zúženo. Původně se výzkum měl zaměřit na celý život Guy Erismanna, avšak s pokračováním výzkumu bylo časové rozmezí vymezeno na období 1960-2003 relevantní pro česko-francouzské vztahy (v roce 1960 totiž Erismann poprvé navštívil Československo). Upřesněna byla také výzkumná otázka. Zpočátku si práce kladla za cíl zodpovědět na otázku, jaká byla role a přínos Guy Erismanna v česko-francouzských kulturních vztazích, zejména v oblasti hudby. Finální výzkumná otázka zní, jak Erismannova činnost přispěla k prezentaci české hudby ve Francii, tj. jaké dopady měly Erismannovy aktivity na českou kulturní diplomacii v oblasti hudby ve Francii. Velký posun nastal zejména v teoretické rovině s upřesněním výzkumných kritérií nehmotných schopností individuálního aktéra na mezinárodní scéně a využití konceptu veřejné diplomacie od Marka Leonarda.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): Úvod 1 Teoreticko-výzkumný rámec 1.1 Definice pojmů 1.2 Hudba v mezinárodních vztazích 1.3 Teorie moci

- 1.4 Veřejná diplomacie
- 1.5 Aktérství
- 1.6 Aplikace teorie na výzkum
- 1.7 Výzkumná kritéria a metodologie

2 Guy Erismann (1927-2003)

- 2.1 Kariéra v rozhlasu
- 2.2 Politické smýšlení

3 Osobnost Guy Erismanna

- 3.1 Kontakt s českou kulturou
- 3.2 Organizace společných projektů

4 Znalosti Guy Erismanna

- 4.1 Kontakt s českou hudbou
- 4.2 Vzájemná výměna umělců

5 Oficiální postavení Guy Erismanna

- 5.1 Kontakt s českou hudbou
- 5.2 Vzájemná výměna umělců

6 Osobní vztahy Guy Erismanna

- 6.1 Kontakt s českou hudbou
- 6.2 Organizace společných projektů

7 Reputace Guy Erismanna

- 7.1 Osobnost
- 7.2 Znalosti
- 7.3 Oficiální postavení
- 7.4 Osobní vztahy

Závěr

Hlavní výsledky práce (max. 10 řádek):

Diplomová práce potvrdila hypotézy, z nichž výzkum vycházel, tj. že jedinec je plnohodnotným aktérem mezinárodních vztahů a že Guy Erismann byl i přes svůj francouzský původ představitelem české kulturní diplomacie. Závěry práce jsou následující. Erismannův přínos v česko-francouzských vztazích spočíval především v rozsáhlém začleňování české hudby do programu Festivalu v Avignonu a do hudebního vysílání francouzského rozhlasu. Mnoho Francouzů poprvé zaslechlo české skladby právě skrze rádiové vysílání. Mimo to Erismann vydal pět publikací týkajících se české hudby, což byly ve Francii klíčové zdroje k tomuto tématu až do 90. let. Vedle prezentace české hudby na různých uměleckých vystoupení Erismann dlouhodobě působil v čele Hnutí Janáček. Svými aktivitami tedy zásadně usnadnil francouzské veřejnosti kontakt s českou hudbou. Erismannův přínos v česko-francouzských hudebních vztazích tak byl značný.

Prameny a literatura (výběr nejpodstatnějších):

Prameny

Anonym č. 1 (člen Hnutí Janáček). Osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017, Paříž.

Anonym č. 2 (člen Hnutí Janáček). Osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017, Paříž.

Anonym č. 3 (zástupce Praga Digitalis). Osobní rozhovor s autorkou. 11. listopadu 2017, Paříž.

Ballèvre, Jean-François (pianista). Osobní rozhovor s autorkou. 17. listopadu 2017, Paříž.

Bernard, Olivier (ředitel kulturní sekce v La Sacem, vysokoškolský pedagog). Osobní rozhovor s autorkou. 11. listopadu 2017, Paříž.

Březina, Aleš (skladatel, muzikolog, ředitel Institutu Bohuslava Martinů). Osobní rozhovor s autorkou. 10. října 2017, Praha.

De Prévalová, Jitka (dlouholetá zaměstnankyně Českého centra v Paříži). Osobní rozhovor s autorkou. 17. listopadu 2017, Paříž.

Dumont, Marc (producent v Radio France, historik). Osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017, Paříž.

Erismannová, Michelle (zaměstnankyně Radio France, manželka Guy Erismanna). Osobní rozhovor s autorkou, 12. listopadu 2017, Paříž.

Kabinová-Clopetová, Sylvie (muzikoložka). Osobní rozhovor s autorkou. 7. srpna 2017, Praha.

Kvapil, Radoslav (pianista). Osobní rozhovor s autorkou. 8. listopadu 2017, Praha.

Larrocheová, Mireille (divadelní režisérka, zakladatelka Péniche Opéra). Osobní rozhovor s autorkou. 17. listopadu 2017, Paříž.

Marnat, Marcel (muzikolog, novinář, rozhlasový producent). Osobní rozhovor s autorkou. 16. listopadu 2017, Paříž.

Martin, Gabriel (člen Hnutí Janáček). Osobní rozhovor s autorkou. 13. listopadu 2017, Paříž.

Mařatka, Kryštof (skladatel, dirigent, klavírista). Osobní rozhovor s autorkou. 15. listopadu 2017, Paříž.

Mihule, Jaroslav (diplomat, muzikolog, vysokoškolský pedagog na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy). Osobní rozhovor s autorkou. 29. června 2017, Praha.

Páleníček, Zdeněk (klavírista). Osobní rozhovor s autorkou. 12. prosince 2017, Praha.

Pohorský, Aleš (vysokoškolský pedagog na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy). Osobní rozhovor s autorkou. 13. června 2017, Praha.

Pohorský, Aleš (vysokoškolský pedagog na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy). Osobní rozhovor s autorkou. 9. ledna 2018, Praha.

Prager, Charles (bývalý ředitel Národní scény v Mâconu). Osobní rozhovor s autorkou. 28. listopadu 2017, Praha.

Štraus, Ivan (houslista, vysokoškolský pedagog na AMU). Osobní rozhovor s autorkou. 7. prosince 2017, Praha.

Wellner Pospíšil, Michael (bývalý ředitel Českého centra v Paříži a Budapešti, fotograf). Osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017, Praha.

Literatura

Chardonnier, Jacques a Madeleine Sola. „Guy Erismann: Radio et militantisme musicale“. In Cahier d'histoire de la Radiodiffusion, č. 58, ed. Guy Robert, 186-224. Paříž: Radio France, 2008.

De Préval, Jitka a Myriam Soumagnac. Paris-Prague: voyage musical en compagnie de Guy Erismann. Paříž: Editions Delatour France, 2010.

Galmiche, Xavier a Lenka Stránská. L'attraction et la nécessité: Musique tchèque et culture

française au XXe siècle. Praha: Editio Barenreiter Praha, 2004.

Jones, Walter S. „Power“. In The Logic of International Relations, Walter S. Jones (Boston: Little Brown, 1985): 245-74.

Leonard, Mark, Stead, Catherine a Conrad Smewing. Public diplomacy. Londýn: The Foreign Policy Centre, 2002.

Nye, Jr., Joseph S. Soft power: The Means to success in World Politics. New York: Public Affairs, 2004.

Etika výzkumu:

Co se týče etického aspektu výzkumu, rozhovory a osobní materiály byly pořizovány a použity pouze se souhlasem dotyčných osob. Účastníci byli o výzkumu předem informováni. Pokud autorka nedostala jejich informovaný souhlas s účastí na výzkumu, nebyly dané materiály v rámci této diplomové práce použity. Zároveň je účast respondentů na výzkumu ryze dobrovolná. Navíc pokud si dotazovaní nepřáli být v práci jmenováni, použila dané informace diplomová práce anonymně či pod názvem instituce, kterou respondenti uvedli. V zájmu celé práce je, aby v důsledku výzkumu nikomu nevznikla žádná újma.

Jazyk práce:

čeština

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí diplomového semináře		
Vedoucí specializace		
Garant programu		

* BAS – Balkánská a středoevropská studia; ES – Evropská studia; NRS – Německá a rakouská studia; RES – Ruská a eurasijská studia; SAS – Severoamerická studia; ZES – Západoevropská studia.

** Pokud je to relevantní, tj. vyžaduje to charakter výzkumu (nebo jeho zadavatel), data, s nimiž pracujete, nebo osobní bezpečnost vaše či dalších účastníků výzkumu, vysvětlíte, jak zajistíte dodržení, resp. splnění těchto etických aspektů výzkumu: 1) informovaný souhlas s účastí na výzkumu, 2) dobrovolná účast na výzkumu, 3) důvěrnost a anonymita zdrojů, 4) bezpečný výzkum (nikomu nevznikne újma).

Obsah

ÚVOD.....	2
1 TEORETICKO-VÝZKUMNÝ RÁMEC	9
1.1 DEFINICE POJMŮ.....	9
1.2 HUDBA V MEZINÁRODNÍCH VZTAŽÍCH.....	10
1.3 TEORIE MOCI.....	13
1.4 VEŘEJNÁ DIPLOMACIE	15
1.5 AKTÉRSTVÍ.....	18
1.6 APLIKACE TEORIE NA VÝZKUM	20
1.7 VÝZKUMNÁ KRITÉRIA A METODOLOGIE	24
2 GUY ERISMANN (1927-2003)	28
2.1 KARIÉRA V ROZHLASU	28
2.2 POLITICKÉ SMÝŠLENÍ	31
3 OSOBNOST GUY ERISMANN.....	33
3.1 KONTAKT S ČESKOU KULTUROU.....	34
3.2 ORGANIZACE SPOLEČNÝCH PROJEKTŮ	35
4 ZNALOSTI GUY ERISMANN.....	38
4.1 KONTAKT S ČESKOU HUDBOU	40
4.2 VZÁJEMNÁ VÝMĚNA UMĚLCŮ	42
5 OFICIÁLNÍ POSTAVENÍ GUY ERISMANN.....	44
5.1 KONTAKT S ČESKOU HUDBOU	45
5.2 VZÁJEMNÁ VÝMĚNA UMĚLCŮ	48
6 OSOBNÍ VZTAHY GUY ERISMANN.....	50
6.1 KONTAKT S ČESKOU HUDBOU	51
6.2 ORGANIZACE SPOLEČNÝCH PROJEKTŮ	52
6.3 INSTITUCIONALIZACE KULTURNÍ SPOLUPRÁCE	53
7 REPUTACE GUY ERISMANN.....	56
7.1 OSOBNOST.....	56
7.2 ZNALOSTI.....	57
7.3 OFICIÁLNÍ POSTAVENÍ.....	59
7.4 OSOBNÍ KONTAKTY	61
ZÁVĚR	63
SUMMARY	66
POUŽITÁ LITERATURA.....	68
PRIMÁRNÍ ZDROJE	68
SEKUNDÁRNÍ ZDROJE.....	74
SEZNAM PŘÍLOH.....	80
PŘÍLOHY.....	81
PŘÍLOHA Č. 1: KATEGORIZACE DOPADŮ VEŘEJNÉ DIPLOMACIE (TABULKA)	81
PŘÍLOHA Č. 2: KATEGORIZACE DOPADŮ KULTURNÍ DIPLOMACIE (TABULKA).....	81
PŘÍLOHA Č. 3: TŘI DIMENZE KULTURNÍ DIPLOMACIE (TABULKA)	82
PŘÍLOHA Č. 4: VYOBRAZENÍ ŠÍŘENÍ INFORMACÍ OD ZDROJE K ŠIRŠÍMU PUBLIKU (DIAGRAM).....	82
PŘÍLOHA Č. 5: ŽIVOTOPISNÁ DATA GUY ERISMANN (SEZNAM).....	82
PŘÍLOHA Č. 6: PUBLIKACE GUY ERISMANN (SEZNAM).....	83

Úvod

Diplomová práce se zabývá osobností Guy Erismanna (1923-2007), mimo jiné francouzského muzikologa, hudebního kritika, žurnalisty, producenta a dlouhodobého zaměstnance rozhlasu *Radiodiffusion Française* (dále jen RDF). Ten byl v roce 1964 nahrazen institucí *Office de radiodiffusion-télévision française* (dále jen ORTF) a v roce 1974 se francouzský rozhlas přejmenoval na *Radio France*. Jelikož Guy Erismann patřil mezi milovníky české hudby a zasazoval se o její propagaci ve Francii, analyzuje výzkum jeho roli v česko-francouzských kulturních vztazích, konkrétně v oblasti hudby. Studie se zaměřuje na Erismannovu činnost v letech 1960-2007. Časové ohraničení jeho aktivit není náhodné, jelikož dané roky představují důležité mezníky v Erismannových aktivitách. V roce 1960 podnikl svou první cestu do Československa, z čehož do jisté míry pramenil jeho zájem o českou (převážně vážnou) hudbu. Dne 6. září 2007 Guy Erismann zemřel, avšak ještě v první polovině roku 2007 se podílel na akcích reprezentujících českou hudbu ve Francii.

Československo-francouzská kulturní spolupráce v letech 1960-1993 byla značně omezená, zejména v porovnání s intenzivními bilaterálními vztahy za První československé republiky. Již v roce 1886 v Československu vznikla první Francouzská aliance a následně byl v roce 1920 založen dnešní Francouzský institut v Praze (původně se jednalo o univerzitu). Bilaterální kulturní spolupráce v meziválečném období dosáhla svého vrcholu. Nicméně po druhé světové válce se již podobné konjunktury nedočkala. Vzájemné vztahy byly poznamenány Mnichovskou dohodou, vznikem Protektorátu Čech a Moravy a únorovým převratem v roce 1948. O tři roky později byla činnost Institutu ukončena a to na základě udání za špionáž. Tímto bylo uzavřeno hlavní centrum institucionální československo-francouzské kulturní spolupráce. O 16 let později, tj. v roce 1967, byla československé veřejnosti zpřístupněna čítárna Francouzského institutu a v roce 1979 byla znovu otevřena část kurzů francouzského jazyka pro dospělé. Od roku 1990 byly aktivity Francouzského institutu v Praze plně obnoveny.¹ Podobná česká instituce ve Francii vznikla až se založením Českého centra v Paříži v roce 1997. Do té doby Česká republika (ani Československo) na francouzské půdě nedisponovala kulturním zastoupením, kromě samotné ambasády.

¹ Oficiální stránky Francouzského institutu v Praze, „Náš příběh“, <https://www.ifp.cz/cz/o-nas-1/> (konzultováno 8. dubna 2018).

Co se týče kulturních bilaterálních smluv, ve 40. a 50. letech se vzájemné vztahy ocitly téměř na nulové úrovni. Československá socialistická republika s Francií dlouho neměla podepsanou žádnou úpravu kulturní spolupráce a oficiálně tak zůstala v platnosti *Deklarace o vědeckých, literárních a školských stycích* již z roku 1923 se svým *Dodatkovým protokolem* podepsaným v roce 1945. Tyto smlouvy se však musely podřídít politickým dokumentům upravující zahraniční styky a reálná spolupráce mezi Československem a Francií tak byla značně omezená. V roce 1960 pak byla přijata tzv. *Dlouholetá koncepce ministerstva školství a kultury pro provádění kulturních a školských styků s Francií*. Tento dokument měl za cíl orientovat vzájemnou kulturní spolupráci na francouzskou dělnickou třídu a venkov, na Francouzskou komunistickou stranu (*Parti communiste française*, dále jen PCF) a na společnost *France-Tchécoslovaquie*. Tato instituce, tj. krajanská Jednota československé kolonie ve Francii, byla silně napojená na PCF a na francouzské odbory. PCF se tak stala platformou pro pořádání společných kulturních akcí. I když většina československo-francouzských kulturních projektů byla realizována bez záštity některé z československých institucí, navazování kontaktů mezi československou a francouzskou stranou probíhalo prostřednictvím osobních styků skrze komunistické strany či právě krajanské instituce.²

Ve druhé polovině 60. let se československo-francouzská kulturní spolupráce lehce prohlubovala, v říjnu 1967 byla v Paříži podepsána *Kulturní dohoda mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Francouzské republiky*. Na jejím základě byly obnoveny zejména studijní a akademické výměny.³ Větší prohloubení vzájemných vztahů na smluvní bázi přišlo až v 90. letech, kdy byla mezi Francií a Českou a Slovenskou republikou uzavřena dohoda o zřízení kulturních středisek a další smlouvy týkající se (nejen) kulturní spolupráce.⁴

² Ludmila Motejlová, *Československo a Francie 1948-1968: Československo-francouzské diplomatické a kulturní vztahy v letech 1948-1968*, (doktorandská dizertace, Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014): 4-6, 8-9, 245.

³ Vyhláška ministra zahraničních věcí o Kulturní dohodě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Francouzské republiky, č. 59/1968 Sb. (přijato 10. dubna 1968), <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1968-59> (konzultováno 8. dubna 2018).

⁴ Oficiální stránky Ministerstva zahraničních věcí České republiky, „Francie: Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou“, https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/smlouvy/index.html (konzultováno 8. dubna 2018).

Česko-francouzská spolupráce v období 1960-2007 je v literatuře zpracována především v kontextu evropských otázek a obecné europeizace bilaterálních vztahů.⁵ Po roce 1993 se autoři nejvíce zaměřovali na roli Francie a České republiky v rámci přístupového vyjednávání nových členských států do Evropského hospodářského společenství, respektive Evropské unie.⁶ Naopak časovému rozmezí 1960-1989 se literatura československo-francouzským kulturním vztahům věnuje okrajově, protože byly značně limitovány.⁷ Větší prostor je každopádně přisuzován období 1989-1993⁸ po pádu komunistického režimu, kdy se otevřela možnost vzájemnou spolupráci postupně zintenzivňovat. Debatě týkající se obecné kulturní bilaterální spolupráce dominuje zejména jazyková politika, tedy výuka francouzského jazyka v Československu, následně v České republice.⁹ V jiných kulturních oblastech se již debata věnuje jednotlivcům – politikům či umělcům (jmenovitě kupříkladu Ernestu Denisovi¹⁰, Edvardu Benešovi¹¹, Jaroslavu Haškovi¹² či Karlu Čapkovi¹³) – nebo

⁵ Viz zejména Markéta Brüstlová, *Europeizace česko-francouzských vztahů (1989-2009)*, (doktorandská disertace, IMS FSV UK, 2012).

⁶ François De la Serre, Christian Lequesne a Jacques Rupnik, *L'Union européenne: Ouverture à l'Est?* (Paris: Politique d'aujourd'hui, 1994); Jacques Rupnik a kol., *Les Européens face à l'élargissement* (Paris: Presses de Sciences Po, 2004); Elsa Tulmets, „Les programmes d'aide de l'Union européenne à l'Est: analyser l'impact des réformes“, *Revue d'études comparatives Est-Ouest* 34, č. 3 (2003): 5-36, http://www.persee.fr/doc/receo_0338-0599_2003_num_34_3_1615 (staženo 14. června 2017); Eliane Mossé, „Les pays d'Europe centrale et orientale et l'Union européenne: aspects économiques“, *Politique étrangère* 61, č. 1 (1994): 151-63, www.persee.fr/doc/polit_0032-342x_1996_num_61_1_4520 (staženo 15. června 2017); Johantan Story, „Les opinions publiques, obstacle à l'intégration européenne“, *Politique étrangère* 57, č. 4 (1992): 893-913, http://www.persee.fr/doc/polit_0032-342x_1992_num_57_4_4157 (staženo 14. června 2017); Christian Lequesne a Jacques Rupnik, *L'Europe des Vingt-Cinq* (Paris: Editions autrement, 2004).

⁷ Viz François Fejtö, „Un pont qui n'a pu être construit: le projet de traité franco-tchécoslovaque“, *Politique étrangère* 41, č. 1 (1976): 5-11, www.persee.fr/doc/polit_0032-342x_1976_num_41_1_1744 (staženo 15. června 2017).

⁸ Jaroslav Šedivý, *Černínský palác v roce nula* (Praha: Ivo Železný, 1997); Kolektiv autorů, *Společné pohledy na Evropu* (Praha: Cahiers du CEFRES, č. 14, 1998); Jacques Rupnik a kol., *Paříž-Praha: Intelektuálové v Evropě* (Praha: Les Cahiers de la Stepanska, 1994).

⁹ Stéphane Reznikow, *Frankofilství a česká identita 1848 – 1914* (Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008); Zuzana Raková, *Francophonie de la population tchèque 1848-2008* (Brno: Masarykova univerzita, 2011); Alena Prošková, *Francouzský jazyk v českém výukovém prostředí v letech 1847-1948* (doktorandská disertace, Ústav českého jazyka a teorie komunikace, Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014).

¹⁰ Stéphane Reznikow, „Un révélateur de l'identité tchèque: la francophilie (1900-1914)“, *Matériaux pour l'histoire de notre temps* 59, č. 1 (2000): 6-9, www.persee.fr/doc/mat_0769-3206_2000_num_59_1_403224 (staženo 15. června 2017).

¹¹ Antoine Marès, *Edvard Beneš: drama mezi Hitlerem a Stalinem* (Praha: Argo, 2016).

¹² Antoine Marès, „La réception de Hašek / Chvěik“, *Revue des études slaves* 58, č. 1 (1986): 83-91, www.persee.fr/doc/slave_0080-2557_1986_num_58_1_5547 (staženo 15. června 2017); Michel Aucouturier, „Chvěik et la révolution“, *Revue des études slaves* 58, č. 1 (1986): 55-9, www.persee.fr/doc/slave_0080-2557_1986_num_58_1_5544 (staženo 15. června 2017).

¹³ Serge Corduas, „Golem, Robot et Chvěik: trois doubles pragois“, *Revue des études slaves* 58, č. 1 (1986): 25-38, www.persee.fr/doc/slave_0080-2557_1986_num_58_1_5541 (staženo 15. června 2017).

klíčovým událostem (mimo jiné Rodinově výstavě v Praze¹⁴). Ovšem na zprostředkovatele kultury jedné země k veřejnosti druhého státu se literatura zaměřuje minimálně. Osobnosti, jež podporovaly kulturu jiné země ve své domovině, však představují významný avšak dosud neprobádaný fenomén. Do této existující mezery ve vědění tedy přispívá diplomová práce o Guy Erismannovi analýzou činnosti a osoby jedince, jehož role je v literatuře opomíjená a dosud nezpracovaná.

Hudba má v současných česko-francouzských vztazích specifické postavení, zejména česká strana klade na hudbu velký důraz. Avšak až do 60. let 20. století nebyla česká hudba u francouzské veřejnosti víceméně známá. Diplomová práce se proto v česko-francouzských vztazích v časovém rozmezí 1960-2007 zaměřuje na osobnost Guy Erismanna jakožto individuálního aktéra s potenciálem ovlivnit a prohloubit bilaterální spolupráci v oblasti hudby. Výběr osobnosti je vázán na předpoklad, že Guy Erismann představoval jednu z klíčových francouzských osobností v souvislosti s šířením české hudby ve francouzské společnosti. Navíc byl Guy Erismann členem PCF a měl tudíž blízko i ke zmíněné asociaci *France-Tchécoslovaquie*. Představoval tedy ideální referenční osobu i v době komunistického režimu v Československu. Po sametové revoluci sice tuto výhodnou pozici ztratil, avšak v té době byl již v českých kulturních a intelektuálních kruzích dostatečně znám, aby své kontakty udržel i po převratu.

Nejdříve je však zapotřebí vymezit termíny česká a československá hudba a v té souvislosti i označení československo-francouzské a česko-francouzské kulturní vztahy. Přestože časové rozmezí 1960-2007 pokrývá jak existenci Československa, tak následné České a Slovenské republiky, práce se zaměřuje primárně na česko-francouzskou spolupráci a to i před vznikem České republiky. Toto omezení vychází ze dvou proměnných v oblasti hudby. Za první, většina skladatelů a umělců, kteří vytvářeli dobrou pověst československé hudbě, pocházela především z české části Československé republiky. Jména jako Antonín Dvořák, Bedřich Smetana, Leoš Janáček, Josef Suk starší, Zdeněk Fibich, Bohuslav Martinů a mnohá další komponovala českou národní hudbu nikoliv rakousko-uherskou či československou. Za druhé, slovenská národní hudba se začala objevovat značně později než česká v čele s Eugenem Suchoňem (1908-1993), z čehož vyplývá, že Československo bylo v hudební

¹⁴ Cathleen M. Giustino, „Rodin in Prague: Modern Art, Cultural Diplomacy, and National Display“, *Slavic Review* 69, č. 3 (2010): 591-619, <https://www.jstor.org/> (staženo 15. června 2017).

oblasti v zahraničí známé zejména díky české vážné hudbě nikoliv slovenské. Z toho důvodu se v hudební oblasti výzkum odkazuje pouze na česko-francouzské bilaterální vztahy a to i v časovém období, kdy existovalo Československo.

Cíl výzkumu je dvojitý. Za prvé, se práce zaměřuje na problematiku role individuálních hráčů v kulturních bilaterálních vztazích, kterou zkoumá na případové studii Guy Erismanna v česko-francouzských kulturních vztazích. V této souvislosti diplomová práce vychází ze dvou hypotéz, tj. že Guy Erismann byl, i přes svůj francouzský původ, představitelem české kulturní diplomacie a na obecnější úrovni práce předpokládá, že jedinec je plnohodnotným aktérem mezinárodních vztahů. Druhá ambice diplomové práce spočívá ve zpřístupnění především archivních materiálů týkajících se osobnosti Guy Erismanna a jeho aktivit v česko-francouzských hudebních vztazích, které jsou dosud minimálně probádané. Na základě těchto materiálů si diplomová klade za cíl odpovědět na výzkumnou otázku, jak Erismannova činnost přispěla k prezentaci české hudby ve Francii, respektive jaké dopady měly Erismannovy aktivity na českou kulturní diplomacii v oblasti hudby ve Francii.

Teoretické ukotvení výzkumu se dělí na dvě dimenze. Za prvé, práce vychází z teorie moci od Josepha Nye¹⁵. Na tomto přístupu je postaven koncept Marka Leonarda zaměřující na dimenzi veřejné diplomacie, která je tvořena tzv. zespona samotnou veřejností. Na této úrovni veřejné diplomacie představují klíčové hráče jedinci, jejichž činnost je základem vztahu veřejnost-veřejnost dvou (či více) zemí. Z tohoto důvodu se druhý rozměr teoretického ukotvení práce opírá o koncept Waltera Jonese, jenž se týká se individuálního aktérství v mezinárodních vztazích. Na jeho základě si diplomová práce stanovila výzkumná kritéria, tj. nehmotné schopnosti aktéra (osobnost, znalosti, oficiální postavení, osobní vztahy a reputaci), skrze které zkoumá roli Guy Erismanna v česko-francouzských kulturních.

K analýze zmíněných výzkumných kritérií diplomová práce využívá biografickou metodologii, jež umožňuje zohlednit individuální rovinu v mezinárodních vztazích díky svému zaměření na jedince a jeho osobnost. Biografická metodologie napomáhá zaplnit existující mezeru ve vědění pomocí své schopnosti upozornit na jiný úhel pohledu k aktérům na mezinárodní scéně, kde je vliv jedinců podceňován a málo

¹⁵ Skloňování vlastního jména Joseph Nye bylo konzultováno s Ústavem pro jazyk český. Na základě této konzultace je v práci použito následné skloňování: Nye, Nye, Nyeovi, Nye, Nyei, Nyeovi, Nyeem, přivlastňovací zájmeno zní Nyeův.

zkoumán. Kvůli eliminaci úskalí, jež jsou s biografickou metodologií spojena (viz níže), se práce opírá o více biografických metod. Mezi hlavní použité metody patří autorčiny rozhovory s pamětníky a velké množství pramenů z různých zdrojů, aby byla zajištěna pluralita pohledů na zkoumanou problematiku.

Diplomová práce vychází jak z primárních, tak sekundárních zdrojů. Klíčové prameny představují písemné a audiovizuální materiály z archivu *Radio France*, měsíční bulletiny Hnutí Janáček (*Mouvement Janáček*) založeného Guy Erismannem a jeho kolegy, Erismannovy publikace týkající se české hudby a jeho korespondence. K zásadním sekundárním zdrojům patří dosud jediná publikace o životě Guy Erismanna od Myriam Soumagnacové a Jitky De Prévalové *Paris-Prague: Voyage musical en compagnie de Guy Erismann*¹⁶. Kniha analyzuje Erismannovo literární dílo a zároveň obsahuje osobní vzpomínky pamětníků na Guy Erismanna. Nejedná se tedy o analýzu Erismannovy celoživotní činnosti. Mimo zdroje pojednávající o zkoumaném případě se diplomová práce opírá o sekundární literaturu k tématům veřejné diplomacie, aktérství a pozice hudby v mezinárodních vztazích.

Studie je rozdělena do teoreticko-výzkumného rámce a šesti hlavních kapitol. Teoreticko-výzkumný rámec analyzuje pozici hudby v mezinárodních vztazích, problematiku veřejné diplomacie a aktérství. Poté aplikuje konkrétní teoretické přístupy a koncepty na výzkum. Následující část se věnuje úvodnímu biografickému zmapování života Guy Erismanna. Zbylých pět kapitol práce odpovídá výzkumným kritériím vycházejícím z nehmotných prostředků individuálního aktéra v mezinárodních vztazích, tj. osobnost, znalosti, oficiální postavení, osobní vztahy a reputace. Diplomová práce nejdříve analyzuje osobnost Guy Erismann s cílem zjistit, jakým způsobem jeho vlastnosti ovlivňovaly Erismannovu pozici na mezinárodní scéně. Čtvrtá kapitola posuzuje Erismannovy znalosti o české hudbě a pátá část zkoumá jeho oficiální postavení ve francouzské společnosti. Za pátý prostředek individuálního aktéra práce chápe osobní vztahy Guy Erismanna, tedy zda ve svém okolí dokázal vytvořit určitou síť lidí se zájmem o českou hudbu. Závěrečná kapitola se zaměřuje na samotnou reputaci Guy Erismanna.

V rámci prvních čtyřech výzkumných kritérií práce sleduje dopad zmíněných prostředků na roli Guy Erismanna v rovinách česko-francouzské spolupráce na základě

¹⁶ Myriam Soumagnac a Jitka De Préval (ed.), *Paris-Prague: Voyage musical en compagnie de Guy Erismann* (Paříž: Editions DELATOUR FRANCE, 2010).

Leonardova konceptu veřejné diplomacie. Konkrétně se jedná o (1) kontakt francouzské veřejnosti s českou hudbou, (2) česko-francouzskou výměnu umělců, (3) organizaci společných projektů a (4) institucionalizaci vzájemné kulturní spolupráce. Nelze však vždy aplikovat všechny jmenované dimenze na veškeré nehmotné prostředky jedince. Z toho důvodu se tak zmíněné části věnují povětšinou pouze dvěma rovinám kulturní diplomacie reflektující konkrétní nehmotnou schopnost aktéra. Výzkum je ukončen rozborem Erismannovy reputace, u níž je předpokládáno, že byla založena na zbývajících čtyřech nehmotných vlastnostech. Z tohoto důvodu je členěna do čtyř podkapitol odpovídajícím předešlým výzkumným kritériím, tj. (1) osobnosti, (2) znalostem, (3) oficiálnímu postavení a (4) osobním vztahům.

1 Teoreticko-výzkumný rámec

Studie se zaměřuje na roli dlouholetého zaměstnance francouzského rozhlasu Guy Erismanna (1923-2007) v česko-francouzských kulturních vztazích, konkrétně v jedné z klíčových rovin kulturní diplomacie České republiky, v hudbě. Guy Erismann jakožto individuální aktér v česko-francouzských bilaterálních vztazích je v rámci tohoto výzkumu chápán jako vykonavatel české kulturní diplomacie, třebaže se narodil a celý život žil ve Francii. Jeho aktivity propagující českou hudbu ve Francii diplomová práce sleduje především od konce 60. let 20. století, kdy nabyly na intenzitě, avšak nelze zcela opominout ani počátky jeho počínání v dřívějších letech. Hlavním cílem práce je ukázat, jak Erismannova činnost přispěla k prezentaci české hudby ve Francii a jaké dopady měly jeho aktivity na českou kulturní diplomacii v oblasti hudby ve Francii. Výzkum využívá biografickou metodologii, jež dokáže reflektovat Erismannovu osobnost, jeho znalosti, oficiální postavení, i reputaci ve francouzské společnosti, zejména v kruzích RDF, ORTF, následně *Radio France*. Velkou část diplomová práce věnuje i Erismannovým osobním vztahům se svým okolím za účelem zjistit, zda kolem sebe dokázal vytvořit síť lidí či dokonce institucí, s nimiž na propagaci české hudby pro francouzskou veřejnost spolupracoval. A zda by se tento okruh lidí blízko jeho osoby nedal taktéž považovat za vykonavatele české kulturní diplomacie v oblasti hudby. Vytvořit tento komplexní obraz kolem osoby Guy Erismanna umožňuje právě biografická metodologie zohledňující i osobní stránky zkoumané problematiky, které jsou z pohledu individuálního aktéra klíčové.

1.1 Definice pojmů

S pojmy jako veřejná diplomacie, zahraniční kulturní diplomacie, nebo kulturní diplomacie často různí autoři pracují odlišně a mnohdy se významově překrývají. Z toho důvodu je zapotřebí definovat, jakým způsobem konkrétní termíny používá tato studie. „Veřejná diplomacie“ je chápána jako jedna ze dvou složek diplomacie, jež pracuje s veřejným míněním a jejíž význam v mezinárodních vztazích stoupá zejména od dob studené války. Veřejná diplomacie je vnímána jako hlavní nástroj měkké moci státu, na nějž je nahlíženo z různých úhlů pohledu (viz níže).¹⁷ Druhou složkou diplomacie na obecné rovině představuje tzv. „tradiční diplomacie“, která je založena na

¹⁷ Eliška Tomalová, *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost* (Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008): 15.

oficiální komunikaci mezi státními vykonavateli diplomacie, tj. státníky či diplomaty, v podobě jednání či uzavírání smluv. Tyto dvě roviny diplomacie je pak možno nalézt ve všech oblastech zahraniční politiky státu, ať už se jedná o obchodní, ekonomické, či kulturní záležitosti. V rámci této optiky je na diplomacii nahlíženo jakožto na nástroj zahraniční politiky.

Kulturní rovina zahraniční politiky se dělí na „tradiční kulturní diplomacii“ a „veřejnou kulturní diplomacii“. Tradiční kulturní diplomacie představuje státní aktivity na úrovni diplomatů, tzn. jednání a dohody týkající se kulturní státní činnosti. Veřejná kulturní diplomacie zahrnuje aktivity v jednotlivých kulturních oblastech, ať už se jedná o malířské umění, hudbu, gastronomii, jazyk atd. Jejím cílem je snaha zpřístupnit kulturu široké zahraniční veřejnosti pomocí univerzitní či vědecké spolupráce, studijních výměn, výuky jazyka, zahraničního vysílání, turismu...¹⁸ Výzkum se zaměřil na jednu ze složek veřejné kulturní diplomacie, tj. hudbu, která představuje jednu z klíčových rovin veřejné diplomacie České republiky.¹⁹ Ve chvíli, kdy se diplomová práce odkazuje na termín veřejné kulturní diplomacie, používá pro zjednodušení pouze pojem „kulturní diplomacie“.

1.2 Hudba v mezinárodních vztazích

Hudba vedle výtvarného umění, literatury, či kinematografie většinou nebývá vnímána jako jeden z hlavních pilířů kulturní diplomacie a i její role v mezinárodních vztazích začala být podrobována akademickému zkoumání až relativně nedávno. Počátky zájmu o hudbu na mezinárodním poli je spojován s 50. a 60. lety minulého století, především s frankfurtskou školou, Centrem pro současná kulturní studia a obecně s oborem kulturních studií (cultural studies). Role hudby na mezinárodní scéně je zdůrazňována zejména v anglosaském světě, primárně ve Spojených státech amerických. První způsob, jakým se akademická debata věnuje hudbě v mezinárodních vztazích, představuje vyjadřování vzdoru a nesouhlasu hudebníků se zahraniční politikou své země, zejména tedy amerických zpěváků se zahraniční politikou USA. Konkrétními příklady mohou být reakce na válku ve Vietnamu²⁰, studenou válku²¹, či

¹⁸ Eliška Tomalová, „Kulturní diplomacie“, in *Paradigmata moderní kulturní politiky*, ed. Bohumil Nekolný a kolektiv (Praha: Institut umění – Divadelní ústav v Praze, 2014): 57.

¹⁹ Viz Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Veřejná diplomacie 2016“, http://www.mzv.cz/file/2569702/OVD_rocenka_2016.pdf (konzultováno 13. ledna 2018).

²⁰ Brett S. Sharp, „World-Wide Symphony: The Role of Popular Music in American Foreign Policy“, *Conference Papers -- Southern Political Science Association* (2008): 1-34, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).

invazi do Iráku²². V této souvislosti se podobné studie zaměřují zejména na slova písní a témata, jimiž se umělci zaobírají s cílem reflektovat nálady v americké společnosti. Američtí občané se totiž o zahraniční politiku své země zajímají velmi omezeně a hudební rovina představuje jednu z mála dimenzí, kde se názory americké veřejnosti na zahraniční aktivitu USA do jisté míry promítají.²³

Druhý pohled na roli hudby na mezinárodní rovině spočívá v jejím využití státem ve své zahraniční politice. Zejména Spojené státy americké kladou na hudební stránku své prezentace v zahraničí velký důraz už delší dobu, což bylo viditelné zejména za studené války. USA věří, že hudba a její zkoumání může prohloubit porozumění amerických aktivit na mezinárodní scéně, což bylo klíčové zejména v době rozdělení světa na východní a západní blok. V důsledku toho je možné se setkat s pojmem „jazzová diplomacie“, poněvadž velkou část americkou vládou propagované hudby v rámci studené války tvořil právě jazz. Od té doby hudba patří mezi hlavní nástroje, s nimiž americká kulturní diplomacie pracuje. Americká diplomacie přikládá váhu nejen šíření hudby skrze rádiové vlny a pomocí různých typů hudebních přenašečů směrem k veřejnosti, ale i mezinárodní výměně hudebníků, skladatelů či hudebních těles. Takové kontakty povětšinou přispívají k navázání spolupráce se zahraničními umělci, což se následně může vyvinout ve strukturovanou institucionální bilaterální spolupráci v hudební oblasti. Navázání takových vztahů může potenciálně otevřít cestu kooperaci i v jiných (nejen) uměleckých odvětvích. Zdánlivě marginální kontakty tedy v důsledku mohou zásadně ovlivnit mezinárodní vztahy.²⁴

Vedle USA lze stěží najít druhou zemi, jež by na hudební složku své kulturní diplomacie kladla takový důraz, třebaže v současné době Česká republika tuto rovinu považuje za jednu z hlavních linií své prezentace v zahraničí. Na rozdíl od Spojených států amerických je však česká prezentace v zahraničí spojena zejména s vážnou nikoliv populární hudbou. K tomu přispívá bohaté české dědictví vážné hudby v čele s tvorbou

²¹ Brett S. Sharp, „World-Wide Symphony“, 1-34.

²² Shannon Sampert a Natasja Treiberg „The Reification of the “American Soldier”: Popular Culture, American Foreign Policy and Country Music“, *Conference Papers - International Studies Association* (2007): 1-38, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).

²³ Sampert a Treiberg „The Reification of the “American Soldier”, 1-38; Marcus Collins, „The Beatles‘ Politics“, *The British Journal of Politics and International relations*, č. 16 (2014): 291-309, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017); Ulrich Franke a Kaspar Schiltz, “They Don’t Really Care About Us!” *International Studies Perspective*, č. 13 (2014): 39-55, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).

²⁴ Jonathan Rosenberg, „America on the World Stage: Music and Twentieth-Century U.S. Foreign Relations“, *Diplomatic History* 36, č. 1 (2012): 65-6, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 18. června 2017).

Antonína Dvořáka, Bohuslava Smetany, Leoše Janáčka, Bohuslava Martinů, Zdeňka Fibicha, Josefa B. Foerster, Josefa Suka a mnohých dalších skladatelů. Na rozdíl od Spojených států amerických však česká diplomacie hudbu oproti jiným rovinám své kulturní diplomacie nijak zásadně neupřednostňovala. Za jednu z výjimek lze považovat právě česko-francouzské kulturní vztahy od 90. let 20. století. Francie sice všeobecně klade velký důraz na kulturní rovinu zahraničně-politických vztahů, avšak právě v česko-francouzské spolupráci je její kulturní dimenze silně zakořeněná již z meziválečného období, kdy byla velmi intenzivní. Hudba má v současnosti těchto bilaterálních vztazích velmi silnou, ne-li privilegovanou, pozici zejména díky působení Českému centru v Paříži. Tato instituce disponuje, především od začátku 21. století, bohatým hudebním programem.²⁵

Hudba však nebyla vždy nezbytnou složkou česko-francouzské spolupráce. Až do 60. let 20. století česká hudba v česko-francouzských kulturních vztazích nezaujímala významné místo. I přes to, že čeští skladatelé a umělci se o francouzskou hudbu zajímali a značně se jí inspirovali, zejména skladbami Hectora Berlioze a Clauda Debussyho, ve Francii se české hudbě věnovala minimální pozornost. V meziválečném období, kdy se v Paříži soustřeďovala velká část české hudební avantgardy včetně skladatele Bohuslava Martinů nebo Jana Bartoška, či hudebníků Josefa Páleníčka, Vladimíra Polívky a mnoha dalších, pařížská avantgarda znala zejména Jaroslava Ježka a jeho jazzovou tvorbu. Hudba českých skladatelů, například Janáčka či Dvořáka, byla mnohem lépe přijata a více hrána na německé a anglosaských hudebních scénách.²⁶ Naopak francouzské publikum a umělci se orientovali zejména na hudební díla z Německa, Itálie, případně Španělska.²⁷

Ve Francii neznalost většiny české hudby trvala až do 60. let 20. století, kdy došlo k obratu, tzv. *revolution de retour*, a francouzská hudební veřejnost se začala o české skladatele více zajímat. Jména jako byla Martinů, Smetana, Dvořák, Janáček, Novák, Suk, Krejčí, Bořkovec, Bartoš a mnohá další se postupně stávala známá i v této části západní Evropy.²⁸ Od 70. let se následně na jevišti francouzských divadel začaly

²⁵ Michal Kořan, *Česká zahraniční politika v roce 2007: Analýza ÚMV* (Praha: Ústav mezinárodních studií, 2008): 213.

²⁶ Xavier Galmiche a Lenka Stránská, *L'attraction et la nécessité: Musique tchèque et culture française au XXe siècle* (Praha: Editio Barenreiter Praha, 2004): 17-18, 20, 127.

²⁷ Olivier Bernard (ředitel kulturní sekce v La Sacemu, vysokoškolský pedagog), osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017, Paříž.

²⁸ Galmiche a Stránská, *L'attraction et la nécessité*, 20-1.

uvádět české opery,²⁹ které dříve ředitelé těchto institucí povětšinou odmítali kvůli obávanému neúspěchu.³⁰ Z tohoto důvodu bylo velmi obtížné mít po druhé světové válce ve Francii přístup k české hudbě. Navíc, bezprostřední kontakt s českými umělci, kteří by ve Francii mohli danou hudbu hrát, byl ztížen existencí železné opony a politickými rozdíly mezi režimy. V současné době je česká hudba do repertoáru francouzských divadel pravidelně začleňována, zejména opery od Leoše Janáčka a skladby od Antonína Dvořáka.³¹

Hudba, zejména vážná, navíc vykazuje určitá specifika, jež je potřeba zdůraznit. K poslechu a pochopení vážné hudby (vyjma oper) není potřeba slov, což přemostňuje jazykovou bariéru mezi hostitelkou a přijímací veřejností kulturní diplomacie. S hudebními přenašeči a různými médii první kontakt s hudbou povětšinou není osobní, což napomáhá k překonání jak vzdálenosti mezi publikem a umělcem, tak politických překážek (zejména v době studené války). V neposlední řadě je nutné zmínit, že posluchači zajímající se o vážnou hudbu tvoří malý zlomek široké veřejnosti. Hudební kulturní diplomacie zaměřující se na vážnou hudbu tedy oslovuje omezenou část zahraniční veřejnosti.

1.3 Teorie moci

Koncept měkké moci se objevil poprvé v knize *Bound to Lead*³² od Josepha Nye vydané roku 1990. Tento klíčový pojem pro zahraniční politiku a zejména veřejnou diplomacii Nye rozpracoval v publikaci *Soft power: The Means to success in World Politics*³³. Joseph Nye rozlišuje dvě pojetí moci v zahraniční politice státu, tvrdou moc (tzv. *hard power*) a měkkou moc (tzv. *soft power*). Tvrdá moc využívá zejména vojenské a ekonomické prostředky, kdy skrze nátlak, hrozby či donucování ovlivňuje chování jiných aktérů na mezinárodní scéně. Naproti tomu, měkká moc je nástroj založený na atraktivitě dané země pro jiné světové hráče, kteří se potenciálně snaží konkrétní stát následovat, přibližovat se mu či jej obdivují. Měkká moc vychází ze tří hlavních pilířů: kultury, politických hodnot a zahraniční politiky. Tyto instrumenty formují názor veřejnosti, a pokud je *soft power* používána podle představ hostitelského

²⁹ Radoslav Kvapil (pianista), osobní rozhovor s autorkou, 8. listopadu 2017, Praha.

³⁰ Galmiche a Stránská, *L'attraction et la nécessité*, 127.

³¹ Bernard, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

³² Joseph S. Nye, Jr., *Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power* (New York: Basic Books, 1990).

³³ Joseph S. Nye, Jr., *Soft power: The Means to success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004).

státu, vytváří pozitivní obraz státu ve světě. Takto aplikovaná měkká moc ovlivňuje nepřímým způsobem chování dalších světových aktérů podle preferencí vykonávající země. Joseph Nye se domnívá, že tvrdá a měkká moc jsou vzájemně propojené, jelikož oba druhy moci jsou schopny ovlivnit chování druhých podle zájmů vykonávajícího aktéra pouze za užití odlišných prostředků.³⁴

Zatímco nástroje tvrdé moci drží v rukou zejména vláda či jiné národní instituce, které je mohou formovat, měkkou moc tak zřetelně kontrolovat nelze. I z toho důvodu se jedná o těžce uchopitelnou a měřitelnou formu moci, jež primárně vychází ze společnosti, od neziskových organizací a dalších nevládních aktérů. Jelikož se tato diplomová práce zabývá zejména kulturní rovinou zahraniční politiky, je potřeba zdůraznit, že Nye chápe kulturní složku měkké moci jako širokospektrální aktivitu zahrnující jak vznik a formování kultury, tak i její šíření a percepci.³⁵ Zároveň se neidentifikuje s užším pojetím kultury, jež odpovídá pouze samotné umělecké činnosti, tedy tzv. duchovní kultuře.³⁶ Pro Nye kulturní složka zahrnuje nejen umělecké aktivity, ale i hodnoty, životní styl či způsob mezilidské komunikace.³⁷ Nyeův přístup se shoduje s definicí UNESCO z roku 1982, která do kultury zahrnuje nejen její duchovní rovinu, ale i životní styl, tradice, hodnoty, základní práva...³⁸

Z teorie moci vychází většina konceptů veřejné diplomacie, která je chápána jako nástroj měkké moci. Tyto přístupy staví zejména na fázi šíření *soft power*.³⁹ Veřejná diplomacie jako taková ovšem nevznikla až s dualistickým konceptem moci Josepha Nye, protože politici a diplomaté věděli již dříve, že je zapotřebí pracovat s pozitivním obrazem své země ve světě. S nepříznivým vnímáním svého státu za hranicemi se potýkala například Spolková republika Německo po druhé světové válce. Dále také Francie po zkušenosti s Vichistickým režimem, kdy se nová francouzská garnitura v průběhu 50. let snažila v rámci své veřejné diplomacie prosazovat tzv. „velikost“ (*grandeur*) Francouzské republiky. Nelze též nezmínit konflikt, pro něhož byla práce s veřejnou diplomacií zcela klíčová, tj. studená válka, v rámci které Východ i Západ kladly na měkkou moc zásadní důraz. Později zájem o veřejnou

³⁴ Nye, *Soft power*, 5, 11, 105.

³⁵ Ibid., 11-12, 14-15.

³⁶ Tomalová, „Kulturní diplomacie“, 59-60.

³⁷ Nye, *Soft power*, 14-15.

³⁸ „Mexico City Declaration on Cultural Policies“, UNESCO 1982, http://webarchive.unesco.org/20170204034755/http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf (konzultováno 18. 11. 2017).

³⁹ Tomalová, *Kulturní diplomacie*, 15.

diplomacii po celém světě ještě stoupl po teroristických útocích z 11. září 2001, které byly mimo jiné vnímány jako důsledek podcenění měkké moci. USA poté začaly do veřejné diplomacie znatelně investovat, neboť po invazi do Iráku pocítily pokles pozitivní percepce doma i v zahraničí, což se snažily vybalancovat silnou měkkou mocí.⁴⁰ Pozornost států o veřejnou diplomacii je spojena i s rozšiřováním platformy konceptů využívaných v akademickém prostředí. Jejich rozmach byl zaznamenán zejména v průběhu 90. let 20. století a následně po zmíněných teroristických útocích v září 2001.

1.4 Veřejná diplomacie

Převážná většina přístupů zabývajících se veřejnou diplomacií se opírá právě o teorii Josepha Nye. Prvním z takových konceptů je tzv. nová veřejná diplomacie (*new public diplomacy*) definovaná Janem Melissenem. Ten tvrdí, že cíl veřejné diplomacie spočívá v budování sítí s veřejnými a občanskými institucemi v zahraničí pomocí interakce mezi různorodými aktéry státního ale i nestátního, nadnárodního, národního i lokálního charakteru.⁴¹ Pokud, podle něj, mezi jednotlivými hráči panuje důvěra, je možné navázat dlouhodobé vztahy založené na oboustranné výměně informací a dialogu mezi aktérem (či aktéry) veřejné diplomacie a cílovou skupinou.⁴² Tímto se vytváří síťová platforma institucí, kterou Melissen nazývá tzv. *network model*, odlišná od tradičního státocentrického pojetí diplomacie.⁴³

Druhým klíčovým konceptem je přístup Simona Anholt na pomezí veřejné diplomacie, marketingu a PR, tzv. národní značka (*nation branding*).⁴⁴ Jádrem přístupu je založení na budování značky (*brand*) státu, města či jiné instituce, kterou Anholt přirovnává ke značce firemního produktu.⁴⁵ Tak jako má zákazník důvěru v určitou značku na základě zkušeností, tak *brand* aktéra na mezinárodní scéně přilákává investice, obchodní partnery a přispívá k jeho pozitivní reputaci.⁴⁶ Anholt následně *nation branding* rozpracoval na tzv. konkurenční identitu (*competitive identity*), jež stále

⁴⁰ Jan Melissen, *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2005), 8-9.

⁴¹ Ibid., xxi-xxii, 12.

⁴² Jan Melissen, „Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy“, *Netherlands Institute of International Relations* (2005): 12, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 3. listopadu 2017).

⁴³ Melissen, *The New Public Diplomacy*, 12.

⁴⁴ Tomalová, *Kulturní diplomacie*, 21.

⁴⁵ Peter van Ham, „The Rise of the Brand State: The Postmodern Politics of Image and Reputation“, *Foreign Affairs* 8, č. 5 (2001): 2-3, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 3. listopadu 2017).

pracuje se značkou státu, či jiného aktéra na mezinárodním poli, pomocí tzv. managementu značky (*brand management*). U konkurenční identity Anholt zdůrazňuje skutečné ztotožnění občanů státu s propagovanou značkou, což jí dodává na důvěryhodnosti a pravdivosti, respektive díky tomu je založená na realitě.⁴⁷

Třetí přístup k veřejné diplomacii vychází z knihy *Public diplomacy*⁴⁸ od kolektivu autorů v čele s Markem Leonardem. Pro něj veřejná diplomacie představuje proces, který vytváří vazby mezi veřejností domácí a hostitelské země. Vytvoření vztahu mezi občany dvou států založeného na důvěře trvá léta a je k němu zapotřebí vzájemné porozumění jednotlivých kultur a mentalit, sdílení svých perspektiv a práce s předsudky, případně jejich vyvracení a nahrazování reálným obrazem obou států. Leonard tvrdí, že navazování vztahů mezi veřejnostmi se stává efektivní ve chvíli, kdy tento proces vedou individuální aktéři na osobní rovině, tj. že úspěšná veřejná diplomacie se tvoří primárně tzv. zezdola nikoliv seshora oficiální státní politikou.⁴⁹

Přínos konceptu Marka Leonarda spočívá zejména v hierarchizaci dopadů veřejné diplomacie. Kategorizace jednotlivých dopadů by však neměla být chápána jako fakt, že jedna rovina je důležitější než jiná.⁵⁰ Leonard identifikuje čtyři fáze dopadů veřejné diplomacie. První stádium představuje zvyšování povědomí o konkrétní zemi, kdy se hostitelská veřejnost zbavuje často nepříznivé konotace spojené s vykonávajícím státem a vytváří si o něm aktuální obrázek. Druhá rovina dopadů veřejné diplomacie pracuje se zvyšováním oblíbenosti u občanů. Ta následně ústí v dialog mezi domácí a hostitelskou veřejností a ve snahu pochopit perspektivu druhé strany. Třetí kategorie obsahuje navazování a následně posilování vazeb, mezi něž Leonard řadí zejména studijní výměny a vědeckou spolupráci, dále také narůstající zájem o turismus či místní produkty. Poslední fáze spočívá v ovlivňování investičního, obchodního a politického chování příjemce veřejné diplomacie, z něhož se následně může stát důležitý partner vykonávajícího státu.⁵¹

⁴⁶ Jeremy Kahn, „A Brand-New Approach“, *Foreign Policy* 157 (2006): 90, 92, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 3. listopadu 2017).

⁴⁷ Simon Anholt, *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions* (Houndmills: Palgrave Macmillan, 2007): 72-3, 75.

⁴⁸ Mark Leonard, Catherine Stead a Conrad Smewing, *Public diplomacy* (Londýn: The Foreign Policy Centre, 2002).

⁴⁹ Ibid., *Public diplomacy*, 8-9, 11, 19.

⁵⁰ Tomalová, *Kulturní politika*, 17.

⁵¹ Leonard, Stead a Smewing, *Public diplomacy*, 9-10.

Tabulka č. 1: Kategorizace dopadů veřejné diplomacie⁵²

Fáze dopadů veřejné diplomacie		Projevy
1	seznámení	zvyšování povědomí o daném státu, aktualizace dosavadních představ
2	zvyšování obliby	tvorba pozitivní percepce, porozumění percepce druhého, přibližování percepce
3	vytvoření vazeb	studijní výměny, kulturní a vědecká spolupráce, zájem o místní produkty, turismus
4	ovlivňování	investice, obchodní a politická spolupráce, podpora zahraničně politické pozice

Jak již bylo naznačeno, tvorba vazeb mezi občany dvou států je dlouholetá záležitost, avšak veřejná diplomacie musí reagovat také v krátkodobém časovém horizontu. Z toho důvodu Leonard rozlišuje tři časové dimenze veřejné diplomacie — reaktivní, proaktivní a budování vztahu — využívající jiných prostředků a dosahující různých cílů v konkrétní časové rovině. Reaktivní dimenze veřejné diplomacie funguje v rozmezí hodin a dnů a Mark Leonard ji taktéž označuje termínem *news management*. Její funkce představuje schopnost reagovat na každodenní události domácího i zahraničního charakteru v souladu se státními zájmy vykonávající země takovým způsobem, aby byla oslovena nejen politická elita, ale i široká veřejnost. To vyžaduje silně flexibilní vládní agendu.

Proaktivní rovina neboli *strategic communications* se odehrává v horizontu dnů a měsíců a její poslání tkví v kompaktní komunikační strategii směrem k příjemcům. Tato dimenze je velmi náročná, protože státní instituce jsou zvyklé vyjadřovat svá stanoviska jednotlivě ke konkrétním, tematicky odlišným, záležitostem, avšak už pro ně není tak běžné následovat jeden narativ napříč politicko-ekonomické či kulturní orgány. Plánovaná a ucelená činnost veřejné diplomacie však posiluje pozitivní percepce vykonávajícího státu u partnerů, neboť země není viděna pouze skrze ekonomické či kulturní otázky, ale je vnímána jako celek.

⁵² Zpracováno autorkou podle Tomalová, *Kulturní politika*, 17.

Třetí pilíř trvá léta a snaží se o vzájemné pochopení na úrovni veřejností, které je klíčové pro formování dlouhodobých vztahů nejen mezi politiky, ale i akademiky, obchodníky, investory či kulturními institucemi. Základem pro vybudování vztahu je vysoká úroveň důvěry z obou stran a vytvoření bezpečného prostředí. Na rozdíl od předchozích rovin veřejné diplomacie se tvorba dlouhodobého vztahu nejčastěji uskutečňuje mimo dosah vlády a státních institucí. V této souvislosti Leonard tvrdí, že důvěra mezi domácí a hostující veřejností se buduje nejlépe prostřednictvím osobních setkání, návštěv a různých výměnných projektů. Všechny tři zmíněné dimenze je možné sledovat ve třech osách veřejné diplomacie, jež Leonard rozlišuje podle činnosti politické/vojenské, ekonomické a společenské/kulturní.⁵³

1.5 Aktérství

Vztah stát-stát je pro Josepha Nyea a jeho koncept teorie moci zásadní, neboť měkkou moc chápe primárně jako nástroj státu. Avšak ze své podstaty se *soft power* vykonávající země zaměřuje primárně na občany a veřejnost hostitelských zemí. V důsledku toho se rozbíjí tradiční koncept mezinárodních vztahů založený primárně na komunikaci stát-stát a posouvá se na rovinu stát-veřejnost, případně veřejnost-veřejnost, a do popředí se tak dostávají i jiní hráči. Joseph Nye se však aktérům veřejné diplomacie nijak zásadně nevěnuje, poněvadž za jejího hlavního realizátora považuje právě stát a jeho instituce. Nicméně za vykonavatele správně aplikované měkké moci pokládá takového aktéra, jehož činnost ovlivňuje chování dalších hráčů podle svých preferencí.⁵⁴ Podle této definice je možné do množiny aktérů veřejné diplomacie zahrnout nejen státní instituce, ale i další hráče, včetně jedinců.

Odklon od ryze státocentrického pojetí na mezinárodní scéně začal v 60. letech 20. století s narůstajícím vlivem mezinárodních organizací. S postupem času se v mezinárodních vztazích začali zásadně projevovat i další aktéři různého charakteru. Velký nárůst vlivu netradičních hráčů byl zaznamenán po konci studené války v důsledku proměny mezinárodní scény. Od té doby je na ně kladen čím dál tím větší důraz a objevují se stále další aktéři s potenciálem ovlivňovat mezinárodní dění. Mimo tradiční stát se jedná o mezinárodní a nadnárodní organizace i nevládního charakteru, tzv. *non-governmental organizations* (NGOs), nadnárodní obchodní korporace, soukromé firmy a další nevládní instituce. Značné množství hráčů je

⁵³ Leonard, Stead a Smewing, *Public diplomacy*, 10-20.

reflektováno i v současné veřejné diplomacii, jež je charakterizována multiplicitou aktérů. To je dáno zejména, již zmíněnou, změnou ve veřejné diplomacii zaměřující se nejen na rovinu stát-stát, ale zejména na úrovně stát-veřejnost a veřejnost-veřejnost. Jelikož je veřejnost tvořena jednotlivci, tak se do popředí veřejné diplomacie dostává právě jedinec ať už jako příjemce veřejné diplomacie, nebo jako její vykonavatel, což je případ i této diplomové práce.

Studie zaměřující se na individuálního aktéra v mezinárodních vztazích se však velmi často věnují vysokým státním představitelům nebo politikům (například hlavě státu, nebo premiérovi), kteří disponují určitými státními pravomocemi. Díky moci opírající se o státní instituce mohou tito jedinci promítnout své osobní názory, sympatie či osobní kontakty a vztahy s jinými významnými osobnostmi do oficiální státní politiky a tvarovat tak do určité míry politické směřování země po dobu svého mandátu. Zaměřením výzkumu na jednotlivce je v mnohých případech vrženo světlo na slepá místa ve vědění, protože studium jedince nepředstavuje hojně využívaný přístup, zejména v mezinárodních vztazích. Nicméně doplnění pohledu na různé fenomény o osobní úhel pohledu slouží k vytvoření komplexního obrazu o dané problematice. V rámci malého vzorku studií zabývajících se individuálními aktéry, bývají jedinci na nižší úrovni opomíjeni ještě více než vysocí státní představitelé, i když mohou mít také nezanedbatelný vliv na mezinárodní dění. Z pohledu veřejné diplomacie jsou však v centru pozornosti právě jednotlivci tvořící hostitelskou veřejnost spíše než státní představitelé vykonávající či přijímající země.

V mezinárodních vztazích je aktér velmi často definovaný podle svých schopností (*capabilities*), mnohdy je také používán termín „hmotné a nehmotné schopnosti/prostředky“ (*tangible and intangible capabilities/resources*). Například Robert Hall mezi pět nejdůležitějších nehmotných schopností řadí reputaci, know-how, kulturu a síť kontaktů (*networks*) založenou na osobních vztazích.⁵⁵ Walter Jones dokonce s tímto pojmem pracuje ve své definici o moci, jež určuje jako „schopnost aktéra na mezinárodní scéně využít hmotných a nehmotných prostředků a svých předností tak, aby byl schopen ovlivnit výsledek mezinárodního dění ke svému

⁵⁴ Nye, *Soft power*, 5.

⁵⁵ Robert Hall, „The Strategic Analysis of Intangible Resources“, *Strategic Management Journal* 13, č. 2 (1992): 138, 141.

uspokojení“.⁵⁶ Toto pojetí moci se velmi podobá konceptu *soft power*, avšak Jones klade velký důraz na samotného aktéra a jeho vlastnosti. Moc jako taková je pro něj produktem aktérových materiálních (hmotných) a behaviorálních (nehmotných) prostředků, které společně tvoří vliv a moc konkrétního hráče. Mimo to Jones tvrdí, že hmotné a nehmotné schopnosti slouží aktérovi jako nástroj, kterým vyjednává na mezinárodním poli s cílem ovlivňovat chování ostatních podle svých preferencí a formovat výsledky mezinárodního dění podle svých představ.⁵⁷ Jeho přístup značně klade důraz na osobní rovinu aktérství, tolik klíčovou pro veřejnou diplomacii. Propojení Nyeova a Jonesova přístupu tedy umožňuje analyzovat roli individuálního aktéra jakožto vykonavatele veřejné diplomacie.

1.6 Aplikace teorie na výzkum

Diplomová práce se opírá o Nyeovu koncepci měkké moci a zaměřuje se na veřejnou diplomacii, jež je formována nikoliv seshora státní politikou, ale tzv. zespoda samotnou veřejností. Na úrovni veřejnost-veřejnost se pohybuje nemalé množství hráčů, avšak mezi klíčové aktéry patří samotní jedinci, jimiž je společnost tvořena. Studie se zaměřuje na individuálního aktéra v české kulturní diplomacii, Guy Erismanna, směrem k francouzské společnosti. Výjimečnost tohoto případu spočívá v tom, že Francouz Guy Erismann je chápán jako představitel české kulturní diplomacie, třebaže není Čechem, ani v České republice, případně Československu, nikdy nežil. Výzkum zabývající se vykonavatelem české kulturní diplomacie s francouzským původem tedy vykazuje určitá specifika. Za prvé, je potřeba si uvědomit, že Erismannovy znalosti o české kultuře musely být zprostředkované. Za druhé, jeho kontakt s francouzskou veřejností byl díky jeho původu usnadněn a založen na naprosté přirozenosti, neboť byl její součástí. Za třetí, Erismann jako aktér české kulturní diplomacie měl velmi výhodnou pozici, protože znal mentalitu francouzského publika a rozuměl jí. Díky tomu mohl francouzské veřejnosti českou hudbu prezentovat způsobem, jenž byl francouzským posluchačům blízký, a mohl je tak potenciálně oslovit lépe než český reprezentant.

Jedinečnost tohoto individuálního případu vyžaduje specifický přístup výzkumu. Z tohoto důvodu diplomová práce analyzuje Erismannovu činnost v česko-

⁵⁶ Walter S. Jones, „Power“, in *The Logic of International Relations*, Walter S. Jones (Boston: Little Brown, 1985): 245.

⁵⁷ Ibid., 245-6.

francouzských kulturních vztazích pomocí hmotných a nehmotných schopností aktéra veřejné diplomacie definovaných Walterem Jonesem. Z pohledu individuálního hráče jsou klíčové zejména tzv. *intangible capabilities*. Nehmotné prostředky studie rozdělila do následujících kategorií: (1) osobnost, (2) znalosti, (3) oficiální postavení, (4) osobní vztahy a (5) reputace. Diplomová práce se v první části zaměřuje na osobnost a vlastnosti Guy Erismann a zkoumá, jakým způsobem ovlivňovaly jeho postavení na mezinárodní scéně. Druhá kategorie posuzuje znalosti Erismanna o české hudbě. Třetí část analyzuje jeho oficiální postavení ve francouzské společnosti. Za čtvrtý prostředek pak práce považuje osobní vztahy Guy Erismanna, tedy zda ve svém okolí vytvořil určitou síť lidí se zájmem o českou hudbu. Výzkum završuje analýza reputace Guy Erismanna, u níž je předpokládáno, že byla založena na prvních čtyřech nehmotných vlastnostech. Propojení roviny nehmotných schopností s dimenzí kulturní diplomacie nastalo mobilizací prostředků Erismannem, kdy výzkum analyzoval, jak jedinec dané nástroje využíval a jak pomocí nich propagoval českou hudbu ve Francii.

Mobilizace nehmotných prostředků, tj. jak byly Erismannem využity k šíření české hudby ve Francii, je zkoumána v rámci konceptualizace dopadů veřejné diplomacie od Marka Leonarda. Jinými slovy diplomová práce v rámci Leonardova konceptu zjišťuje, jaké dopady měly Erismannovy aktivity na českou kulturní diplomacii v oblasti hudby ve Francii. Z podstaty výzkumu byla však z Leonardova přístupu vyčleněna pouze ta část vztahující se na kulturní diplomacii a zároveň byl upraven pro potřeby práce s individuálním aktérem. Diplomová práce využívá pouze první a třetí fázi dopadů kulturní diplomacie, tj. seznámení francouzské veřejnosti s českou hudbou a vytvoření vazeb mezi francouzskou a českou veřejností. Nejdříve se práce zabývá tím, zda činnost Guy Erismanna zpřístupnila českou hudbu francouzské veřejnosti a následně jestli napomohla k vzájemné výměně umělců, organizaci česko-francouzských hudebních projektů nebo institucionalizaci kulturní bilaterální spolupráce v oblasti hudby (viz tabulka č. 2).

Tabulka č. 2: Kategorizace dopadů kulturní diplomacie⁵⁸

Fáze dopadů kulturní diplomacie		Subkategorie dopadů
1	seznámení	kontakt s českou kulturou*
3	vytvoření vazeb	vzájemná výměna umělců
		organizace společných projektů
		institucionalizace kulturní spolupráce

*viz diagram č. 1

Druhé dimenzi dopadů, v tomto případě zvyšování obliby české hudby u francouzské veřejnosti v důsledku Erismannových aktivit, se výzkum nevěnuje, jelikož je víceméně nemožné ji změřit.⁵⁹ Zjistit, co bylo impulzem k oblíbení si konkrétní hudby je značně náročné, neboť často tuto skutečnost nejsou schopní identifikovat ani dotazované osoby. Jessica Gienowová-Hechtová, historička zaměřující se (mimo jiné) na hudební americkou kulturní diplomacii, tvrdí, že aplikovat tradiční koncept příčiny a důsledku (*cause-and-consequence approach*) je v kulturní diplomacii obecně chybným přístupem, neboť nelze určit, kvůli jakému konkrétnímu důvodu diváci na koncert či jinou kulturní událost přišli.⁶⁰ Čtvrtá rovina dopadů týkající se ovlivňování obchodní a investiční spolupráce či zahraničně-politické podpory není z pohledu roviny veřejnost-veřejnost, na níž se bádání soustřeďuje, relevantní. U všech sledovaných aktivit Guy Erismanna se předpokládá jejich dlouhodobější charakter s cílem formovat dlouhodobé vztahy mezi českými a francouzskými hudebníky, hudebními institucemi atd. V důsledku toho se výzkum pohybuje v tzv. rovině budování vztahu česko-francouzské bilaterální spolupráce, nikoliv na úrovni reaktivní či proaktivní komunikace mezi francouzskou a českou veřejností (viz tabulka č. 3).

⁵⁸ Zpracováno autorkou.

⁵⁹ Viz Jozef Batora, „Public Diplomacy Between Home and Abroad: Norway and Canada“, *The Hague Journal of Diplomacy*, č. 1 (2006): 53-80, <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 3. prosinec 2017).

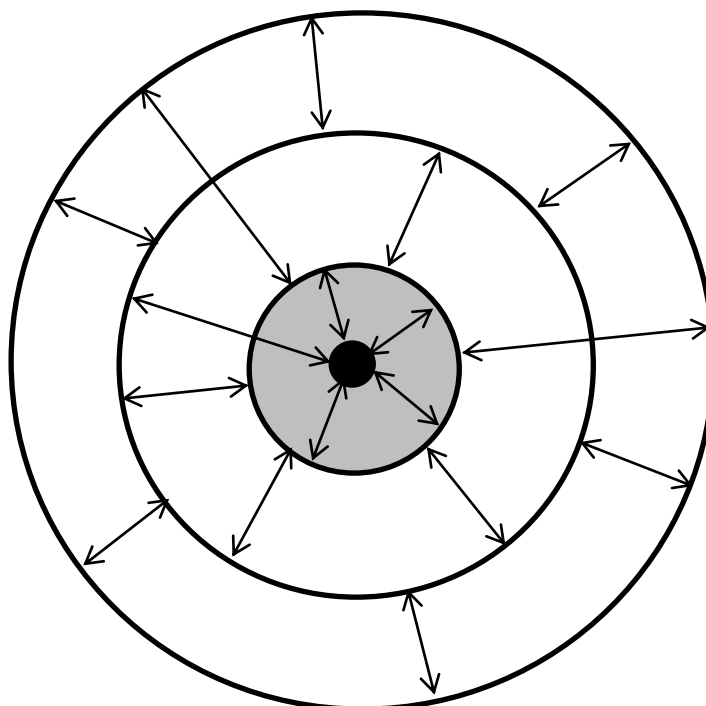
⁶⁰ Rosenberg, „America on the World Stage“, 68.

Tabulka č. 3: Tři dimenze kulturní diplomacie⁶¹

<i>Záměr/Dimenze</i>	Reaktivní (hodiny a dny)	Proaktivní (týdny a měsíce)	Budování vztahu (roky)
<i>politický/vojenský</i>			
<i>ekonomický</i>			
<i>společenský/kulturní</i>			kontakt s českou hudbou vzájemná výměna umělců organizace společných projektů institucionalizace kulturní spolupráce

Dopady Erismannových aktivit byly zkoumány pouze u malého procenta francouzské společnosti pohybující se v jeho blízkosti a u elity zajímající se o vážnou hudbu nikoliv u celé francouzské veřejnosti. Omezení sledovaného vzorku francouzské veřejnosti je důsledkem reálného dosahu jednotlivce ve společnosti. Na diagramu č. 1 je tato skupina symbolizována prvním soustředným kruhem. Guy Erismann je znázorněn černým jádrem symbolizující zdroj šíření kulturní diplomacie. Z tohoto limitovaného vzorku společnosti se následně vnímání české hudby může šířit dále mezi další jedince a společenské skupiny. Šíření zájmu i percepce kultury jiného státu je komplikovaný a dlouhodobý proces založený na mnohostranné výměně informací a interakci mezi jednotlivými aktéry, jenž funguje na základě propojování různých společenských skupin.

⁶¹ Zpracováno autorkou podle Leonard, Stead a Smewing, *Public diplomacy*, 10.

Diagram č. 1: Vyobrazení šíření informací od zdroje k širšímu publiku⁶²

1.7 Výzkumná kritéria a metodologie

Výzkum pracuje s dvěma hypotézami, tj. že Guy Erismann byl, i přes svůj francouzský původ, představitelem české veřejné diplomacie a na obecnější úrovni práce předpokládá, že jedinec je plnohodnotným aktérem mezinárodních vztahů. Na základě těchto hypotéz si studie klade za cíl zodpovědět otázku, jak Erismannova činnost přispěla k prezentaci české hudby ve Francii, respektive jaké dopady měly Erismannovy aktivity na českou kulturní diplomacii v oblasti hudbu ve Francii. Z aplikované teorie vyplývá pět výzkumných kritérií, tj. pět nehmotných schopností aktéra, které práci umožnily výzkumné otázky zodpovědět. První kritérium spočívá v analýze osobnosti Guy Erismanna, která byla podrobena studiu, jak jeho povaha a vlastnosti přispěly k Erismannově činnosti v rámci kategorií kulturní diplomacie definovaných výše. Stejný postup byl uplatněn u všech ostatních výzkumných kritérií. Práce se tedy také zaměřuje na zkoumání jak Erismannových znalostí v oblasti české hudby, tak jeho oficiálního postavení, osobních vztahů a kontaktů a reputace. Následně výzkum sleduje, jak Erismann dané schopnosti používal v oblasti kulturní diplomacie.

⁶² Zpracováno autorkou.

Veřejná diplomacie se od 90. let 20. století vyznačuje čím dál tím větší multiplicitou aktérů, včetně narůstajícího vlivu jedinců, kteří tvoří součást mezinárodní institucionální sítě. Zaměřením se na individuálního aktéra lze osvětlit opomíjenou perspektivu v mezinárodních vztazích, jež však v mnohých případech může být klíčová, především ve veřejné diplomacii, kde je dlouhodobá spolupráce založená zejména na důvěře a vzájemném pochopení mezi aktéry. Budování důvěry a pozitivní percepcce mezi státy a institucemi pramení především z osobních vztahů mezi jednotlivci. Tato osobní rovina však bývá často v akademických výzkumech zanedbávána, čímž však není daný jev vnímán ve své celistvosti a právě zaměřením se na jedince může dojít k osvětlení dosud slepých míst ve vědě. Až se zohledněním osobní roviny zúčastněných hráčů lze získat komplexní obraz o zkoumaném fenoménu.⁶³ Individuální aktér v mezinárodních vztazích tedy vyžaduje specifické zacházení, jelikož studium jednotlivce představuje jedinečný případ pro pochopení konkrétního tématu. Z tohoto důvodu diplomová práce využívá biografické metodologie umožňující zkoumat individuálního aktéra. Třebaže biografická metodologie není hojně využívána v mezinárodních vztazích, jedná se o základní přístup kvalitativního výzkumu, s nímž velmi často pracují například sociologické studie. Důraz na jedince však má přínos i v mezinárodních vztazích, poněvadž napomáhá odhalit jemné nuance v dané problematice, osvětlit slepá místa a vysvětlit konkrétní fenomén v celé své složitosti.⁶⁴

Diplomová práce vychází z rozdělení narativního výzkumu od Johna W. Creswella, jenž biografickou studii definuje jako metodologii mapující určité části a zkušenosti ze života jedince, nikoliv jeho celý životní příběh.⁶⁵ Biografický přístup umožňuje nejen zaměřením se na život jednotlivce, ale i reflexi prostředí, v němž se daná osoba pohybovala. Analýza osobního životního příběhu Guy Erismanna výzkumu umožnila podívat se na obecnější fenomén, tedy roli jedince ve veřejné diplomacii jakožto aktéra, z jiného úhlu pohledu, a zároveň zasadit individuální životní zkušenost do širších historických souvislostí, tj. do česko-francouzských bilaterálních vztahů. Přínos biografické studie je chápán jako nahlédnutí na obecnější problematiku jedinců v

⁶³ Zdeněk Konopásek, „Text a textualita v sociálních vědách: Část první – teoretické motivace“, *Biograf*, č. 7 (1996), <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=703> (staženo 10. února 2016).

⁶⁴ Ondřej Horký a Eliška Tomalová, „Biografie“, in *Jak zkoumat politiku: Kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, ed. Petr Drulák a kol. (Praha: Portál, 2008), 201.

⁶⁵ John W. Creswell, *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches* (Thousand Oaks: Sage Publications, 2009): 72-3.

mezinárodních vztazích (a to nejen vysokých státních politiků, ale i jiných individuálních aktérů), kteří v jejich směřování mohou hrát klíčovou roli.⁶⁶

Biografická metodologie má však i svá úskalí. Za prvé, je potřeba si uvědomit, že příčiny historických událostí a jejich návaznost se s odstupem času mohou jevit badateli jinak, než tomu ve skutečnosti bylo, či jak je vnímali daní aktéři. Autorův pohled tudíž někdy může hledat logické souvislosti v místech, kde se v reálu nenacházely, a tím zkreslovat fakta. S tím souvisí druhé riziko, tj. nezávaznost závěrů biografické metodologie,⁶⁷ které však mohou posloužit jako výchozí bod pro další výzkumy. Za třetí, se biografické studie potýkají s problémem reflexivity. Sám autor a jeho vlastní pohled totiž představuje součást výzkumu, jelikož je to právě on, kdo analyzuje data obsahující perspektivu zkoumaného jedince, či dalších účastníků výzkumu. Solidnost výzkumu je tedy založena zejména na co největší redukci subjektivity ať už badatele, zkoumaného jedince či dalších účastníků výzkumu a to pomocí využití odlišných biografických metod a analýzy velkého množství zdrojů různého charakteru. V této souvislosti je také nutné zajistit věrohodnost získaných informací, čehož je možné dosáhnout sbíráním odlišných perspektiv na daný fenomén a pomocí jejich zohlednění je vyloučena jednostrannost studie. Čtvrté úskalí biografického přístupu spočívá ve slabé empirické základně zdrojů obsahující vlastní perspektivy účastníků výzkumu a zkoumaného jedince.⁶⁸

Kvůli eliminaci nástrah biografické metodologie se studie opírá o různorodé biografické metody spočívajících zejména v analýze primárních dokumentů. Konkrétně se jedná o studium primárních dokumentů z archivu *Radio France*, kde Guy Erismann dlouhodobě působil. Z archivu francouzského rozhlasu výzkum vychází především z písemných nebo audiovizuálních záznamů Erismannových pořadů, na jejichž programu figurovala české hudba či do nich byli zváni čeští umělci. Dále výzkum analyzuje Erismannovu pracovní korespondenci s českými osobnostmi týkající se převážně jejich vzájemné spolupráce pro RDF, ORTF a následně *Radio France*. Zásadními prameny jsou také záznamy ze zakládajících schůzí tzv. Hnutí Janáček (*Mouvement Janáček*), které společně se svými kolegy Guy Erismann založil. Toto hnutí po dobu své existence, tj. 1988-2013, vydávalo jednou měsíčně bulletiny,

⁶⁶ Barbara Caine, „Introduction“ in *Biography and History*, ed. Barbara Caine (Basingstoke : Palgrave Macmillan, 2010): 1-3.

⁶⁷ Horký a Tomalová, „Biografie“, 202.

⁶⁸ Creswell, *Qualitative Inquiry & Research Design*, 81-3.

tzv. *Cahiers du Mouvement Janáček*, které byly taktéž podrobeny studiu. Vedle zmíněných pramenů diplomová práce taktéž analyzuje Erismannovy publikace o českých umělcích (Antonínu Dvořákovi⁶⁹, Leoši Janáčkovi⁷⁰, Bohuslavu Martinů⁷¹, Bedřichu Smetanovi⁷² a o české hudbě obecně⁷³).

Klíčové prameny, o něž se diplomová práce opírá, představují autorčiny rozhovory s lidmi z českého a francouzského prostředí působících v rozdílných odvětvích, ať už v oficiálních státních institucích veřejné diplomacie, ve vysílání *Radio France* či v kulturním českém i francouzském průmyslu, kteří s Erismannem přišli do styku.⁷⁴ Celkem se jednalo o 22 rozhovorů, jež byly realizovány v časovém rozmezí listopad 2017 - únor 2018 v Paříži a v Praze, a dotazovaným byly kladeny otevřené otázky. V rámci zachování etiky šetření byli respondenti žádáni o písemný souhlas s účastí na výzkumu, jež byla zcela dobrovolná, a také byli tázáni, zda chtějí, aby jejich identita zůstala v anonymitě či nikoliv. Veškeré primární zdroje, které účastníci výzkumu autorce poskytli (ať už se jednalo o jejich soukromou korespondenci s Guy Erismannem, záznamy ze schůzí Hnutí Janáček, záznam z Erismannova pohřbu či jiné primární materiály), jsou v diplomové práci použity pouze s jejich výslovným souhlasem.

Hlavní sekundární zdroj představuje kniha *Paris-Prague: Voyage musical en compagnie de Guy Erismann*⁷⁵ od Myriam Soumagnacové a Jitky De Prévalové reflektující vzpomínky na Guy Erismanna ze strany jeho bývalých kolegů a přátel. Díky Jitce De Prévalové bylo také možné, aby autorka k realizaci této diplomové práce měla k dispozici veškeré primární materiály, na jejichž základě tuto knihu s Myriam Soumagnacovou sestavily. Analýza primárních a sekundárních zdrojů různé povahy diplomové práci umožňuje eliminovat úskalí spojená s použitím biografické metodologie v souladu s etickým rozměrem výzkum a zároveň naplnit výše definovaná

⁶⁹ Guy Erismann, *Antonín Dvořák: Le génie d'un peuple* (Paříž: Fayard, 2004).

⁷⁰ Guy Erismann, *Janáček ou la passion de la vérité* (Paříž: Editions du Seuil, 2007).

⁷¹ Guy Erismann, *Martinů: Un musicien à l'éveil des sources* (Arles: Actes Sud, 1990)

⁷² Guy Erismann, *Smetana, l'éveilleur* (Arles: Actes Sud, 1993).

⁷³ Guy Erismann, *La musique dans les pays tchèque* (Paříž: Fayard, 2001).

⁷⁴ Rozhovory byly vedeny v časovém rozmezí listopad 2017 - únor 2018 v Paříži a v Praze s Jeanem-Françoisem Ballévrem, Olivierem Bernardem, Alešem Březinou, Jitkou De Prévalovou, Marcem Dumontem, Michelle Erismannovou, Sylvii Kabinou-Clopetovou, Radoslavem Kvapilem, Mireille Larrocheovou, Marcelem Marnatem, Gabrielem Martinem, Kryštofem Mařátkou, Jaroslavem Mihulem, Zdeňkem Páleníčkem, Alešem Pohorským, Michaelem Wellnerem Pospíšilem, Charlesem Pragerem, Ivanem Štrausem a s třemi anonymy (s dvěma členy Hnutí Janáček a jedním zástupcem nakladatelství Praga Digitalis).

⁷⁵ Soumagnac a De Préval (ed.), *Paris-Prague*.

výzkumná kritéria týkající se osobnosti, znalostí, oficiálního postavení, osobních vztahů a reputace Guy Erismanna.

2 Guy Erismann (1927-2003)

Guy Erismann se narodil v roce 1927 ve městě Villerupt, v departmentu Meurthe et Moselle ležícího na francouzských hranicích s Lucemburskem a Belgií. V dnešní době tato oblast patří pod nový region s názvem Grand Est, nicméně konkrétněji spadá pod oblast Lotrinska.⁷⁶ Erismann měl však také švýcarské kořeny a mezi jeho předky patřili i Židé.⁷⁷ Střední školu navštěvoval v Belgii, kde studoval na křesťanské škole, avšak kvůli druhé světové válce musel svá studia přerušit a celá rodina byla nucena utéct do středozemní Francie, konkrétně do departmentu Yonne v regionu Bourgogne-France-Compté. Zde Erismann vykonával různá drobná povolání, dostalo se mu účetnického vzdělání a především se on sám začal vzdělávat v hudbě, která se pro něj stala životní vášní. Jeho hudební vzdělání je tak založeno ryze na samostatném studiu, nikdy neabsolvoval muzikologickou školu, ani v tomto oboru nezískal žádný univerzitní diplom.⁷⁸

2.1 Kariéra v rozhlasu

V roce 1945 nastoupil Guy Erismann jako pomocná síla do archivu sbírky gramofonových desek francouzského rozhlasu RTF. Postupně se propracovával po hierarchickém žebříčku a již v roce 1955 mohl určovat, jaké desky francouzský rozhlas do svých sbírek nakoupí, a komunikoval s odběrateli i posluchači, čímž si postupně začal vytvářet důležitou síť kontaktů pro svou budoucí kariéru. V roce 1957 byl jmenován prozatímním ředitelem ústředního archivu sbírky desek RTF.⁷⁹ Jeho výjimečnost mezi ostatními zaměstnanci spočívala mimo jiné v tom, že měl kontakty na různé distributory desek na Východě, za železnou oponou. Velmi důležité zde byly zejména jeho konexe na československý Supraphon, který byl znám nadprůměrně kvalitními nahrávkami hudby.⁸⁰ V souvislosti s politickými změnami na francouzské scéně a nastolením Páté Francouzské republiky v roce 1958 došlo k reorganizaci

⁷⁶ Jacques Chardonner a Madeleine Sola, „Guy Erismann: Radio et militantisme musicale“, in *Cahier d'histoire de la Radiodiffusion*, č. 58, ed. Guy Robert (Paříž: Radio France, 2008): 186.

⁷⁷ Aleš Pohorský (vysokoškolský pedagog na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy), osobní rozhovor s autorkou, 13. června 2017, Praha.

⁷⁸ Chardonner a Sola, „Guy Erismann“, 186.

⁷⁹ Ibid., 186.

ve francouzském rozhlasu, díky čemuž se Guy Erisman ocitl na pozici zástupce ředitelky Agathy Melly jedné z rozhlasových hudebních stanic, *Paris-Inter*. Jeho hlavní pracovní náplň spočívala ve vedení hudební produkce. Po necelých dvou letech působení v této funkci založil nový pořad s názvem *Livre d'Or de Paris-Inter* s cílem rozšířit hudební repertoár stanice *Paris-Inter* nejen o mezinárodně známé, ale i o málo hrané a poslouchané skladatele vážné hudby. Mnohé kompozice byly díky tomuto pořadu ve Francii začleněny zcela poprvé do rozhlasového vysílání a následně i do repertoáru francouzských koncertních sálů. Erismann také spolupracoval s rozhlasem východního bloku a některá jejich hudební vysílání přenášel do Francie právě skrze pořad *Livre d'Or de Paris-Inter*. Už od prvních let svého vysílání se tento pořad těšil u posluchačů velkému úspěchu. V roce 1963 se tato relace přesunula z *Paris-Inter* na nově vzniklou stanici rozhlasu *France Culture*, jejímž zástupcem ředitele byl Erismann v dané době jmenován. Na tomto kanále dostal na starost opět hudební produkci, včetně komentovaných muzikologických, informativních a dokumentárních hudebních pořadů.⁸¹ Respektive to byl právě Guy Erismann, který hudební vysílání na *France Culture* založil.⁸²

V 50. a 60. letech 20. století začal francouzský rozhlas zřizovat kulturní domy, tzv. *maisons de la culture*, po celé Francii (například v městech jako Amiens, Mâcon, Avignon, Angers, Strasbourg, Périgeux a ve spoustě dalších). RTF však byla silně centralizovanou institucí a mimo Paříž, kde měla své hlavní sídlo, se moc nepohybovala. Změna nastala na stanici *France Culture* díky působení Guy Erismanna, pro něhož bylo vždy klíčové, aby byl blízko svým posluchačům, a proto začal s novými kulturními domy RTF úzce spolupracovat. Společně organizovali koncerty, přednášky a kolokvia s místními osobnostmi za účelem podpořit lokální umělce a propojili tak centrální vedení *France Culture* s regionálními institucemi (a to nejen s *maisons de la culture*, ale i s jinými kulturními asociacemi).⁸³

Velmi dobré vztahy měl Guy Erismann například s ředitelem Kulturního domu v Avignonu (*Maison de la Culture d'Avignon*), Jeanem Vilarem. Intenzivní spolupráce na úrovni rozhlasu v roce 1967 dokonce přerostla ve Vilarovu nabídku, aby

⁸⁰ Marcel Marnat (muzikolog, novinář, rozhlasový producent), osobní rozhovor s autorkou, 16. listopadu 2017, Paříž.

⁸¹ Chardonnier a Sola, „Guy Erismann“, 189-90.

⁸² Markéta Vejvodová, „Vzpomínka na Guy Erismanna“, *Harmonie* (2009), <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/vzpominka-na-guy-erismanna.html> (navštíveno 1. března 2018).

se Erismann ujal hudební produkce Festivalu v Avignonu. Guy Erismann si hudební stránku festivalu vskutku vzal na starosti. Zároveň na Festival v Avignonu jezdil každý rok se svým štábem z rozhlasu, aby většinu vystoupení přenášeli do různých koutů Francie. Toto vysílání následně získalo i název *Radio Avignon*. V rámci svého působení na festivalu se Erismann společně s Charlesem Ravierem, Girolamem Arrigem, Pierrem Bourgeadem a Jorgem Lavellim zapojil do projektu, který se stal pro tento kulturní svět specifickým žánrem, tzv. *théâtre musicale*. Jednalo se o propojení divadla a hudby, které slavilo velký úspěch, hned od svého prvního uvedení na festivalu, tedy v roce 1969.⁸⁴

Díky svému angažmá mimo pařížskou centrálu RDF a spolupráci s kulturními domy po celé Francii, Guy Erismann zásadně přispěl k decentralizaci francouzského rozhlasu. I proto mu v roce 1981 při další reorganizaci v rozhlasu související s nástupem Françoise Mitterranda do prezidentské funkce přibyla k hudební produkci i agenda týkající se decentralizace *Radio France*. Intenzivní komunikace a spolupráce s regionálními uměleckými institucemi mu zároveň pomáhaly získávat další kontakty s vlivnými osobnostmi nejen z hudebního světa.⁸⁵

Po 43 letech práce ve francouzském rozhlasu odešel Guy Erismann v roce 1988 do důchodu. Avšak ani ve svých 65 letech se nepřestal ve veřejném životě angažovat. Nejen, že se stále podílel na realizaci mnohých pořadů na *Radio France*, ale také se věnoval publikační činnosti a především v roce 1985 ve spolupráci s dalšími nadšenci založil tzv. Hnutí Janáček (*Mouvement Janáček*).⁸⁶ Hlavním cílem tohoto seskupení bylo podporovat znalost děl Leoše Janáčka a následně i dalších českých skladatelů, jejichž místo, podle zakladatelů hnutí, ve Francii neodpovídalo významu, který v hudebním světě zaujímají.⁸⁷ K této činnosti mu pomohly jeho rozsáhlé kontakty, které získal po dobu svého působení v rozhlasu a na Avignonském festivalu. Česká vážná hudba patřila společně s francouzskou mezi jeho dvě životní vášně,⁸⁸ o čemž vypovídají i jeho knihy. Až do konce svého života byl v této oblasti aktivní a také do roku 2007 zastával funkci viceprezidenta v Akademii Charles Cros slučující milovníky

⁸³ Chardonner a Sola, „Guy Erismann“, 191-3.

⁸⁴ Ibid., 192-3, 204, 206.

⁸⁵ Ibid., 192-3.

⁸⁶ Ibid., 222.

⁸⁷ Mouvement Janáček, „Preamble“, neznámé datum, 1.

⁸⁸ Soumagnac a De Préval (ed.), *Paris-Prague*, 136.

hudby ve Francii. Dokud mu to zdraví dovolovalo tak zároveň v rámci této instituce moderoval každoroční udělování cen *Grands Prix du Disque*.⁸⁹

Díky svému celoživotní působení v *Radio France* se Guy Erismann stal jednou z předních osobností francouzského rozhlasu nejen v letech 1945-1988, ale zůstal jí i po svém odchodu do důchodu. Do budovy rádia se totiž často vracel nejen z profesních, ale i osobních důvodů, neboť od roku 1971 v jeho týmu pracovala Michelle Denisová, jež se následně stala jeho ženou. Erismann se těšil velké autoritě a jeho podřízení si jej velmi vážili. Zejména proto, že jejich práci pozorně sledoval a dokázal ji ocenit.⁹⁰ Erismann také zásadně přispěl ke zlepšení efektivního fungování RTF, ORTF a od roku 1974 *Radio France*. Podle slov Marcela Marnata se francouzský rozhlas do doby, než byl Erismann jmenován do vyšších pozic, potýkal s velkými problémy, zejména s osobní rivalitou mezi jednotlivými zaměstnanci. Guy Erismann však své podřízené dokázal sjednotit a působil jako „přidání oleje do stroje“⁹¹, čímž na *France Culture* nastolil velmi dobrou morálku.⁹²

2.2 Politické smýšlení

Meurthe et Moselle byl departmentem plným dolů a sléváren a Guy Erismann se tak narodil a vyrostl v dělnickém prostředí se silnou pozicí odborů. Toto prostředí zásadně ovlivnilo Erismannovy názory, včetně jeho politické orientace. Nejen že se silně vymezoval proti církvi a smýšlel antiklerikálně, ale zároveň měl velmi silný smysl pro sociální rovnost.⁹³ Většina respondentů o Guy Erismannovi mluvila jako o umírněném salonním komunistovi, který byl zároveň členem francouzské komunistické strany PCF.⁹⁴

Erismann patřil mezi komunisty, kteří věřili, že se v Československu podaří skloubit demokracii se socialismem, a pro něj byla invaze vojsk Varšavské smlouvy v srpnu 1968 velkým zklamáním.⁹⁵ Naproti tomu události kolem roku 1989 a následný pád komunismu v Evropě pro něj také nepředstavovaly uspokojivý politický vývoj.⁹⁶ Je

⁸⁹ Chardonner a Sola, „Guy Erismann“, 224.

⁹⁰ Marc Dumont (producent v Radio France, historik), osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017, Paříž.

⁹¹ Marnat, osobní rozhovor s autorkou, 16. listopadu 2017.

⁹² Ibid.

⁹³ Pohorský, osobní rozhovor s autorkou, 13. června 2017.

⁹⁴ Dumont, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

⁹⁵ Bernard, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

⁹⁶ Jaroslav Mihule (diplomat, muzikolog, vysokoškolský pedagog na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy), osobní rozhovor s autorkou, 29. června 2017, Praha.

také zapotřebí dodat, že francouzský komunismus se od československého zásadně lišil. Komunistická strana měla ve Francii po druhé světové válce silnou pozici zejména díky svému aktivnímu působení v odboji za Vichistického režimu. V letech 1944-1947 dokonce PCF společně se socialisty (*Section Française de l'Internationale Ouvrière*, SFIO) a křesťanskými demokraty (*Mouvement républicain populaire*, MRP) vytvořila tripartitní koaliční vládu.⁹⁷

Právě po osvobození Francie měli komunisté nemalý vliv v odborech, ale i v jiných státních institucích. Mezi takové patřil právě francouzský rozhlas,⁹⁸ kde byl komunistický vliv znatelný i v druhé polovině 20. století, což některé potenciální zaměstnance odrazovalo. To však nebyl případ Guy Erismanna.⁹⁹ Po volbách v říjnu 1947 se již PCF do vládní koalice nedostala. PCF se však neprofilovala jako antisystémová strana a, jelikož se dokázala účastnit i vládních koalic, nejednalo se převážně o komunisty velmi radikálních názorů. Zároveň vliv SSSR byl díky geografické pozici Francie o něco omezenější než na území, které osvobozovala Rudá armáda.¹⁰⁰ To mimo jiné dokládá i trend tzv. eurokomunismu v západní Evropě, jenž vznikl (nejen) v důsledku nesouhlasu s invazí spojeneckých vojsk Varšavské smlouvy do Československa. Ve Francii byl tento fenomén mezi příznivci komunismu velmi rozšířený. Avšak i mezi francouzskými komunisty lze najít jedince s radikálními názory, mezi nimi například Jeana-Paula Sartra.¹⁰¹

Lidé si Guy Erismanna vážili nejen jako schopného šéfa, ale také pro jeho úspěchy v rozhlasu jako založení hudebního vysílání na *France Culture*, zasazení se o jeho decentralizaci, důraz na spolupráci s regionálními umělci, hudební přenosy z Avignonského festivalu a o další aktivity. Erismann se však angažoval také ve veřejném životě nad rámec svého působení ve francouzském rozhlasu. Zapotřebí je zdůraznit zejména jako publikační činnost, založení Hnutí Janáček, či zapojení do Festivalu v Avignonu a jeho zapálení pro nový žánr *théâtre musicale*.

⁹⁷ Vernon Van Dyke, „The Position and Prospects of the Communists in France“, *Political Science Quarterly* 63, č. 1 (1948): 77, <http://ukaz.cuni.cz> (stařeno 28. 2. 2018).

⁹⁸ Mireille Larrocheová (divadelní režisérka, zakladatelka Péniche Opéra), osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017, Paříž.

⁹⁹ Marnat, osobní rozhovor s autorkou, 16. listopadu 2017.

¹⁰⁰ Van Dyke, „The Position and Prospects of the Communists in France“, 77, 79.

¹⁰¹ Viz například William L. McBride, „The Case of Sartre“, *Social Research* 56, č. 4 (1989): 849-75, <http://ukaz.cuni.cz> (stařeno 28. 2. 2018).

3 Osobnost Guy Erismanna

Guy Erismann byl velmi usměvavý, upřímný, skromný a štědrý člověk. Mezi přáteli a kolegy byl znám pro svou nesmírnou radost ze života a pro dobrou náladu.¹⁰² Zároveň se těšil velké autoritě a, podle svědectví Mireille Larrocheové, nikdy nezvedl hlas, ani se nechoval nepříjemně.¹⁰³ Erismann byl vždy plný energie a to až do konce svého života, jelikož byl vskutku aktivní doslova do posledních dnů. Jeho pozitivní myšlení mělo vliv i na lidi v jeho okolí, například Marie-Elizabeth Ducreuxová vzpomíná, že Erismannova přítomnost a pomoc měly velký vliv na dokončení její doktorandské práce. Podle Aleše Březiny byl Guy Erismann „jedna z nejsympatičtějších osobností ve světě muzikologů“¹⁰⁴, která se zároveň pohybovala v různých společenských kruzích a měla neuvěřitelné množství známostí nejen ve Francii, ale právě i v Československu, případně v jiných zemích. Erismann navazoval kontakty velmi přirozeně. Většina lidí, jež s ním pracovala, se totiž velmi rychle stala jeho přáteli a udržovali spolu nejen profesionální, ale i osobní vztah.¹⁰⁵

Ačkoli se Guy Erismann v mnohých oblastech vzdělával sám a nedostalo se mu univerzitního vzdělání, jednalo se o velmi inteligentního a zvědavého člověka. Jeho rozsáhlé znalosti přesahovaly hudební svět, jelikož byl velmi vzdělán i v literatuře, plastickém umění, ale i v historii. Mezi jeho životní vášeň však patřila hudba, zejména česká a francouzská vážná hudba (včetně té současné).¹⁰⁶ Těžko určit, odkud jeho zájem o českou hudbu pramenil, nicméně je nepopíratelné, že ve chvíli, kdy objevil skladby Leoše Janáčka, se do české hudby jednoduše zamiloval. Leoš Janáček pro Guy Erismanna představoval srdeční záležitost a on sám ho bral jako „svého kamaráda“.¹⁰⁷ Většina respondentů se shoduje, že Erismann českou kulturu, historii a zemi objevil právě skrze hudbu. Těžko říci, jakou hudbu a od kterého z českých skladatelů poslouchal poprvé. Avšak jelikož se v umění velmi zajímal o surrealismus, je docela dobře možné, že se jednalo o Bohuslava Martinů, jehož hudba je s tímto uměleckým směrem silně spojená. Skrze surrealismus se také seznámil s tvorbou Vítězslava Nezvala a s existencí a dílem dalších českých představitelů surrealismu ve všech

¹⁰² Soumagnac a De Préval (ed.), *Paris-Prague*, 132-3.

¹⁰³ Larrocheová, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017, Paříž.

¹⁰⁴ Aleš Březina (skladatel, muzikolog, ředitel Institutu Bohuslava Martinů), osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017, Praha.

¹⁰⁵ Soumagnac a De Préval (ed.), *Paris-Prague*, 133, 135, 143.

¹⁰⁶ *Ibid.*, 135-6.

¹⁰⁷ Michelle Erismannová (zaměstnankyně Radio France, manželka Guy Erismanna), osobní rozhovor s autorkou, 12. listopadu 2017, Paříž.

uměleckých směrech, s poetismem a celou českou meziválečnou literární, divadelní či výtvarnou avantgardou. A poněvadž byl Erismann velmi systematický a česká kultura, zejména hudba, jej silně upoutala, začal se zajímat o ni obecně, čímž se dostal k dalším českým skladatelům, například k Antonínu Dvořákovi, Leoši Janáčkovi, či Bedřichu Smetanovi.¹⁰⁸

Nelze vyloučit, že Erismannova náklonnost k Československu a k české hudbě měla také kořeny v politické rovině, neboť československá meziválečná avantgarda viditelně sympatizovala s levicovým smýšlením. Zároveň považoval Guy Erismann ze svého pohledu politický vývoj po druhé světové válce v Československu za příznivý.¹⁰⁹ Původ jeho vášně pro českou hudbu však není pro tuto diplomovou práci hlavním předmětem zájmu. Klíčové je, že česká hudba pro něj znamenala mnoho a zasvětil ji velkou část svého života.

3.1 Kontakt s českou kulturou

Guy Erismann patřil mezi ojedinělé producenty ve francouzském rozhlasu, kteří se navzdory mainstreamovému zaujetí pro západní tvorbu v oblasti klasické hudby, zajímali nejen o německou a italskou hudbu, ale i o kompozice a skladatele z jiných zemí. Jeho náklonnost ke státům východního bloku mu umožňovala velmi často podnikat pracovní cesty za železnou oponu, protože do těchto krajín moc zaměstnanců francouzského rádia „dobrovolně“ nechtělo. Přesně z tohoto důvodu byl v 60. letech vyslán do Československa na Pražské jaro.¹¹⁰

Jeho levicové smýšlení mu zároveň otevíralo dveře do míst, kam by měl člověk ze Západu jinak problém se dostat a jeho možnosti by byly omezenější. Z pohledu komunikace na oficiální rovině s československými institucemi byly jeho prokomunistické názory klíčové, neboť díky nim mohl navázat spolupráci s československými umělci a zvát je do Francie, nahrávat s nimi českou hudbu, organizovat koncerty apod. Avšak toto by nefungovalo bez osobní roviny vztahu mezi Erismannem a konkrétními umělci, například Josefem Páleníčkem a Českým triem, Radoslavem Kvapilem, Alešem Březinou a dalšími. I když se o Erismannovi vědělo, že je komunist a lidé v Československu se před ním měli zprvu na pozoru, jeho přístup

¹⁰⁸ Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

¹⁰⁹ Dumont, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

¹¹⁰ Ivan Štraus (houslista, vysokoškolský pedagog na AMU), osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017, Praha.

byl natolik přátelský a sympatický, že tuto ideologickou propast dokázal překlenout a získat si důvěru mnohých českých intelektuálů a umělců.¹¹¹ Svou povahou dokonce nepřekonával pouze názorové rozdíly, ale také vzájemnou nedůvěru, která od Mnichovské dohody mezi Francií a Československem panovala. Podle Aleše Pohorského Guy Erismann do Československa vnášel francouzského ducha, překonával kulturní rozdíly a díky jeho aktivitám se v době komunistického režimu v Československu česko-francouzské kulturní vztahy zlepšovaly.¹¹²

Právě důvěra, kterou dokázal u českých umělců a intelektuálů vzbudit, představovala klíč ke spolupráci, jež byla ve většině případů dlouhodobého charakteru a dokázala následně překlenout i propast mezi novým a starým režimem. Erismannova povaha byla totiž zásadní pro česko-francouzskou hudební spolupráci nejen v době studené války, ale i po ní. Třebaže se po sametové revoluci víceméně všichni lidé v čele československých a následně českých oficiálních a kulturních institucích, s nimiž byl do té doby Erismann v kontaktu, obměnili, nebyl pro něj nekontinuální přechod od československých k českým orgánům velkým problémem. Skrze své přátelské vystupování dokázal rychle znova navázat spolupráci s českými představiteli ve starých institucích (například s českými velvyslanci ve Francii), či si vyhledal nově vzniklé hudební orgány a navázal s nimi kontakt (za příklad může sloužit Institut Bohuslava Martinů či České centrum v Paříži). Navíc Erismannovy přátelé z dřívějších dob jeho politické směřování nepovažovali za nepřekonatelnou překážku, ani před, ani po sametové revoluci, tudíž část z jeho kontaktů zůstala nezměněná. Zároveň většina z nich věřila, že Erismannovy kontakty s komunistickým režimem byly určeny jeho ryzím zájmem o českou hudbu. A pokud se v 50., 60., 70. a 80. letech 20. století o českou hudbu zajímal, chtěl se v ní vzdělávat a poslouchat ji, „neměl na vybranou“ a s komunistickými představiteli Československa komunikovat musel.¹¹³

3.2 Organizace společných projektů

Jelikož se Guy Erismann pohyboval celý život v rozhlasu, není překvapivé, že uměl velmi dobře pracovat s projevem a intonací hlasu.¹¹⁴ Mimo to byl do české hudby nesmírně zapálený a díky svým řečnickým schopnostem dokázal posluchače

¹¹¹ Štraus, osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017.

¹¹² Aleš Pohorský (vysokoškolský pedagog na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy), osobní rozhovor s autorkou, 9. ledna 2018, Praha.

¹¹³ Michael Wellner Pospíšil (bývalý ředitel Českého centra v Paříži a Budapešti, fotograf), osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017, Praha.

ihned zaujmout a nadchnout je pro českou hudbu. Třebaže jeho proslovy, kterými velmi často uváděl české opery na zahraniční scéně (nejen ve Francii, ale i ve Švýcarsku či v Belgii), měli profesionální úroveň, dovedl jimi oslovit a zaujmout i laiky a neznalce české hudby například i díky tomu, že do své řeči vkládal historiky ze života skladatelů.¹¹⁵ Erismann však nebyl známý pouze svým umem komunikovat s posluchači, ale i se samotnými umělci. Jeho rétorické schopnosti mu tedy umožňovaly nejen přilákat nové posluchače k české hudbě, ale zároveň pro něj nebylo problémem mluvit se samotnými umělci a tím zprostředkovávat komunikaci a pochopení mezi těmito dvěma skupinami.¹¹⁶

Tato Erismannova vlastnost pomohla české hudbě se ve Francii uchytit, protože měla na francouzské scéně svého moderátora a propagátora, který ji uměl přiblížit francouzskému publiku. Z tohoto úhlu pohledu je taktéž potřeba zdůraznit, že to byl Francouz, kdo francouzskému publiku představoval a přibližoval českou hudbu, což je zcela zásadní. Guy Erismann francouzské mentalitě samozřejmě rozuměl, jelikož v ní žil od narození a byla mu vlastní, a dokázal tak českou hudbu francouzské veřejnosti představit takovým způsobem, aby jí pochopila, případně aby se o ni začala sama zajímat.¹¹⁷ Tento aspekt představuje zásadní prvek Erismannovy činnosti týkající se propagace české hudby ve Francii, poněvadž je rozdíl, jestli kulturu šíří představitel ze zahraničí, či občan stejné národnosti jako je publikum. V danou chvíli se již kulturní diplomacie ocitá v jiné rovině. Na této úrovni se nejedná o propagaci kultury cizím státem, ale o snahu ukázat svým spoluobčanům, jak kvalitní díla může neznámá hudební scéna, v tomto případě česká, Francii nabídnout. Erismannovy aktivity byly tedy u francouzského publika viděny s větší důvěrou, než by tomu bylo s osobností českého původu.

Pravidelně takto moderoval hudební programy a uváděl koncerty v Českém centru v Paříži v letech 2000-2007, kdy tuto instituci řídil Michael Wellner Pospíšil. Bylo taktéž možné jej zaslechnout s úvodním slovem nebo odborným příspěvkem víceméně na jakékoliv události, která se týkala české hudby či českých skladatelů. Velmi často se takových přednášek, kolokvií, či masterclassů účastnil, ať už jako

¹¹⁴ Kryštof Mařatka (skladatel, dirigent, klavírista), osobní rozhovor s autorkou, 15. listopadu 2017, Paříž.

¹¹⁵ Jitka De Prévalová (dlouholetá zaměstnankyně Českého centra v Paříži), osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017, Paříž.

¹¹⁶ Larrocheová, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

¹¹⁷ Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

jednotlivec, ředitel hudebního vysílání *France Culture* na *Radiu France*, nebo později jako prezident Hnutí Janáček.

I ve chvíli, kdy se na samotné organizaci přímo nepodílel, byl na takové akce pravidelně zván, protože jeho zájem a znalosti o české hudbě a skladatelích byly v uměleckých, zejména hudebních, kruzích známé. Jednalo se například o Dny Leoše Janáčka (*Journées Leos Janacek*) v Opéra Bastille v lednu 2007 organizované institucí ProQuartet-CEMC ve spolupráci s Národní operou v Paříži, kde se Erismann účastnil dvou kulatých stolů buď jako moderátor, nebo jako muzikolog¹¹⁸. Dále příspěvek na téma „Česká hudba“ na týdně věnovaném české hudbě s názvem Česká duše (*L'âme tchèque*) realizovaným Charlesem Pragerem, dlouholetým přítelem Guy Erismanna, v Dijonu v dubnu 1997,¹¹⁹ úvodní příspěvek „Slovo a nota: Panorama české a moravské hudby“ v rámci Cyklu české hudby (*Cycle musique tchèque*) probíhající od prosince 1990 do února 1991 v muzeu Louvre a d'Orsay,¹²⁰ moderaci koncertu s hudbou Leoše Janáčka hranou Radoslavem Kvapilem v Kulturním centru v Mâconu (*Centre culturel de Mâcon*) v květnu 1988...¹²¹ Byl také členem čestné poroty na pařížském festivalu Leoše Janáčka konajícím se v roce 1988.¹²² Jenom v roce 2002, kdy se ve Francii konal tzv. rok české hudby, Erismann „prezentoval českou hudbu na třech kolokviích, v patnácti rozhlasových pořadech a na třiceti přednáškách“.¹²³ Zjednodušeně by se dalo říci, že se Guy Erismann objevil všude, kde se ve Francii hrála česká hudba a, pokud se nepodílel na organizaci, tak k dané kulturní události pronesl úvodní řeč,¹²⁴ moderoval debatu, nebo prezentoval příspěvek o české hudbě. Pokud se jednalo o koncert české hudby bez moderace, tak v takovém případě Erismann seděl v publiku.¹²⁵

¹¹⁸ ProQuartet-CEMC, „Journées Leos Janacek“, Paříž, 27-8. leden 2007.

¹¹⁹ ASSECARM a Conservatoire J. Ph. Rameu, „L'âme tchèque: Une semaine de musique à Dijon autour de Jan Talich et Jan Talich jr“, Dijon: 1-8. duben 1997.

¹²⁰ La Sacem, „Cycle musique tchèque“, Paříž: 6. prosince 1990 – 7. únor 1991.

¹²¹ Saônora, „Concert: Leoš Janáček“, Mâcon: 7. květen 1988.

¹²² Théâtre National Opéra de Paris, „Festival Leoš Janáček“, Paříž: únor-březen 1988.

¹²³ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Guy Erismann“, in *Sborník laureátů Ceny Gratias Agit 1997-2003*, Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (Praha, 2003): 86, https://www.mzv.cz/philadelphia/cz/dalsi_dulezite_informace/cena_gratias_agit_2003/sbornik_laureatu_ceny_gratias_agit_1997.html (konzultováno 1. listopadu 2017).

¹²⁴ Pohorský, osobní rozhovor s autorkou, 13. června 2017.

¹²⁵ Dumont, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

Guy Erismann si díky své upřímné, usměvavé a energické povaze dokázal rychle získat přátele (často na celý život), kteří pocházeli z hudebního a intelektuálního světa. Jeho sympatické vystupování dokázalo překonat i odlišné politické přesvědčení mezi jeho levicovým smýšlením a častými protikomunistickými názory československých umělců a intelektuálů. Zároveň Erismannovy rétorické schopnosti byly natolik výjimečné, že jimi dokázal zaujmout hudební laiky a nadchnout je pro českou hudbu. Nejen díky svým řečnickým kvalitám byl zván na většinu francouzských akcí, na nichž byla česká hudba hrána, ať už jako moderátor, řečník anebo jako divák.

4 Znalosti Guy Erismanna

Přestože v centru pozornosti výzkumu diplomové práce spočívá hudba, je potřeba zdůraznit, že Erismannovy znalosti se neomezovaly pouze na tuto uměleckou oblast. I když hudba dominovala jeho zaujetí pro českou kulturu, zajímal se o tuto zemi hlouběji. Studoval nejenom českou historii, mentalitu, filosofii, literární tvorbu, ale také výtvarné a další umění včetně architektury. Mimo to Guy Erismanna fascinovala povaha, s níž se Češi snažili prosadit své zájmy proti habsburské a později i sovětské nadvládě. Zároveň jej upoutala jedinečná identita českého národa. Aby českou identitu a mentalitu pochopil, studoval nejen českou historii, ale i její osobnosti. Guy Erismann navíc tvrdil, že české hudbě nelze porozumět bez hlubšího povědomí o historii českých zemí, neboť česká hudba a historie jsou velmi propojené. Byl totiž toho názoru, že hudba má v české společnosti klíčovou společenskou a politickou funkci,¹²⁶ což vysvětluje jeho komplexní zájem o českou kulturu a historii, nejenom o její hudební rovinu.

Zprostředkování těchto znalostí francouzské veřejnosti mu bylo umožněno pomocí různých nástrojů. Například na vlnách francouzského rozhlasu, při úvodních slovech a moderaci nesčetně kolokvií, koncertů a přednášek, kde českou hudbu prezentoval, a v neposlední řadě v bulletinech Hnutí Janáček (tzv. *Cahiers du Mouvement Janáček*), kde měl možnost publikovat články tak jako ostatní členové hnutí, či přímo své příspěvky z různých akcí v písemné podobě. Tyto články mohou ilustrovat Erismannovy komplexní znalosti o české kultuře, historii a mentalitě. Za ukázkou může sloužit kupříkladu stať s názvem „Hudební geopolitika v českých

¹²⁶ Soumagnac a De Préval (ed.), *Paris-Prague*, 146.

zemích“¹²⁷, v rámci níž mapuje, jak je formování českého národa reflektováno v české hudební tvorbě. Čtenář se zde dozví mnohé o Velké Moravě, rodu Přemyslovců, Lucemburků, Habsburků i o germanizaci českých zemích. Guy Erismann ovšem také psal mimo jiné o české vlastenecké historii spojené s Národním divadlem¹²⁸, o budovách a historických místech v ČR a o osobnostech a událostech, které jsou na konkrétní lokalitě vázány...¹²⁹ S pomocí takto komplexních znalostí o české kultuře a historii Erismann dokonce dokázal doplňovat české hosty před francouzským publikem tak, aby byl pro posluchače obsah srozumitelný. Kupříkladu po krátkém proslovu tehdejšího československého velvyslance ve Francii, Jaroslava Šedivého, u příležitosti 150. výročí od narození Antonína Dvořáka, si Erismann dovolil ambasadora doplnit a publiku dal do souvislosti termíny z české historie, které Šedivý použil. Jednalo se zejména o tzv. spor o rukopisy a o okolnosti spojené s Mladočechy a Staročechy.¹³⁰

Podobně Guy Erismann zasazoval do historického kontextu české opery, které byly hrány na francouzské scéně, aby mohl francouzský divák lépe porozumět příběhu. Právě díky svým znalostem a širokému záběru byl Erismann zván, aby české opery (nejen) na francouzských scénách uvedl. V dubnu 1993 takto zahajoval představení Janáčkovy opery *Výlety páně Broučkovy* v *Opéra du Rhin* ve Strasbourgu a diváky seznamoval s existencí husitů, s okolnostmi kolem bitvy na Bílé hoře a zároveň se zabýval i první inscenací této opery v Československu.¹³¹ Obdobně ve stejném operním domě představoval další z Janáčkových oper, *Věc Makropulos*, kde divákům přibližoval zejména Karla Čapka a jeho tvorbu.¹³² Když byla v roce 2000 ve Strasbourgu uvedena Smetanova *Prodaná nevěsta*, opět to byl Guy Erismann, kdo představoval děj opery založený na libretu Karla Sabiny a zároveň zmínil historické události spojené s vyvrcholením národního obrození v českých zemích.¹³³

¹²⁷ Guy Erismann, „Géopolitique musicale en pays tchèques“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 46 (2003): 14-23.

¹²⁸ Guy Erismann, „Národní divadlo“, *Cahier du Mouvement Janáček* č. 53 (2006): 12-17.

¹²⁹ Guy Erismann, „Regards sur Prague“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 17 (1992): 17-24.

¹³⁰ „Allocution de M. Šedivý, Ambassadeur de ČSR à Paris“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 16 (1992): 5-6.

¹³¹ Guy Erismann, „Les Excursions de Monsieur Brouček“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 20 (1993): 6-7; Guy Erismann, „Un propriétaire nommé Brouček“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 20 (1993): 8-12.

¹³² „Dossier l’Affaire Macropulos“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 23 (1994): 9-16.

¹³³ Guy Erismann, „La Fiancée vendue de Smetana“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 41 (2000): 31-5.

4.1 Kontakt s českou hudbou

Informace o české kultuře byly v době studené války ve Francii víceméně nedostupné. Tato situace se částečně změnila s knihami Guy Erismanna. Ten byl již v 60. letech osloven Jeanem Roirem z nakladatelství Seghers, zda by nenapsal knihu o ve Francii částečně známém českém skladateli, který se udržel ve francouzském povědomí díky své symfonii *Z Nového světa*, Antonínu Dvořákovi.¹³⁴ Publikace byla vydána v roce 1966¹³⁵ a po ní následovaly další knihy o českých skladatelích, o Leoši Janáčkovi¹³⁶, Bohuslavu Martinů¹³⁷ a Bedřichu Smetanovi¹³⁸. Jeho tvorbu o české hudbě v roce 2001 završila obecná publikace o hudbě v českých zemích, *Hudba v českých zemích (La musique dans les pays tchèques)*¹³⁹, kterou „považoval za vrchol své literární kariéry a svých znalostí o české hudbě a historii“.¹⁴⁰

Erismannovy knihy byly po dlouhou dobu jediným zdrojem informací o české hudbě ve francouzštině na francouzském trhu (až do vydání spisů o Leoši Janáčkovi od Milana Kundery¹⁴¹, a knihy od Daniely Langerové *Écrits de Leoš Janáček*¹⁴²).¹⁴³ I další francouzští muzikologové na začátku 20. století publikovali monografie jednotlivých českých skladatelů, například Patrice Royer¹⁴⁴ a Jérémie Rousseau¹⁴⁵ o Leoši Janáčkovi, Annie Thirionové¹⁴⁶ a Alain Chotil-Fani s Éricem Baudem¹⁴⁷ o Antonínu Dvořákovi, či publikace mezinárodně uznávaného belgického znalce Bohuslava Martinů, Harryho Halbreicha. Tito odborníci však publikovali o jednom z českých skladatelů, nikoliv o čtyřech a k tomu ještě obecně o české hudbě jako Guy Erismann. Navíc, kromě Harryho Halbreicha tyto publikace nevydali před koncem 20. století.

Z toho důvodu byly Erismannovy knihy zejména v průběhu druhé poloviny 20. století klíčové pro Francouze, kteří se o českou hudbu zajímali. Například pro muzikoložku Sylvii Kabinovou-Clopetovou zůstává dodnes „Bibli“ Erismannova kniha

¹³⁴ Soumagnac a De Préval (ed.), *Paris-Prague*, 67.

¹³⁵ Erismann, *Antonín Dvořák*.

¹³⁶ Erismann, *Janáček ou la passion de la vérité*.

¹³⁷ Erismann, *Martinů*.

¹³⁸ Erismann, *Smetana*.

¹³⁹ Erismann, *La musique dans les pays tchèque*.

¹⁴⁰ Soumagnac a De Préval (ed.), *Paris-Prague*, 142.

¹⁴¹ Milan Kundera, *Můj Janáček* (Brno: Atlantis, 2004).

¹⁴² Daniela Langer, *Écrits de Leoš Janáček* (Paříž: Fayard, 2010).

¹⁴³ Jean-François Ballèvre (pianista), osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017, Paříž.

¹⁴⁴ Patrice Royer, *Leos Janacek* (Paříž: Éditions Bleu Nuit, 2004).

¹⁴⁵ Jérémie Rousseau, *Leos Janacek* (Arles, Actes Sud, 2004).

¹⁴⁶ Annie Thirion, *Antonín Dvorak : sa vie, son œuvre* (Paříž: Chez l'auteur, 2003).

¹⁴⁷ Alain Chotil-Fani a Éric Baude, *Antonín Dvořák: un musicien par-delà les frontières* (Paříž: Éditions Buchet-Chastel, 2007).

Hudba v českých zemích,¹⁴⁸ naopak pianista Jean-François Ballèvre považuje za zcela zásadní monografii Leoše Janáčka.¹⁴⁹ Z toho je patrné, jak byly Erismannovy knihy nenahraditelným zdrojem informací pro tehdejší (nejen) mladou generaci francouzských umělců. Všichni respondenti se také shodli, že publikační činnost Guy Erismanna měla pro znalost české hudby ve francouzské společnosti velký význam, jelikož pokud někdo ve Francii zaslechl českou kompozici a chtěl si o daném skladateli dohledat více informací, sáhl po jedné z knih Guy Erismanna. Často si následně přečetl všechny jeho publikace, poněvadž jeho styl psaní dokázal čtenáře oslovit a nadchnout pro danou problematiku.¹⁵⁰

Na Erismannovu publikační činnost však lze najít nejen pozitivní, ale i negativní ohlasy. Často zmiňovaná kritika v souvislosti s jeho knihami spočívá v nedostatečně odborném textu a ve zpochybnitelnosti informací. Jak již bylo zmiňováno, Erismannovi se nedostalo univerzitního hudebního vzdělání, a tak jeho díla neobsahují muzikologické rozborů skladeb, ale spíše se zabývají osobností konkrétního skladatele. Je také pravda, že minimálně citoval zdroje, z nichž čerpal. I když Erismann obsah svých knih konzultoval s českými muzikology (například Jaroslav Mihule¹⁵¹, Aleš Březina¹⁵² a další), kteří mu pomáhali i se sběrem materiálů, některé informace, které v knihách použil, neměl podložené odbornou literaturou. Čerpal totiž i z konverzací, které o české hudbě vedl s různými kulturními osobnostmi českého (ale i francouzského) světa. Obdobně mu jeho čeští přátelé pomáhali s přepisem českých jmen a názvů, jelikož český jazyk neovládal, případně s nimi konzultoval některé nepřesnosti.¹⁵³ S českou transkripcí mu tudíž pomáhali jeho přátelé, mezi nimi Aleš Pohorský¹⁵⁴ či Přemysl Maydl.

Třebaže se Guy Erismann zajímal o českou hudbu a rád ji poslouchal, byl fascinován samotnými českými skladateli, jejich životními příběhy, rodinami a ženami, jež se kolem nich pohybovaly, v jaké historické době žili apod.¹⁵⁵ Toto všechno se čtenář v jednotlivých knihách může dočíst. Erismann se pouštěl i do popisu vlastních pocitů ze svých cest po Československu a následně České republice, kupříkladu když

¹⁴⁸ Sylvie Kabinová-Clopetová (muzikoložka), osobní rozhovor s autorkou, 7. srpna 2017, Praha.

¹⁴⁹ Ballèvre, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

¹⁵⁰ Například Kabinová-Clopetová, osobní rozhovor s autorkou, 7. srpna 2017.

¹⁵¹ Mihule, osobní rozhovor s autorkou, 29. června 2017.

¹⁵² Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

¹⁵³ Pohorský, osobní rozhovor s autorkou, 9. ledna 2018.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Kabinová-Clopetová, osobní rozhovor s autorkou, 7. srpna 2017.

navštívil rodiště Janáčka v Hukvaldech, či Martinů v Poličce, nebo líčil své dojmy po zhlédnutí určité operní inscenace či poslechnutí některého z umělcových děl.

Historik Olivier Bernard zároveň chápe neúplnou odbornost jeho knih nikoliv jako slabinu, ale přednost. Díky Erismannovu způsobu psaní byla česká hudba přístupná nejenom odborné veřejnosti, ale i lidem bez odborného muzikologického vzdělání. Zároveň vidí jako pozitivní, že Erismannovy publikace přispěly a stále přispívají k rozšíření znalostí nejen o české hudbě ve Francii, ale i o literární, filosofické, či obecně kulturní historii českých zemí.¹⁵⁶ Nicméně lidé z akademického světa Erismanna povětšinou nebrali jako odborníka na danou problematiku a informace z jeho knih nepovažovali za ověřené a tedy ne zcela pravdivé.¹⁵⁷

4.2 Vzájemná výměna umělců

Guy Erismannovi byla vyčítána ještě jedna věc, tj. neznalost českého jazyka. Třebaže s francouzským jazykem dokázal umně pracovat a kladl důraz i na funkci češtiny v operách, zejména v Janáčkových, kde je propojení jazyka s hudbou zásadním prvkem jeho děl, češtinu neovládal. Dalo by se spekulovat, zda česky nemluvil alespoň částečně,¹⁵⁸ avšak dozajista nemluvil plynně a většinu dokumentů v češtině si nechával překládat do francouzštiny. S tím mu pomáhali zejména jeho již zmínění čeští přátelé Přemysl Maydl a Aleš Pohorský¹⁵⁹ nebo zaměstnankyně v Českém centru v Paříži. Díky překladům měl Erismann k dispozici podklady pro své publikace, ale také měl s pomocí tohoto zdroje informací přehled o aktuálním, zejména kulturním, dění v Československu a následně České republice.¹⁶⁰ Nicméně i přes ochotu českých umělců a intelektuálů pomáhat Erismannovi s českým jazykem, byl jeho přístup k informacím o českých skladatelích kvůli jazykové bariéře omezený. Z tohoto důvodu monografie od Guy Erismanna nedosahují stejné faktické úrovně jako odborné knihy českých znalců na jednotlivé skladatele. Erismann však psal primárně pro francouzskou společnost, jejíž znalost o české hudbě byla v daném období minimální. Proto bylo zásadní, že jeho knihy u francouzského čtenáře vzbudily zájem o českou hudbu, třebaže téma zcela nevyčerpaly.

Tato mezera v Erismannových znalostech teoreticky mohla narušit jeho kontakty s českými umělci. Na jazykovou bariéru během prvních vzájemných setkání vzpomíná

¹⁵⁶ Bernard, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

¹⁵⁷ Wellner Pospíšil, osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017.

¹⁵⁸ Dumont, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

¹⁵⁹ Pohorský, osobní rozhovor s autorkou, 9. ledna 2018.

český skladatel a dirigent Kryštof Mařatka, jenž na začátku svého působení ve Francii, tj. v polovině 90. let, nemluvil francouzsky. Mařatka se postupně řeč naučil a následně už společné komunikaci a spolupráci nic nebránilo.¹⁶¹ Tato dočasná překážka se však neobjevovala často, neboť francouzštinu většina českých umělců a intelektuálů ovládala na vysoké úrovni. Toto dědictví z dob První Československé republiky a meziválečné československo-francouzské kulturní výměny zůstalo v 50. a 60. letech, kdy Erismann začal do Československa jezdit, zachováno. Komunikace mezi Erismannem a českými umělci tak mohla probíhat bez větších obtíží ve francouzštině. Prvním českým umělcem, s nímž Erismann navázal kontakt, byl český pianista a skladatel Josef Páleníček, kterého náhodně potkal v průběhu 50. let v Moskvě. Toto setkání zahájilo vzájemnou intenzivní spolupráci doprovázenou velkým přátelstvím a častými debatami (nejen) o české hudbě ve francouzském jazyce.¹⁶² Erismann úroveň Páleníčkovo vyjadřování v cizím jazyce obdivoval, tak jako u mnoha dalších českých osobností například Aleše Pohorského, Aleše Březiny, Jindřicha Felda, Františka Raucha...¹⁶³

Komunikace s českými institucemi také probíhala povětšinou ve francouzském jazyce, za příklad může sloužit korespondence s Vilémem Pospíšilem, dlouhodobým tajemníkem Pražského jara v druhé polovině 20. století,¹⁶⁴ či s Jiřím Štilcem, ředitelem hudebního vysílání Československého rozhlasu v letech 1960-1972.¹⁶⁵ Erismann nejdříve navázal kontakt s frankofonními lidmi (Josef Páleníček nebo Jaroslav Mihule), kteří se jazyk naučili ještě v meziválečném období, a následně se přes tyto osobnosti seznamoval s dalšími českými intelektuály, jež francouzštinu ovládali taktéž. Erismannova neznalost českého jazyka tedy v rámci vzájemné spolupráce neznamenal větší komplikaci.

Jak již bylo řečeno, vědomosti Guy Erismanna o české kultuře se neomezovaly pouze na oblast hudby. Naopak, jeho rozhled zahrnoval širokého spektrum znalostí týkajících se českého divadla, literatury, výtvarného a sochařského umění, architektury, historie, filosofie, přírody, české mentality a identity, z čehož je patrná jeho obecná náklonnost k českým zemím. Avšak v popředí jeho pozornosti vždy stála česká hudba,

¹⁶⁰ Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

¹⁶¹ Mařatka, osobní rozhovor s autorkou, 15. listopadu 2017.

¹⁶² Marc Dumont, „Hommage à Guy Erismann: Concert à Radio France“, záznam pořadu (2008).

¹⁶³ Dopis od Guy Erismanna pro Františka Raucha, Archivy Radia France, Paříž, 12. listopad 1963, Paříž.

¹⁶⁴ Dopis od Viléma Pospíšila pro Guy Erismanna, Archivy Radia France, Paříž, 24. ledna 1968; Dopis od Viléma Pospíšila pro Guy Erismanna, Archivy Radia France, 21. února 1968.

¹⁶⁵ Dopis od Jiřího Štilce pro Guy Erismanna, Archivy Radia France, Paříž, 13. února 1963.

o níž napsal celkem pět knih. V nich však čtenářům zprostředkovává nejen hudbu a život jednotlivých skladatelů, ale publikace mají přesah i do dalších oblastí české kultury, historie, mentality či přírody a zároveň vypovídají i o Erismannových emocích. Jeho osobitý styl psaní na pomezí odborného textu a vyprávění s minimem citací mu však byl odborníky a akademiky vyčítán. Na druhou stranu, knihy méně odborného rázu čtenáři velmi čtivým způsobem přiblížily českou hudbu a pomohly jej k ní skrze životní příběhy skladatelů nalákat. Velmi podobný charakter měl i Erismannův slovní projev a jeho spisovatelské a řečnické schopnosti se vyznačovaly obdobnými rysy. I proto jej často lidé nazývali „*homme d'écriture et homme de parole*“¹⁶⁶ (označení člověka, který se umí velmi dobře vyjadřovat jak v mluvené, tak v psané formě).

5 Oficiální postavení Guy Erismanna

Guy Erismann si svým celoživotním působením ve francouzském rozhlasu vydobyl v rámci této instituce velmi dobrou pozici. Erismannovo postavení bylo opřeno nejen o jeho dlouhodobou kariéru v RDF, ORTF a následně v *Radio France*, ale i o jednotlivé kroky, díky kterým přispěl k rozvoji francouzského rádia. Respondenti nejčastěji zmiňovali Erismannovy zásluhy v decentralizaci vysílání¹⁶⁷ a rozšíření hudebního repertoáru na vlnách rozhlasu. Různorodost kompozic od velkého množství skladatelů s dominancí české hudby byla velmi často přisuzována právě Erismannovu vedení v hudebním vysílání na *France Culture*.¹⁶⁸ Velmi dobře to lze ilustrovat na složení pouštěných skladeb na *Radio France* po odchodu Guy Erismanna do důchodu v roce 1988. Vysílání si tuto rozmanitost jistou dobu zachovalo, avšak s postupem času producenti začali repertoár omezovat a v současné době je možné na vlnách rozhlasu slyšet hudbu především pouze od světoznámých skladatelů jako je Beethoven, Brahms, Mahler či Šostakovič.¹⁶⁹

Na konci 90. let se dokonce hudební vysílání na *France Culture*, založené Erismannem, zrušilo a bylo zachováno pouze na stanici *France Musique*. Dokud však hudební program na *France Culture* fungoval, byl Guy Erismann ve svém důchodovém věku zván svými následovníky na pravidelné konzultace ohledně hudebního vysílání.¹⁷⁰ Zároveň je potřeba dodat, že, ačkoliv se v roce 1988 Erismann odebral do důchodu, neznamenalo to konec jeho působení ve francouzském rozhlasu. I v průběhu 90. let

¹⁶⁶ Dopis od Jiřího Štilce pro Guy Erismanna, únor 1963.

¹⁶⁷ Například Erismannová, osobní rozhovor s autorkou, 12. listopadu 2017.

¹⁶⁸ Dumont, „Homage à Guy Erismann“.

¹⁶⁹ Anonym č. 1 (člen Hnutí Janáček), osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017, Paříž.

inicioval různé projekty a na dalších se podílel. Největším takovým projektem se stalo víkendové vysílání na *France Musique* v květnu 1993, kdy se po dobu 36 hodin vysílalo z Prahy (viz níže).¹⁷¹

5.1 Kontakt s českou hudbou

Vzhledem ke svému postavení a funkci ve francouzském rozhlasu mohl Guy Erismann do hudebního programu na *France Culture* zakomponovat skladby dle svého uvážení. V této souvislosti účastníci výzkumu mluvili o skutečném vlivu (*vrai pouvoir*),¹⁷² který Erismann měl, neboť mohl určovat repertoár hudebního vysílání a tím posluchače seznamovat s hudbou, kterou dosud neznali. Mnozí Francouzi tak právě díky francouzskému rozhlasu poprvé zaslechli českou hudbu. Gabriel Martin například prvně slyšel českou hudbu v podobě Sinfonietty od Leoše Janáčka na vlnách *Radio France*, a jelikož jej tato skladba silně zaujala, začal se zajímat o další skladby a následně i opery od Leoše Janáčka. Měl zájem vidět Janáčkovy opery i naživo, a tak jezdil společně se svou ženou Elizabeth na tyto inscenace do zahraničí, zejména do Belgie, kde je bylo možné oproti Francii v dané době občas zhlédnout. Následně se manželé Martinovi stali členy Hnutí Janáček.¹⁷³ Obdobně se s dílem Leoše Janáčka seznámil André Guerre v roce 1970¹⁷⁴ nebo Sylvie Kabinovou-Clopetová, která po poslechu Sinfonietty začala o Janáčkových kvartetech psát v rámci svých studií absolventské práce a hledala o jeho hudbě další informace. Takto narazila na tenkou knihu o operě *Káťa Kabanová*, jejímž autorem byl Guy Erismann, v níž objevila kontakt na Hnutí Janáček. V souvislosti se svým zájmem o Janáčkovy skladby se rozhodla instituci napsat a následně se k hnutí připojila.¹⁷⁵

Na *France Culture* docházelo k přenosům oper od českých skladatelů, například vysíláním Janáčkovy *Osudy* v roce 1978, kdy bylo možné tuto operu vůbec poprvé ve Francii slyšet.¹⁷⁶ O několik let později byla hrána Smetanova *Čertova stěna* skrze nahrávku poskytnutou Československým rozhlasem,¹⁷⁷ nebo bylo možné si poslechnout například operu *Dalibor* od stejného autora dokonce v přímém přenosu z Národního

¹⁷⁰ Dumont, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

¹⁷¹ France Musique, „Week-end en direct de Prague sur France Musique“, Archivy Radia France, Paříž (1993).

¹⁷² Ballèvre, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

¹⁷³ Gabriel Martin (člen Hnutí Janáček), osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017, Paříž.

¹⁷⁴ „Courrier des lecteurs“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 2 (1988): 24.

¹⁷⁵ Kabinová-Clopetová, osobní rozhovor s autorkou, 7. srpna 2017.

¹⁷⁶ France Culture, „France-Culture: Programme Musical été 1978“, Archivy Radia France, Paříž (1978).

¹⁷⁷ Samedi de France Culture, „La Mureaille du diable: Opéra en 3 actes de Smetana“, Archivy Radia France, Paříž (1983).

divadla v Praze.¹⁷⁸ Obdobně stanice *France Culture* zařadila do svého programu živé vysílání z koncertů z Československa a následně České republiky nebo z nahrávek Československého a Českého rozhlasu. V neposlední řadě producenti *France Culture* pouštěli české skladby z desek Supraphonu, s jehož dobovým ředitelem Jaroslavem Šedou měl Erismann velmi dobré vztahy a tedy i přístup k deskám navzdory železné oponě.¹⁷⁹ Erismann také zajistil například přenos cyklu koncertů v Českém centru v roce 1999 u příležitosti 40letého výročí od smrti Bohuslava Martinů¹⁸⁰ nebo vysílání koncertů z Pražského jara.¹⁸¹

Na tomto kanále francouzského rozhlasu se také vysílaly četné vzdělávací a komentované pořady, v rámci kterých česká kultura (nejen hudba) též nechyběla. Jednalo se například o vysílání v rámci pořadu „Hudba a lidé“ (*La musique et les hommes*), jehož jeden celý díl byl věnovaný pouze české poezii. Producenti Eve Griliquezová a Michel Fleischmann zde představovali zejména poetisty tzv. generace 1900, tj. Vítězslava Nezvala, Jaroslava Seiferta, Františka Halase, Vladimíra Holana, Josefa Horu, Jiřího Wolкера a Jindřicha Hořejšího.¹⁸² Posluchače seznamovali nejen s jejich tvorbou, ale i s českými, moravskými a selskými lidovými písněmi a také s levicovou avantgardou meziválečného Československa a jejími dalšími představiteli.¹⁸³ V jiném pořadu zabývajícím se exilovými zpěváky byl zmíněn Karel Kryl a jeho tvorba,¹⁸⁴ dále producentka Martine Cadieuová (mimo jiné členka Hnutí Janáček) na *France Culture* moderovala celý týden pojednávající o Bohuslavu Martinů u příležitosti 20letého výročí od jeho smrti¹⁸⁵ a v neposlední řadě se též věnovali Václavu Havlovi a jeho divadelním hrám.¹⁸⁶

I když zdaleka ne všechny pořady a události na *France Culture* týkající se české hudby a kultury byly uváděny Guy Erismannem, on jakožto ředitel veškeré tyto aktivity zaštiťoval a často stál u jejich vzniku. Zároveň je potřeba zmínit, že ve francouzském rozhlasu paralelně s *France Culture*, na níž hudební vysílání tvořilo 25 % celkového

¹⁷⁸ France Musique, „Week-end en direct de Prague sur France Musique“.

¹⁷⁹ Mihule, osobní rozhovor s autorkou, 29. června 2017.

¹⁸⁰ France Culture, „Hommage à Bohuslav Martinů“, Archivy Radia France, Paříž (1999).

¹⁸¹ France Culture, „Mai musical de Prague“, Archivy Radia France, Paříž (1969).

¹⁸² La musique et les hommes, „Hommage à la poésie tchèque: Du café Slavia aux Deux Magots“, Archivy Radia France, Paříž (1982).

¹⁸³ France Culture, „Documentation sur la „génération 1900“, Archivy Radia France, Paříž (1982).

¹⁸⁴ France Culture, „Chanteurs en exil: Un spécial „Libre Parcours Variétés“ de France Culture“, Archivy Radia France, Paříž (1982).

¹⁸⁵ France Culture. „Avec Bohuslav Martinů, dans le regard de l’amour“, Archivy Radia France, Paříž (1979).

času,¹⁸⁷ existoval kanál *France Musique*, na němž bylo možné také naladit i českou hudbu.¹⁸⁸ Třebaže se jednalo o konkurenční kanál, Guy Erismann s nimi též spolupracoval, důsledkem čehož, byl na tomto programu v roce 1993 z Erismannovy iniciativy uveden přímý přenos z Prahy, jenž trval celý víkend. 36 hodin v kuse měli Francouzi možnost poslouchat českou hudbu od různých skladatelů, či objevit významné pražské lokality jako Karolinum, Rudolfinum, Francouzské velvyslanectví a Francouzský institut v Praze, Národní divadlo... Mimo to se organizátoři neopomenuli věnovat francouzským osobnostem s vazbou k české kultuře v čele s Paulem Claudelem, Hectorem Berliozem, Augustem Rodinem či představiteli surrealismu.¹⁸⁹

Nejen, že měl Guy Erismann vysokou pozici ve *France Culture* a tím i v celém rozhlasu, ale zároveň díky svému výše zmíněnému angažmá ve Festivalu v Avignonu zcela určoval hudební program této prestižní kulturní události. I sem se promítla Erismannova vášeň pro českou hudbu. Na programu festivalu se objevovala zejména česká duchovní hudba (například od Petra Ebena¹⁹⁰, Adama Michny z Otradovic, Františka Ignáce Tůmy... mnohdy v podání sboru Pražští madrigalisté¹⁹¹), která byla přenášena na vlnách francouzského rozhlasu mezi širší publikum. Do programu v Avignonu neopomněl občas zahrnout i české divadelní hry, jako například *Audienci* od Václava Havla.¹⁹²

Je také nutné dodat, že kdekoliv se ve Francii konal koncert české hudby nebo inscenace české opery, Guy Erismann se o této události díky svým konexím s tiskem a s kulturními atašé po celé Francii dozvěděl a většinou i dostal pozvání. A jelikož pro Erismanna česká hudba představovala životní vášeň, na podobné akce se vždy dostavil.¹⁹³

¹⁸⁶ O. R. T. F., „Le Rapport dont vous êtes l’objet de Václav Havel“, *Biennale de Paris Jeunes Auteurs*, Archivy Radia France, Paříž (neznámé datum).

¹⁸⁷ Guy Erismann, „La musique et France Culture“, *Programme Musical France Culture*, Archivy Radia France, Paříž (1974): 4.

¹⁸⁸ Marnat, osobní rozhovor s autorkou, 16. listopadu 2017.

¹⁸⁹ France Musique, „Week-end en direct de Prague sur France Musique“.

¹⁹⁰ „Messe Festival d’Avignon“, Archivy Radia France, Paříž (1976-86).

¹⁹¹ „Le XXIXème Festival d’Avignon: Musique sacrée“, Archivy Radia France, Paříž (1975).

¹⁹² Stéphan Meldegg, „XXXIIIème Festival d’Avignon – Jean Vilar“, Archivy Radia France, Paříž (1979).

¹⁹³ Dumont, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

5.2 Vzájemná výměna umělců

Guy Erismann navštívil Československo poprvé v roce 1960, kdy byl pozván jako představitel RTF na Pražské jaro, a od té doby na tento festival jezdil pravidelně.¹⁹⁴ Československo a následně Českou republiku navštěvoval velmi často nejen na koncerty, ale i kvůli dohledávání pramenů pro své knihy.¹⁹⁵ Také rád jezdil do rodišť velkých českých skladatelů, zejména Janáčka a Martinů, a dělal výlety po Čechách a Moravě se svými přáteli z Francie.¹⁹⁶ Tímto také propojoval své francouzské a české přátele, protože Erismannovi známí z Čech je často na výletech doprovázeli. Na oplátku své české přátele zval do Francie na každoroční večere¹⁹⁷ i na kulturní události jako na Festival v Avignonu.¹⁹⁸ České osobnosti tak měly možnost vycestovat za železnou oponu, neboť měly pozvání od Erismanna, bez něhož by vyjet nemohly.¹⁹⁹

Guy Erismann znal díky svému postavení a politickému smýšlení velké množství lidí ve vysokých pozicích v Československu. Jeho kontakty sahaly na ministerstvo kultury, do Československého rozhlasu²⁰⁰, k vedení Pražského jara²⁰¹ či do hudebních vydavatelství a k mnohým českým umělcům. Právě díky Erismannovým kontaktům s Vilémem Pospíšilem, dlouholetým ředitelem festivalu Pražské jaro, mohl v roce 1968 a 1969 na této české slavnostní události vystoupit francouzský hudební útvar *Ensemble Polyphonique*. Vyjednávání o jejich vystoupení, cestě a programu bylo vedeno právě Guy Erismannem z pověření jeho funkce ředitele hudebního vysílání *France Culture*.²⁰²

Uskupení *Ensemble Polyphonique* bylo jedním z mála francouzských uměleckých útvarů, které díky Guy Erismannovi hrálo v Československu či v České republice. Třebaže se společně s Olivierem Bernardem, ředitelem kulturní sekce instituce *La Sacem*²⁰³, snažili podporovat působení francouzských umělců

¹⁹⁴ Zdeněk Páleníček (klavírista), osobní rozhovor s autorkou, 12. prosince 2017, Praha.

¹⁹⁵ Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

¹⁹⁶ Pohorský, osobní rozhovor s autorkou, 13. června 2017.

¹⁹⁷ Ibid.

¹⁹⁸ Páleníček, osobní rozhovor s autorkou, 12. prosince 2017.

¹⁹⁹ Pohorský, osobní rozhovor s autorkou, 13. června 2017.

²⁰⁰ Dopis od Jiřího Štilce pro Guy Erismanna, únor 1963.

²⁰¹ Dopis od Viléma Pospíšila pro Guy Erismanna, Archivy Radia France, Paříž, leden 1968.

²⁰² Dopis od Viléma Pospíšila pro Guy Erismanna, leden 1968; Dopis od Viléma Pospíšila pro Guy Erismanna, Archivy Radia France, Paříž, 21. února 1968; Dopis od Viléma Pospíšila pro Charlese Raviera, Archivy Radia France, Paříž, 9. listopadu 1968; Dopis od Charlese Raviera pro Viléma Pospíšila, Archivy Radia France, Paříž, 5. března 1969.

²⁰³ *La Sacem* je francouzská instituce, která zaštiťuje autorská práva mnohých francouzských umělců a následně je prodává do celého světa. Svou činností podporuje francouzskou hudbu a umělce ve světě a snaží se je dostat do stálého vědomí hudebního světa (Oficiální stránky La Sacem, „La Sacem en bref“, <https://societe.sacem.fr/> (konzultováno 18. března 2018)).

v Československu, za československého komunistického režimu se to příliš nedařilo. Výjimku představoval pouze violoncellista François Hudry. Tehdejší československá verze francouzského *La Sacemu*, Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním (dnešní Ochranný svaz autorský, OSA), totiž byla institucí velmi prosovětskou a tedy uzavřenou institucí západnímu světu i hudbě.²⁰⁴ Částečně úspěšný byl v 80. let pianista Jean-François Ballèvre, jenž občas hrál v Brně, Teplicích a Praze. Sám Ballèvre je přesvědčen, že jeho koncerty v Československu by nebylo možné uspořádat bez Erismannova působení. Guy Erismanna mu jakožto francouzskému umělci v této zemi připravil půdu, aby byl československými posluchači a institucemi přijat.²⁰⁵ Na neochotu československé strany taktéž narazila například Mireille Larrocheová, jež se díky Erismannovi seznámila s operetami Bohuslava Martinů, a se svou *Péniche Opéra* měla zájem o jejich nastudování za pomoci českých umělců a odborníků. Celý tento projekt selhal v důsledku toho, že československá vláda odmítla tuto iniciativu finančně podpořit.²⁰⁶

Naopak velmi dobře fungovala spolupráce s českými umělci, kteří jezdili do Francie. U francouzského publika se dokázal prosadit zejména Josef Páleníček s Českým triem, Radoslav Kvapil a později i Kryštof Mařatka. Na vlnách *France Culture* byly přenášeny koncerty Českého tria, Radoslava Kvapila, Janáčkova kvarteta, Sukova tria, Talichova kvarteta a dalších českých seskupení. Díky jejich působení ve francouzském rozhlasu mohly ve vysílání *France Culture* zaznít ve Francii dosud neznámá díla Leoše Janáčka²⁰⁷, Antonína Dvořáka, Bohuslava Martinů²⁰⁸, nebo i skladby od nich samotných, zejména od Josefa Páleníčka²⁰⁹.

Erismann však umělce do studia francouzského rádia zval také proto, aby pořídili nahrávky české hudby, jež byly následně použity v rozhlasovém vysílání. Velmi často takto do budovy rozhlasu jezdil Josef Páleníček, od něhož si Erismann vyžádal nahrát celé klavírní dílo Leoše Janáčka.²¹⁰ Zájem o nahrání kvartet od stejného skladatele pro francouzský rozhlas projevil Janáčkovo kvarteto.²¹¹ Tato informace se velmi rychle dostala ke Guy Erismannovi a nabídka českého hudebního tělesa rád

²⁰⁴ Bernard, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

²⁰⁵ Ballèvre, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

²⁰⁶ Larrocheová, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

²⁰⁷ „La RTF présente le Livre d'or de Paris-Inter avec ce soir en exclusivité le Quator Janacek...“, Archivy Radia France, Paříž (1960).

²⁰⁸ „Repertoire de Trio Suk“, Archivy Radia France, Paříž (neznámé datum).

²⁰⁹ „Concert par le Trio Tchèque“, Archivy Radia France, Paříž, 2. června 1982.

²¹⁰ Zpráva od vedení France I. pro paní Duchateauovou, Archivy Radia France, Paříž, 27. března 1959.

²¹¹ Dopis od Charlese Kriesgena pro Guy Erismanna, Archivy Radia France, Paříž, 17. prosince 1961.

využil.²¹² Společně pořídili záznam i dalších skladeb například od Antonína Dvořáka a dalších (nejen) českých skladatelů.²¹³ Český klavírista a hudební pedagog František Rauch byl taktéž s Guy Erismannem v kontaktu a do studia francouzského rozhlasu jezdil nahrávat skladby Bedřicha Smetany, Vítězslava Nováka či Josefa Suka.²¹⁴ Obdobně pro RTF nahrával houslista Josef Suk.²¹⁵ Tyto nahrávky byly následně ve Francii vydávány na deskách.²¹⁶ Díky Erismannově zájmu o českou hudbu, se v jeho pořadu *Livre d'or* vystřídalo nemalé množství českých umělců, vedle Josefa Páleníčka, se jednalo taktéž o Františka Smetanu, Miloše Sedla, Josefa Suka, Alexandra Plocka, Františka Raucha...²¹⁷

Guy Erismann byl velmi respektovaným ředitelem hudebního vysílání na *France Culture* a díky svému vysokému postavení ve francouzském rozhlasu měl prostředky k ovlivňování obsahu hudebního vysílání. Společně s tímto vlivem a se zálibou v české hudbě dokázal otevřít rozhlasové vysílání kultuře, zejména hudbě, ze států za železnou oponou.²¹⁸ V tomto kontextu také Erismann inicioval přenosy koncertů mající na programu českou hudbu a nahrávání českých skladeb od umělců z Československa, které se následně mohly vysílat na *France Culture* a vydávat na deskách ve francouzských vydavatelstvích. Jeho vysoká pozice a politické smýšlení mu totiž umožňovaly komunikovat s vysokými představiteli Československa a na tomto základě i zaštiťovat cesty českých umělců a svých přátel do Francie.

6 Osobní vztahy Guy Erismanna

Erismann dokázal najít řeč s většinou svých kolegů a i s dalšími lidmi, s nimiž se podílel na profesionální spolupráci. Velmi často se spolupracovníky zůstali dlouhodobými přáteli. Takto se do konce života navštěvovali a cestovali i se svými rodinami například s Charlesem Pragerem, ředitelem Národní scény v Mâconu, tzv. *Saônara*.²¹⁹ Z českého prostředí nelze opomenout vysokoškolského pedagoga na

²¹² Dopis od Guy Erismanna pro Charlese Kriesgena, Archivy Radia France, Paříž, 29. ledna 1960.

²¹³ Dopis od Charlese Kriesgena pro Guy Erismanna, Archivy Radia France, Paříž, 28. prosince 1959.

²¹⁴ Dopis od Guy Erismanna pro Františka Raucha, Archivy Radia France, Paříž, 22. října 1963.

²¹⁵ Zpráva pro pana Arbereta, Archivy Radia France, Paříž, 26. dubna 1960.

²¹⁶ Dumont, „Hommage à Guy Erismann“.

²¹⁷ „Vous savez son bonté pour la Tchécoslovaquie...“, Archivy Radia France, Paříž (neznámé datum).

²¹⁸ Dumont, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

²¹⁹ Charles Prager (bývalý ředitel Národní scény v Mâconu), osobní rozhovor s autorkou, 28. listopadu 2017, Praha.

Filosofické fakultě Univerzity Karlovy, Aleše Pohorského.²²⁰ Dva zmíněné případy nepředstavovaly výjimku a podobné Erismannovy kontakty mu usnadňovaly organizování akcí po celé Francii i v Československu. Na základě dobrých mezilidských vztahů Erismann komunikoval s českými umělci, inicioval či pomáhal organizovat akce spojené s českou hudbou po Francii, byl zván na kolokvia do zahraničí včetně Československa a České republiky.

6.1 Kontakt s českou hudbou

Guy Erismann jezdil do Československa a následně České republiky velmi často na kulturní akce a festivaly, za poznáním „Janáčkovy země“ (*le pays de Janáček*)²²¹, studovat materiály pro své knihy nebo navštěvovat své kamarády. Erismann však do Československa, následně do České republiky, jezdil mnohdy v doprovodu svých francouzských kolegů či kamarádů. Největší takový zájezd byl uskutečněn v říjnu 1988 u příležitosti Mezinárodního hudebního festivalu v Brně věnovanému Leoši Janáčkovi. Na tuto akci byl Erismann pozván jako znalec českého skladatele, aby zde přednesl svůj příspěvek „Leoš Janáček a dnešek“.²²² Festivalu se zúčastnila dvacetičlenná delegace z Hnutí Janáček a měla tak možnost zhlédnout premiéru Janáčkovy opery *Věc Makropulos*²²³, inscenaci opery *Liška Bystrouška*²²⁴ či *Osud*²²⁵ a také si poslechnout koncerty Janáčkovy hudby v Národním divadle v Brně.²²⁶ Zájezd však nekončil pouze u hudebních zážitků. Erismann svým kolegům taktéž ukázal různá místa na Moravě včetně Janáčkovy rodiště, Hukvald.²²⁷ Pro mnohé členy instituce tento výlet představoval vůbec první přímý kontakt s českými zeměmi, kulturou nebo krajinou.²²⁸

Guy Erismann také zprostředkoval kontakty mezi francouzskými a českými osobnostmi ve chvíli, kdy se někdo z jeho francouzských známých do Československa, či České republiky chystal. Erismann takto propojil jednoho ze zakládajících členů Hnutí Janáček, jenž v průběhu 90. let organizoval zájezdy do České republiky za

²²⁰ Pohorský, osobní rozhovor s autorkou, 9. ledna 2018.

²²¹ Mouvement Janáček, „Preamble“, 1.

²²² Guy Erismann, „Communication de Guy Erismann au colloque de Brno“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 5-7.

²²³ Guy Erismann, „Le 4 octobre au Théâtre Janáček“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 8.

²²⁴ Yvonne Quinzii, „Il était une fois... Une Petite renarde russe...“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 9.

²²⁵ Sylvie Clopet, „Osud: Querelle pour une version“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 11.

²²⁶ Patrice Royer, „Concert du 7 octobre“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 12.

²²⁷ Martin, osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017.

²²⁸ Například Anonym č. 1, osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017; Anonym č. 2 (člen Hnutí Janáček), osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017, Paříž; Anonym (zástupce Praga Digitalis), osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017, Paříž.

kulturou pro své bývalé kolegy z inženýrského prostředí, například s Alešem Pohorským. Vysokoškolský pedagog následně této skupince poskytl četné informace spojující českou hudbu s mýty a historií českých zemí.²²⁹

6.2 Organizace společných projektů

S odchodem Guy Erismanna do důchodu v roce 1988 se mu otevřel větší časový prostor pro intenzivní působení v rámci Hnutí Janáček, které vedl až do dubna 2007.²³⁰ Díky této instituci se aktivity Guy Erismanna týkající se české hudby dočkaly institucionální záštity. Do té doby Erismann veškeré projekty realizoval v rámci své profese v *Radio France* či působení na Festivalu v Avignonu, avšak jednalo se pouze o činnost, jež byla součástí klasického vysílání či kulturní projekce. Nicméně s Hnutím Janáček se jeho aktivity začaly orientovat výhradně na českou hudbu a kulturu a její propagaci ve Francii. V této době byly pro Erismanna klíčové osobní kontakty na své přátele a bývalé kolegy, kteří v samotném hnutí buď působili, nebo s ním určitým způsobem spolupracovali.

Největší takový projekt, na jehož realizaci bylo zapotřebí, aby Erismann využil svých konexí, představovalo již zmíněné vysílání z Prahy a Rádía Vltava na vlnách *France Musique* v květnu 1993. V tomto projektu se angažovali Erismannovi přátelé a známí jako Helena Jarošová, Přemysl Maydl, Aleš Pohorský a další, členové Hnutí Janáček (například Daniela Langerová, Rémy Sticker, Sylvie Kabinová-Clopetová), zaměstnanci Francouzského kulturního institutu v Praze, včetně jeho ředitele Oliviera Poivra d'Arvor, kulturního rady Francouzského velvyslanectví v Praze, Gérarda Fontaina, a mnohé osobnosti českého a francouzského kulturního světa (skladatel Miroslav Pudlák, muzikolog Zdeněk houslista Josef Suk, spisovatel a básník Václav Jamek, literární historik Zdeněk Hrbata, hudební kritik Antoine Livio, muzikolog Dominique Jameux....).²³¹

Velmi podobným způsobem se uskutečnila Erismannova iniciativa francouzsko-české hudební konference s názvem „Nacionalismus a kosmopolismus“, jež proběhla v září 1992 v Praze. Akce byla finančně zaštitěna francouzským ministerstvem kultury a Českým hudebním fondem. Sedm muzikologů z Francie (Marcel Marnat, Luc Ferry, Yves Gérard, Jean Yves Bossseur, François Zygel, Anne-Marie Morandová, Éric Baude a Michel Schneider), jeden z Kanady (Steven Huebner) a organizátor, Guy Erismann,

²²⁹ Anonym č. 3, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

²³⁰ Jean-François Ballèvre, „Editorial“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 54 (2007): 4.

měli díky této příležitosti možnost sdílet své hudební znalosti se sedmi českými protějšky (Tomislav Volek, Zdenka Pilková, Marta Ottlová, Milan Pospíšil, Zdeněk Hrbata, Miroslav Pudlák a Ivan Poledňák).²³²

Tyto dvě akce iniciované Guy Erismannem by nemohly být uskutečněny bez nesčetných kontaktů, jimiž disponoval. Osobní rovina spolupráce se tedy projevila jako klíčová k šíření české hudby ve Francii a propojování českého a francouzského hudebního světa, neboť tak měl možnost jednoduše navázat spolupráci především s českými osobnostmi.

6.3 Institucionalizace kulturní spolupráce

Česko-francouzské kulturní vztahy v 70. a v 80. letech 20. století fungovaly na základě spolupráce mezi jednotlivými českými a francouzskými umělci nebo hudebními institucemi, ale málokdy se do nich angažovaly ambasády. Zejména československé oficiální zastoupení ve Francii mělo potíže s francouzštinou a nedokázalo tak zprostředkovat efektivní kulturní spolupráci mezi státy.²³³ To se zlomilo po roce 1989 s Jaroslavem Šedivým a dalšími českými velvyslanci,²³⁴ jež se do česko-francouzského kulturního dění začali aktivně zapojovat, a následně se založením Českého centra v Paříži v roce 1997. Do té doby však byly osoby jako Guy Erismann či Pierre-Emile Barbier (viz níže) pro česko-francouzskou hudební spolupráci klíčové a staly se motory vzájemných vztahů v oblasti hudby.²³⁵

Toto bylo dovršeno v roce 1985, kdy vzniklo Hnutí Janáček, jehož cílem bylo podporovat hudbu Leoše Janáčka ve Francii a zároveň vzdělávat francouzské publikum nejen v oblasti Janáčkovy tvorby, ale obecně v české hudbě.²³⁶ Původní nápad této iniciativy pocházel od Etienna Charriého, zapáleného nadšence pro Janáčkovu hudbu. Avšak Guy Erismann se stal hybatelem tohoto nápadu díky svému postavení a vlivu ve francouzském kulturním světě. Asociace sdružovala zejména Francouze (část členů pocházela i z Belgie či jiných sousedních zemí) se zájmem o českou hudbu. Velké množství členů pocházelo z prostředí francouzského rozhlasu a jednalo se o bývalé kolegy Guy Erismanna (například Michel Godard či Martine Cadieuová), muzikology (Pierre Vidal, André Lischke, Gauthier Coussement nebo Marc Vignal), nakladatele

²³¹ France Musique, „Week-end en direct de Prague sur France Musique“.

²³² „Conférence Franco-Tchèque à Prague“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 19 (1993): 11-12.

²³³ Kvapil, osobní rozhovor s autorkou, 8. listopadu 2017.

²³⁴ Ibid.

²³⁵ Anonym č. 2, osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017.

²³⁶ Mouvement Janáček, Compte rendu de la réunion, 28. listopadu 1984.

(Pierre-Emile Barbier či Georges Fonade), mladé umělce (Jean-François Ballèvre nebo Sylvie Kabinová-Clopetová), významné osobnosti francouzské hudby (Serge Baudo) a velké množství lidí jiných profesí avšak se zájmem o českou hudbu, kterou ve Francii obtížně vyhledávali.

„Janáčkovci“ (*janáčkiens*) nebo „melomani“ (*mélomans*), jak si členové říkali, měli možnost díky každoměsíčním bulletinům hnutí (*Cahiers du Mouvement Janáček*) sledovat veškeré akce s českou hudbou ve Francii, v sousedních zemích a vybrané události v Československu, následně v České republice. Klíč, podle něhož byly české kulturní události do časopisů vybírány, spočíval v tom, zda se jich členové asociace účastnili, nebo zda se hnutí podílelo na organizaci. Zároveň byli čtenáři informováni o vydávání desek s českou hudbou ve Francii, jednalo se zejména o desky Supraphonu, s nímž komunikoval Guy Erismann,²³⁷ nebo *Pragy Digitalis*, jejíž majitelé hnutí spoluzakládali. Asociace svým členům také zařizovala slevy na opery a koncerty (například na Janáčkovu operu *Káťa Kabanová* v *Grand Théâtre* v Ženevě²³⁸), informovala je o přenosech české hudby *Radiem France*²³⁹ a organizovala koncerty a kolokvia o české hudbě. Za zmínku stojí kupříkladu konference týkající se Janáčkovy opery *Osud* v lednu 1989, v níž sdílel s publikem své dojmy z inscenace z Brna a své znalosti prezident Hnutí Janáček, Guy Erismann.²⁴⁰ U příležitosti stých narozenin Bohuslava Martinů zorganizovali ve spolupráci s *La Sacem* a institucí *France-Tchécoslovaquie* koncert s tvorbou tohoto skladatele.²⁴¹

Hnutí spolupracovalo i se zahraničními odborníky na českou hudbu i ze zahraničí a dávalo jim prostor na stránkách svého časopisu. Jednalo se zejména o Belgičana Harryho Halbreicha²⁴², mezinárodně uznávaného znalce na život a dílo Bohuslava Martinů, či britského dirigenta a skladatele Charlese Mackerrase²⁴³, jenž patřil mezi světové odborníky na českou hudbu. Belgičan Gauthier Coussement, znalec Bohuslava Martinů, se po smrti Erismanna od května 2008 do konce existence hnutí stal dokonce jeho prezidentem.

²³⁷ Mouvement Janáček, Assemblée générale constitutive, 11. února 1985.

²³⁸ „Katia Kabanová à Grand Théâtre à Genève“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 3 (1988): 24.

²³⁹ Například „Concerts sur Radio France“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 3 (1988): 24; „Concerts: Osud, Radio France“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 28 (1996): 17-18; „Choeurs de Janáček, le 14 mai 1996 à Radio France“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 29 (1997): 33.

²⁴⁰ „Actualités“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 20.

²⁴¹ Guy Erismann, „Martinů enfin!“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 12 (1990): 4.

²⁴² Například Harry Halbreich, „Bohuslav Martinů, l'élégance concise du discours“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 57 (2008): 4-5.

²⁴³ Například „Interview: Charles Mackerras: une passion tchèque“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 56 (2008): 12-16.

Hnutí Janáček taktéž fungovalo jako platforma k prohloubení česko-francouzské hudební spolupráce.²⁴⁴ Bulletin informovali o mnohých koncertech českých umělců jako Josefa Páleníčka, Radoslava Kvapila, Talichova, Janáčkova či Pražákova kvarteta, Kryštofa Mařatky, ale také o vystoupení francouzských umělců hrající českou hudbu, jako *Ensemble Calliopée*, Jeana-Françoise Ballèvera či *Tria Dumky*. Nemalou část těchto vystoupení „Janáčkovci“ zaštiťovali nebo spoluorganizovali. Taktéž pro své členy hnutí publikovalo články a příspěvky českých odborníků (zejména muzikologů Jiřího Vysloužila, Jaroslava Mihuleho a Aleše Březiny), aby francouzské publikum bylo obohaceno i o znalosti českých expertů.

V roce 1997 se Guy Erismann pokusil navázat novou formu česko-francouzské spolupráce, neboť šel nabídnout své služby a prostředky Hnutí Janáček Českému centru v Paříži. Erismann měl zájem v nové české kulturní instituci pořádat hudební pořady. Tehdejší ředitelka Lucie Svobodová však jeho návrh odmítla a novou příležitost dostal až s Michaellem Wellnerem Pospíšilem, jenž do čela Českého centra nastoupil v roce 2000. V letech 2000-2007 pak Guy Erismann s Českým centrem v Paříži velmi intenzivně spolupracoval a jeho angažmá dodalo nové české kulturní instituci na vážnosti a posilovalo její reputaci.²⁴⁵ Erismann a Wellner Pospíšil se společně rozhodli v Českém centru vybudovat sál pro koncerty a výstavy, který nese jméno Leoše Janáčka.²⁴⁶ Společně též moderovali jeho inauguraci.²⁴⁷

Nejen, že spolupráce s Erismannem podporovala váhu a autoritu dané instituce ve francouzském hudebním světě, ale zároveň ji dokázal propojit s dalšími asociacemi, s nimiž následně začalo centrum spolupracovat. Jednalo se zejména o kontakt na Oliviera Bernarda, díky čemuž České centrum v Paříži získalo finanční podporu svých aktivit od *La Sacemu*.²⁴⁸ V důsledku navázání této spolupráce mohlo České centrum v Paříži v roce 2005 pozvat prvního českého skladatele, konkrétně Tomáše Pálku, na tříměsíční tvůrčí pobyt do Francie zakončený koncertem před pařížským publikem. Finanční prostředky na Pálkův pobyt poskytl právě fond společnosti pro ochranu autorských práv *La Sacem*.²⁴⁹ Guy Erismann také Michaelu Wellneru Pospíšilovi předal kontakt na některé české instituce, neboť s nimi, oproti čerstvě založenému Českému

²⁴⁴ Guy Erismann, „Le Festival International de Bohême du Sud et la musique française“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 7 (1989): 5.

²⁴⁵ De Prévalová, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

²⁴⁶ Wellner Pospíšil, osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017.

²⁴⁷ „2004: Une grande année pour la musique tchèque“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 48 (2004): 8.

²⁴⁸ De Prévalová, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

²⁴⁹ České centrum v Paříži, „Ré-créations, pocta Guy Erismannovi“, (2008).

centru, již v minulosti spolupracoval.²⁵⁰ Dle slov Aleše Březiny České centrum v Paříži fungovalo s Guy Erismannem v naprosté symbióze.²⁵¹ Navíc tam, kde byl Guy Erismann, bylo také Hnutí Janáček. Proto se od roku 2000 většina koncertů a akcí pořádaných „Janáčkovci“ konala právě v budově Českého centra v Paříži včetně každoročních valných hromad celé asociace.²⁵²

Erismann měl četné známosti nejenom ve francouzském, ale i českém kulturním světě, což mu usnadňovalo komunikaci s českými institucemi, neboť nemalá část jeho českých přátel v některých z nich působila. Toto Erismannovi ulehčovalo organizování akcí ve spolupráci s českými institucemi, protože buď věděl, na koho se obrátit, nebo jej některý z jeho známých mohl doporučit, kam potřeboval. Erismann také zprostředkoval komunikaci mezi svými francouzskými a českými přáteli, nebo své francouzské známé doprovázel na cestách a seznamoval je s českými městy, přírodou, historií, kulturou... V roce 1985 vzniklo Hnutí Janáček a Erismann byl jeho dlouhodobým prezidentem. Tato asociace slučovala hlavní hybatele česko-francouzských hudebních vztahů jako Guy Erismanna či Pierra-Emila Barbiera, důležité představitele francouzského hudebního světa a nadšence pro českou hudbu. Hnutí Janáček informovalo o akcích s českou hudbou ve Francii, na jejichž organizaci se zároveň často podílelo. Fungovalo také jako platforma pro aktivity týkající se česko-francouzské hudební spolupráce, jejíhož hlavního propagátora představoval právě Guy Erismann, což je možné ilustrovat na Erismannově angažmá v Českém centru v Paříži.

7 Reputace Guy Erismanna

Pověst Guy Erismanna byla založena na všech výše zmíněných aspektech, tj. na jeho osobnosti, znalostech o české hudbě, oficiálním postavení ve francouzském rozhlasu a jeho působení na prestižním Festivalu v Avignonu a na jeho kontaktech nejen ve Francii, ale i v zahraničí. Z tohoto důvodu se poslední kapitola diplomové práce dělí na podkapitoly podle předchozích částí textu.

7.1 Osobnost

Laskavost, skromnost, upřímnost, vstřícnost, zvědavost, přátelské a energické vystupování, pozitivní přístup, volnomyšlenkářství — všechny tyto vlastnosti

²⁵⁰ Wellner Pospíšil, osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017.

²⁵¹ Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

²⁵² „Le Centre tchèque de Paris“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 42 (2001): 36.

charakterizují Guy Erismanna. Ve francouzském kulturním světě se o něm mluvilo jako o vzdělaném, sympatickém a schopném odborníkovi na českou hudbu, zejména na Leoše Janáčka. Jeho sympatické vystupování, pomocí něhož se velmi často rychle spřátelil se svými kolegy, pomáhalo překonávat rozdíly a nedůvěru mezi kulturami, zejména tedy mezi francouzskou a českou způsobenou historickými událostmi z meziválečného období. To se mu dařilo i přes své komunistické smýšlení, které mohlo část českého uměleckého a intelektuálního světa odrazovat, avšak Erismannova povaha překonala i případnou odlišnou politickou orientaci.

Jeho organizační schopnosti se mimo řízení hudebního vysílání na *France Culture* projeví na vedení Hnutí Janáček, které po Erismannově odchodu těžko shánělo nástupce. Obtížné bylo také nahradit Erismannovu energii a vášň pro českou hudbu, zejména pro Leoše Janáčka a jeho tvorbu, jež do Hnutí Janáček přinášel. Neutuchající zápal pro českou hudbu dokázal Guy Erismann zprostředkovat posluchačům při uvádění mnohých koncertů a konferencí pomocí svých rétorických schopností. Pro své umění vzbudit u publika zájem a přenést na posluchače své nadšení byl zván do četných koncertních sálů i za hranice Francie, aby uvedl mnohá představení. V roce 1995 byl také pozván ředitelem Institutu Bohuslava Martinů Alešem Březinou, aby pronesl proslov při slavnostním otevření této české hudební instituce.²⁵³ Obdobně se zúčastnil otevření Janáčkovy sálu (*Salle Janáček*) v Českém centru v Paříži, na jehož vzniku se zároveň podílel.²⁵⁴ Díky svému sympatickému vystupování, rétorickým dovednostem a také rozsáhlým znalostem se tedy těšil velmi dobré reputaci.

7.2 Znalosti

Erismann byl znám ve francouzské hudební komunitě jako „specialista na českou hudbu bez znalosti českého jazyka a bez odborného hudebního vzdělání“²⁵⁵. Již v 50. letech minulého století hudební experti o Erismannovi věděli, že je odborníkem na hudbu střední a východní Evropy a ve chvíli, kdy se někdo o tuto hudbu a zejména českou, začal zajímat, věděl, že s Guy Erismannem může tuto vášň sdílet.²⁵⁶ Díky tomuto renomé se na Erismanna obraceli různí lidé, jež se setkali v průběhu druhé poloviny 20. století ve Francii s českou hudbou a zajímali se o ní hlouběji. Například

²⁵³ Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

²⁵⁴ Wellner Pospíšil, osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017

²⁵⁵ Bernard, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

²⁵⁶ Marnat, osobní rozhovor s autorkou, 16. listopadu 2017.

regionální ředitel francouzského rozhlasu v Nice Erismanna požádal o partitury Janáčkova Concertina a Capriccia, jež mu ředitel hudebního vysílání na *France Culture* obratem poskytl.²⁵⁷ Obdobně se pianista Jean-François Ballèvre na Erismanna obrátil, když potřeboval sehnat noty jedné skladby od Bedřicha Smetany. Guy Erismann mu poradil, komu o danou partituru napsat a vskutku mu byla zanedlouho zaslána.²⁵⁸

Je však potřeba zdůraznit fakt, že ve Francii v průběhu druhé poloviny 20. století nepůsobil pouze Erismann jakožto znalec české hudby. Muzikolog a později rozhlasový producent Marcel Marnat se v české hudbě také velmi dobře vyznal,²⁵⁹ avšak jeho primární zájem se orientoval nikoliv na české skladatele, ale na dílo a život Maurice Ravela. Velkým specialistou na českou hudbu byl též Pierre-Emile Barbier, s nímž Erismann udržoval pravidelný kontakt a spolupráci. Barbier byl v hudební oblasti také aktivní, neboť organizoval a finančně podporoval mnohé koncerty, zejména ve společnosti *Association des Amis de Musique de Chambre*. Společně s ním se v této instituci angažoval Georges Fonade, milovník hudby se zálibou v Leoši Janáčkoví. Tito dva znalci podporovali finančně koncerty či konference týkající se české hudby či pomáhali s jejich organizací. Společně totiž v roce 1990 založili vydavatelství *Praga Digitalis*, které následně umožňovalo českou hudbu i vydávat. Jak Pierre-Emile Barbier, tak Georges Fonade byli u vzniku Hnutí Janáček a třebaže jejich znalosti byly značné, zejména Barbier věděl o české hudbě mnoho, nedokázali se pro českou hudbu angažovat tak jako Guy Erismann. Především proto, že se oba dva pohybovali v inženýrském světě na vysokých pozicích a pracovní tedy byli velmi vytížení.²⁶⁰ Z toho důvodu podporovali iniciativy, konference a koncerty týkající se české hudby zejména finančně, nebo vydávali skrze *Praga Digitalis* nahrávky. Takto například Radoslav Kvapil na Barbierovu objednávku pořídil záznam sonát Viktora Ullmana.²⁶¹ Avšak byl to Guy Erismann, kdo realizoval většinu iniciativ, posouval věci dál a tím mohl být motorem propagace české hudby ve Francii.²⁶² Erismann měl díky svému povolání příležitost českou hudbu ve Francii prosazovat v průběhu celého svého života a jeho působení ve francouzském rozhlasu představovalo jednu z klíčových příčin toho, že se česká hudba ve Francii začala hrát a dostávat do povědomí publika.

²⁵⁷ Zpráva pro regionálního ředitele v Nice, Archivy Radia France, Paříž, 1. února 1960.

²⁵⁸ Ballèvre, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

²⁵⁹ Marnat, osobní rozhovor s autorkou, 16. listopadu 2017.

²⁶⁰ Anonym č. 3, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

²⁶¹ Kvapil, osobní rozhovor s autorkou, 8. listopadu 2017.

²⁶² Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

Mimo to Guy Erismann sdílel své znalosti s mladými francouzskými umělci, kteří měli zájem o českou hudbu. Takto se například v roce 2002 v Českém centru v Paříži seznámil s Karine Lethiecovou, představitelkou hudebního uskupení *Ensemble Calliopée*. Tento soubor se sice zajímal o českou hudbu, ale jejich repertoár byl značně omezený. Lethiecová proto v různých knihovnách hledala nové české skladby, aby je mohli nastudovat a hrát. V tomto ohledu se ukázalo jako velmi plodné přátelství Karine Lethiecové a Guy Erismanna, jenž *Ensemblu Calliopée* „pomáhal vybírat český repertoár a vyhledával pro ně partitury“.²⁶³ Konzultace francouzského souboru o jejich hraném programu s Guy Erismannem se stala pravidelnou záležitostí, neboť francouzský znalec české hudby se stal prezidentem *Ensemble Calliopée*. Erismann však mladým francouzským umělcům nepomáhal pouze vybírat repertoár české hudby, ale díky svým znalostem o české hudbě dokázal dát rady i ohledně provedení skladeb, jež měl naposlouchány od českých interpretů a díky jeho reputaci Erismanna umělci vyhledávali.²⁶⁴ Houslistka Véronique Martinová takto vzpomínala na zkoušku *Tria Dumky* před koncertem, při níž je čtyři hodiny v kuse Guy Erismann poslouchal. Ona sama měla problémy s jednou skladbou od Martinů a Erismannův komentář ji pomohl danou hudbu správně uchopit.²⁶⁵

Výjimečnost pověsti, jíž se Guy Erismanna těšil, lze doložit na myšlence založit Hnutí Janáček. V 80. letech Georges Fonade potkal ve francouzském nakladatelství *FNAC* dalšího příznivce Leoše Janáčka, Etienna Charriého, jenž byl přesvědčen, že je třeba něco udělat, aby se tento český skladatel dostal do povědomí francouzské společnosti. Na to mu Fonade odvětil: „Jestli chcete něco udělat, je tu jediná možnost. Běžte za Guy Erismannem.“²⁶⁶

7.3 Oficiální postavení

Erismannovo postavení ve francouzském rozhlasu, díky němuž měl možnost zasahovat do složení hudebního vysílání na *France Culture*, považovali všichni respondenti za klíčový faktor pro propagaci české hudby ve Francii. Nejenže mohl ovlivňovat hrané skladby na vlnách vysílání, ale zároveň mohl ze své pozice zvat do

²⁶³ Karine Lethiecová (houslistka, zakladatelka Ensemblu Calliopée), osobní rozhovor s Markétou Vejvodovou (redaktorka, moderátorka), neznámé datum.

²⁶⁴ Frédéric Lagarde (klavírista, člen Ensemblu Calliopée), osobní rozhovor s Markétou Vejvodovou (redaktorka, moderátorka), neznámé datum.

²⁶⁵ Václav Richter, „Guy Erismann ou le pouvoir de séduction de la musique tchèque“, *Radio Praha* (prosinec 2007), <http://www.radio.cz/fr/rubrique/faits/guy-erismann-ou-le-pouvoir-de-seduction-de-la-musique-tcheque> (konzultováno 25. března 2018).

²⁶⁶ Anonym č. 3, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

budovy francouzského rozhlasu umělce ze zahraničí, aby pro *France Culture* nahráli hudbu, kterou dosud francouzští producenti neměli k dispozici. Jejich cesty dokázal institucionálně zaštitit, díky čemuž povětšinou umožnil umělcům ze sovětského bloku vycestovat za nahráváním hudby či za různými kulturními akcemi do Francie. To bylo usnadněno nejen tím, že samotná instituce francouzského rozhlasu byla politicky orientována doleva, ale i Erismannovým komunistickým smýšlením, díky čemuž měl otevřenou cestu na Východ, včetně Československa. Erismannova politická orientace ulehčovala taktéž jeho časté cestování do Československa a komunikaci s představiteli československých institucí.

Zároveň mu pozice ředitele hudebního vysílání *France Culture* ve spojení s komplexními znalostmi o české hudbě zaručovala pozvánky víceméně na všechny kulturní akce týkající se české kultury po celé Francii. Často byl zván i na podobné události do okolních zemí, zejména Belgie, Švýcarska a Německa. Erismann například prezentoval českou hudbu na mezinárodním uměleckém festivalu *Europalia* v Bruselu v roce 1998, na němž společně s Alešem Březinou sestavoval celý kulturní program.²⁶⁷ Jinými slovy „Guy Erismanna bylo možné najít všude, kde byla česká hudba“.²⁶⁸

Erismannova pověst se ovšem nespojovala pouze s jeho činností a úspěchy v *Radio France*, ale také s jeho působením na Festivalu v Avignonu. Tato prestižní událost ještě umocňovala důležitost Guy Erismanna v kulturním světě. Tu je možné ilustrovat například na slovech Kryštofa Mařatky, který jako mladý skladatel začal v 90. letech koncertovat ve Francii. Již tři měsíce po svém příjezdu Mařatka uspořádal svůj první koncert, a, ačkoliv na něj Erismanna přímo nepozval, tak se o tomto vystoupení dozvěděl a dorazil si mladého českého umělce poslechnout. Erismann byl přítomen na všech premiérách Mařatkových koncertů ve Francii a jeho přítomnost a podpora dodávala těmto koncertům na vážnosti a lákala další zájemce, aby na tato hudební vystoupení dorazili.²⁶⁹ Následně Guy Erismann Kryštofa Mařatku seznámil s Olivierem Bernardem a *La Sacem* začal českého skladatele a dirigenta aktivně podporovat.²⁷⁰ Erismannova účast na Mařatkových koncertech tedy pomohla v navázání spolupráce mezi českým umělcem a francouzskou hudební institucí. Zároveň také Mařatkově hudbě dodávala v očích francouzského publika na vážnosti a umožnila se mu rychleji dostat do povědomí francouzských posluchačů.

²⁶⁷ Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

²⁶⁸ Dumont, osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017.

²⁶⁹ Mařatka, osobní rozhovor s autorkou, 15. listopadu 2017.

Erismannova reputace nikterak neoslabila ani po jeho odchodu do důchodu. Guy Erismann se těšil natolik silné autoritě a dobré pověsti, že jeho jméno mělo váhu i v době, kdy již v rozhlasu nepracoval. To se projevovalo zejména tím, že jej jeho nástupci zvali na konzultace ohledně programu vysílání a zároveň mu umožňovali realizovat některé jeho projekty i v důchodovém věku, zejména víkendový přenos z Prahy ve spolupráci s Českým rozhlasem.

7.4 Osobní kontakty

Guy Erisman znal velké množství lidí z francouzského hudebního a kulturního světa a soustředil kolem své osoby milovníky české (převážně vážné) hudby. Erismann představoval ideálního člověka, pokud se někdo ve Francii chtěl o české hudbě dozvědět více, mít k ní přístup nebo sdílet svou vášeň s dalšími nadšenci. Tito lidé se postupem času povětšinou stali Erismannovi přáteli a v roce 1985 se jejich velká část sdružila do Hnutí Janáček, k němuž se postupně přidávali další zájemci. Díky této instituci se vytvořila síť osob se zájmem propagovat hudbu českých skladatelů ve Francii a vznikla platforma, v rámci které mohli tito nadšenci společně pracovat na projektech s cílem rozšířit přístup k české hudbě v jejich zemi. Členové Hnutí Janáček měli taktéž snazší přístup k operám a koncertům v sousedních zemích, či přímo v Československu, potažmo v České republice.

Zároveň pokud kdokoliv potřeboval navázat kontakt či spolupráci s institucí v Československu, případně České republice, Guy Erismann se ocitl mezi prvními, jež dotyčný oslovil, aby mu poradil, na koho by se mohl obrátit. Podobně jako Guy Erismannem znal Pierre-Emile Barbier také velmi dobře mnoho českých umělců (například skladatele Viktora Kalabise či Jindřicha Felda). Společně tvořili ideální referenční rámec pro české kulturní osobnosti a dokázali propojovat členy Hnutí Janáček se svou českou sítí kontaktů. Navíc Erismannových známostí začalo od roku 2000 využívat České centrum v Paříži v čele s Michaelem Wellnerem Pospíšilem, poněvadž Erismann českou kulturní instituci seznamoval s lidmi nejen z francouzských, ale i českých kulturních asociací. O Guy Erismannovi se ve francouzském kulturním světě vědělo, že jeho známosti překonávaly hranice a to i v době studené války. V případě, že někdo potřeboval navázat spolupráci s institucemi v Československu, následně v České republice, obracel se mezi prvními právě na Guy Erismanna, eventuálně na osoby v jeho okolí.

²⁷⁰ Bernard, osobní rozhovor s autorkou, 11. listopadu 2017.

Erismannova pověst odrážela jeho celoživotní angažmá v oblasti české hudby, ať už v době svého působení ve francouzském rozhlasu, či v důchodu, kdy se jako prezident Hnutí Janáček této instituci intenzivně věnoval. Jeho produktivní spolupráce s českými oficiálními institucemi, Českým centrem a Velvyslanectvím České republiky v Paříži na konci 90. let a v první dekádě 20. století jeho reputaci francouzského znalce a podporovatele české hudby ještě prohloubila. V roce 2002, kdy se ve Francii konal rok české hudby, Erismann „prezentoval českou hudbu na třech kolokviích, v patnácti rozhlasových pořadech a na třiceti přednáškách,“²⁷¹ Za tuto činnost byl oceněn medailí ministerstva kultury České republiky *Artis Bohemiae Amicis*. O rok později díky veškerým aktivitám propagujících českou hudbu ve Francii získal Guy Erismann ocenění *Gratias Agit* za šíření dobrého jména České republiky v zahraničí.²⁷² Uznání České republiky za jeho činnost dokládají důležitost Erismannovy činnosti pro pozici české hudby ve Francii a zároveň prohloubily jeho pověst odborníka na život a dílo českých skladatelů. Čtyři zmíněné aspekty, tj. osobnost, znalosti, oficiální postavení a osobní vztahy, byly klíčové pro formování Erismannovy reputace „hybatele česko-francouzské hudební spolupráce“²⁷³ a „vrcholného manažera české hudby ve Francii“²⁷⁴.

²⁷¹ Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, „Guy Erismann“, 86.

²⁷² *Ibid.*, 86.

²⁷³ *Ibid.*, 86.

²⁷⁴ Březina, osobní rozhovor s autorkou, 10. října 2017.

Závěr

Diplomová práce zabývající se aktivitami Guy Erismanna, francouzského muzikologa, producenta a hudebního kritika, který propagoval českou hudbu u francouzské veřejnosti, došla k následujícím závěrům. Erismannův přínos v česko-francouzských vztazích byl značný a spočíval především v rozsáhlém začleňování české hudby do programu Festivalu v Avignonu a do hudebního vysílání na stanici francouzského rozhlasu *France Culture*, které v roce 1963 založil. Díky hudebnímu programu na RDF, ORFT a později *Radiu France* zaslechlo mnoho Francouzů prvně české skladby a značná část z nich se o ně začala zajímat hlouběji. Mimo to také Erismann vydal pět publikací týkajících se českých skladatelů, v čele s Leošem Janáčkem. Do konce 20. století Francouzi víceméně neměli jiné zdroje, z nichž by se o české vážné hudbě mohli podobné informace dozvědět. Tímto umožnil francouzské veřejnosti kontakt s českou hudbou.

Erismann své hluboké znalosti o české hudbě sdílel s francouzskou veřejností nejen skrze publikace, ale také na mnohých kolokviích, přednáškách a pořadech po celé Francii. Díky svým znamenitým řečnickým schopnostem získat pozornost a zájem diváků byl zván i do zahraničí, aby zde uváděl koncerty a opery českých skladatelů a zpřístupňoval je (nejen) francouzskému publiku. Guy Erismann nepředstavoval jediného znalce české hudby v daném období, avšak byl to on, kdo se těšil takové pověsti a autoritě, že se stal hlavním iniciátorem a motorem česko-francouzské hudební spolupráce v letech 1960-2007. Navíc v roce 1985 kolem své osoby soustředil valnou většinu francouzských odborníků a zájemců o českou hudbu do Hnutí Janáček, jež si kladlo za cíl dostat do povědomí francouzské veřejnosti nejen hudbu Leoše Janáčka, ale i dalších českých skladatelů. Činnost této asociace byla ukončena v roce 2013, s tím, že tehdejší prezident hnutí, Gauthier Coussement, konstatoval, že mise Hnutí Janáček byla splněna. Dalo by se tedy říci, že Erismann kolem své osoby vytvořil síť lidí, kteří ve Francii propagovali českou hudbu a stali se také vykonavateli české kulturní diplomacie. Patřila mezi ně především jména jako Pierre-Emile Barbier, Georges Fonade, Jean-François Ballèvre, Gauthier Coussement a další.

Erismannovy nehmotné schopnosti, tj. jeho osobnost, znalosti, oficiální postavení, osobní kontakty a reputace, určovaly jeho činnost týkající se české hudby. Na jednu stranu, díky svému milému a přátelskému vystupování dokázal překonat politické rozdíly mezi ním a českými umělci či intelektuály a podařilo se mu tak

překlenout nedůvěru, která mezi českým a francouzským prostředím v 60. let stále panovala. Na stranu druhou, mu za studené války k navázání kontaktů značně pomáhalo jeho členství v PCF, poněvadž československá strana v kulturní diplomacii primárně spolupracovala s komunistickými představiteli. Díky tomu se Erismannovi podařilo navázat dlouhodobě dobré vztahy s mnohými českými jedinci z intelektuálního a uměleckého světa. Tyto kontakty překonaly i přechod z komunistického režimu na demokratický, což svědčí o vybudování silné důvěry mezi ním a českými jedinci. Guy Erismann také dokázal tyto individuální osobní vztahy posunout na vyšší úroveň, tj. institucionalizovat je. To se mu povedlo nejen pomocí jeho působení v *Radio France*, ale zejména díky založení výše zmíněné platformy česko-francouzské hudební spolupráce v roce 1985, tzv. Hnutí Janáček, kde zastával funkci prezidenta až do roku 2007. Vývoj Erismannovy spolupráce s českými osobnostmi a následně institucemi v hudební oblasti potvrzuje tvrzení Marka Leonarda, že osobní kontakty jsou ve veřejné diplomacii klíčové pro budování důvěry mezi veřejnostmi dvou zemí. Přátelství mezi Erismannem a jedinci jako Alešem Březinou, Alešem Pohorským, Josefem Páleníčkem, či Michaelem Wellnerem Pospíšilem vedla k česko-francouzské institucionální spolupráci založené na vzájemné důvěře. Takový přirozený vývoj vztahů je v kulturní diplomacii klíčovým faktorem pro navázání kvalitní a dlouhodobé spolupráce mezi veřejnostmi dvou států.

Diplomová práce přispěla k objasnění pozice české hudby v česko-francouzských kulturních vztazích. Třebaže v současné době patří hudba mezi hlavní pilíře české kulturní diplomacie ve Francii, nebylo tomu tak vždy. Francouzská hudební scéna ji začala objevovat až v 60. let 20. století, k čemuž zásadně přispěl i Guy Erismann obohacováním repertoáru francouzského rozhlasu, svými publikacemi o české hudbě a následně svým angažmá v Hnutí Janáček, jehož cílem bylo zpřístupnit francouzské veřejnosti českou (nejen Janáčkovu) hudbu. Analýza Erismannovy činnosti v česko-francouzské hudební spolupráci tudíž potvrdila hypotézu, že jedinec je plnohodnotným aktérem v mezinárodních vztazích a to nejenom, jedná-li se o vrcholného politika s pravomocemi ve vnitřní i zahraniční politice země. Vliv individuálního aktéra spočívá v jeho schopnosti využít své hmotné a nehmotné prostředky takovým způsobem, aby dosáhl svého cíle. Ambice, jež chce naplnit, často vycházejí z vnitřní motivace konkrétního jedince a nemusí být vždy zcela vědomé. Zároveň osobní zájem a motivace představují klíčové aspekty, aby činnost daného aktéra byla úspěšná. Z tohoto důvodu je důležité se o individuální aktéry zajímat i

v mezinárodních vztazích a v historických souvislostech. Příčiny historického vývoje jsou totiž spojeny i s vnitřní náklonností a motivací individuálních aktérů a, jak ukázala tato práce, nemusí se jednat pouze o vysoké státní představitele. V takovém případě je zapotřebí vzít na vědomí nehmotné (pokud jimi disponuje tak i hmotné) prostředky jedince, jimiž může vnitropolitické či mezinárodní dění ovlivnit. Mezi klíčové nehmotné vlastnosti patří zejména aktérova osobnost, znalosti, oficiální postavení, kontakty a reputace.

V akademické debatě by se tak mělo individuálním aktérům věnovat více pozornosti. Opomíjená osobní rovina založená na jedincích a mezilidských vztazích mezi aktéry tvoří plnohodnotnou součást nejen veřejné diplomacie, ale i jiných dimenzí mezinárodních vztahů. Ani téma české hudby v česko-francouzských bilaterálních vztazích není vyčerpáné a otevírá se zde místo pro další výzkum, aby se postupně zaplnila existující mezera v akademické literatuře.

Summary

The master thesis analyzing the activities of Guy Erismann, a French musicologist and producer, has found his contribution of raising French public awareness of the Czech musical heritage crucial. It consisted mainly of incorporating of the Czech music in a program of the Festival in Avignon and in the French broadcasting of the radio station *France Culture* that Erismann had established in 1963. Furthermore, Erismann wrote five books about Czech composers which served as the only source in French about the topic for a long time. Not only did he published books, he also shared his knowledge about the Czech music with the French society in colloquiums, performances and broadcasting all over France. Thanks to his rhetorical capabilities, he managed to catch spectators' attention. Moreover, in 1985 he created a network of persons which promoted the Czech music in France and it is believed that this association became the platform of the Czech-French musical cooperation.

Among the network members, it is possible to find other experts and promoters of the Czech music in France, such as Pierre-Emile Barbier, Georges Fonade, Jean-François Ballèvre, Gauthier Coussement... However, Guy Erismann was the main initiator these activities owing to his nice personality which allowed him to overcome the mistrust between the Czech and French. Moreover, his communist way of thinking was a clue to establish the cooperation during the communist era in Czechoslovakia. Consequently, Erismann succeeded in tying long-term relations with Czech representatives, artists and intellectuals based on trust and personal contacts. Subsequently, these personal relations were institutionalized by his position in *Radio France* and later by presiding the Mouvement Janáček. The development of Erismann's cooperation with Czech individuals confirms a presumption that personal relations are the basis for building the mutual confidence between publics of two states.

The master thesis has made the contribution to clarifying the position of the Czech music in Czech-French bilateral cooperation. Although nowadays the music belongs among main pillars of the Czech cultural diplomacy in France, it was not always the case. The raising awareness of French public of the Czech music has started in the 1960s and Erismann's activities contributed to it. The analysis of Erismann's contribution in the Czech-French musical cooperation confirmed the hypothesis that an individual, not only a high-ranking politician, is a fully-fledged actor in international relations. Which means that an academic literature should pay more attention to

individual actors. In addition, unheeded subjective level of international relations consists in full-fledged dimension and it should be more in the spotlight of academic researchers.

Použitá literatura

Primární zdroje

- „2004: Une grande année pour la musique tchèque“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 48 (2004): 8-11.
- „Actualités“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 20.
- „Allocution de M. Šedivý, Ambassadeur de ČSR à Paris“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 16 (1992): 5-6.
- „Concert par le Trio Tchèque“. Archivy Radia France, Paříž. 2. června 1982.
- „Concerts sur Radio France“, *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 3 (1988): 24.
- „Concerts: Osud, Radio France“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 28 (1996): 17-18.
- „Conférence Franco-Tchèque à Prague“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 19 (1993): 11-13.
- „Courrier des lecteurs“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 2 (1988): 23-4.
- „Dossier l’Affaire Macropulos“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 23 (1994): 9-16.
- „Choeurs de Janáček, le 14 mai 1996 à Radio France“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 29 (1997): 33.
- „Interview: Charles Mackerras: une passion tchèque“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 56 (2008): 12-16.
- „Katia Kabanová à Grand Théâtre à Genève“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 3 (1988): 24.
- „La RTF présente le Livre d’or de Paris-Inter avec ce soir en exclusivité le Quator Janacek...“. Archivy Radia France, Paříž (1960).
- „Le Centre tchèque de Paris“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 42 (2001): 36.
- „Le XXIXème Festival d’Avignon: Musique sacrée“. Archivy Radia France, Paříž (1975).
- „Messe Festival d’Avignon“. Archivy Radia France, Paříž (1976-86).
- „Repertoire de Trio Suk“. Archivy Radia France, Paříž (neznámé datum).

„Vous savez son bonté pour la Tchécoslovaquie...“. Archivy Radia France, Paříž (neznámé datum).

Anonym č. 1 (člen Hnutí Janáček). Osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017, Paříž.

Anonym č. 2 (člen Hnutí Janáček). Osobní rozhovor s autorkou, 13. listopadu 2017, Paříž.

Anonym č. 3 (zástupce Praga Digitalis). Osobní rozhovor s autorkou. 11. listopadu 2017, Paříž.

ASSEARM a Conservatoire J. Ph. Rameu. „L'âme tchèque: Une semaine de musique à Dijon autour de Jan Talich et Jan Talich jr“. (Dijon: 1-8. duben 1997).

Ballèvre, Jean-François (pianista). Osobní rozhovor s autorkou. 17. listopadu 2017, Paříž.

Ballèvre, Jean-François. „Editorial“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 54 (2007): 4.

Bernard, Olivier (ředitel kulturní sekce v La Sacem, vysokoškolský pedagog). Osobní rozhovor s autorkou. 11. listopadu 2017, Paříž.

Březina, Aleš (skladatel, muzikolog, ředitel Institutu Bohuslava Martinů). Osobní rozhovor s autorkou. 10. října 2017, Praha.

Clopet, Sylvie. „Osud: Querelle pour une version“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 11.

De Préalová, Jitka (dlouholetá zaměstnankyně Českého centra v Paříži). Osobní rozhovor s autorkou. 17. listopadu 2017, Paříž.

Dopis od Guy Erismanna pro Františka Raucha. Archivy Radia France, Paříž. 12. listopad 1963.

Dopis od Guy Erismanna pro Františka Raucha. Archivy Radia France, Paříž. 22. října 1963.

Dopis od Guy Erismanna pro Charlese Kriesgena. Archivy Radia France, Paříž. 29. ledna 1960.

Dopis od Charlese Kriesgena pro Guy Erismanna. Archivy Radia France, Paříž. 17. prosince 1961.

Dopis od Charlese Kriesgena pro Guy Erismanna. Archivy Radia France, Paříž. 28. prosince 1959.

Dopis od Charlese Raviera pro Viléma Pospíšila. Archivy Radia France, Paříž. 5. března 1969.

Dopis od Jiřího Štilce pro Guy Erismanna. Archivy Radia France, Paříž. 13. února 1963.

Dopis od Viléma Pospíšila pro Guy Erismanna. Archivy Radia France, Paříž. 24. ledna 1968.

Dopis od Viléma Pospíšila pro Guy Erismanna. Archivy Radia France, Paříž. 21. února 1968.

Dopis od Viléma Pospíšila pro Charlese Raviera. Archivy Radia France, Paříž. 9. listopadu 1968.

Dumont, Marc (producent v Radio France, historik). Osobní rozhovor s autorkou, 17. listopadu 2017, Paříž.

Dumont, Marc. „Hommage à Guy Erismann: Concert à Radio France“. Záznam pořadu (2008).

Erismann, Guy. *La musique dans les pays tchèques*. Paříž: Fayard, 2001.

Erismann, Guy. „Communication de Guy Erismann au colloque de Brno“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 5-7.

Erismann, Guy. „Géopolitique musicale en pays tchèques“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 46 (2003): 14-23.

Erismann, Guy. „La Fiancée vendue de Smetana“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 41 (2000): 31-5.

Erismann, Guy. „La musique et France Culture“, *Programme Musical France Culture*. Archivy Radia France, Paříž (1974): 3-4.

Erismann, Guy. „Le 4 octobre au Théâtre Janáček“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 8.

Erismann, Guy. „Le Festival International de Bohême du Sud et la musique française“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 7 (1989): 5-6.

Erismann, Guy. „Les Excursions de Monsieur Brouček“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 20 (1993): 6-7.

Erismann, Guy. „Martinů enfin!“ *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 12 (1990): 4-5.

Erismann, Guy. „Národní divadlo“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 53 (2006): 12-17.

Erismann, Guy. „Regards sur Prague“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 17 (1992): 17-24.

Erismann, Guy. „Un propriétaire nommé Brouček“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 20 (1993): 8-12.

Erismann, Guy. *Antonín Dvořák: Le génie d'un peuple*. Paříž: Fayard, 2004.

Erismann, Guy. *Janáček ou la passion de la vérité*. Paříž: Editions du Seuil, 2007.

Erismann, Guy. *Martinů: Un musicien à l'éveil des sources*. Arles: Actes Sud, 1990.

Erismann, Guy. *Smetana, l'éveilleur*. Arles: Actes Sud, 1993.

Erismannová, Michelle (zaměstnankyně Radio France, manželka Guy Erismanna). Osobní rozhovor s autorkou, 12. listopadu 2017, Paříž.

France Culture. „Avec Bohuslav Martinů, dans le regard de l'amour“. Archivy Radia France, Paříž (1979).

France Culture. „Documentation sur la „génération 1900““. Archivy Radia France, Paříž (1982).

France Culture. „France-Culture: Programme Musical été 1978“. Archivy Radia France, Paříž (1978).

France Culture. „Hommage à Bohuslav Martinů“. Archivy Radia France, Paříž (1999).

France Culture. „Chanteurs en exil: Un spécial „Libre Parcours Variétés“ de France Culture“. Archivy Radia France, Paříž (1982).

France Culture. „Mai musical de Prague“. Archivy Radia France, Paříž (1969).

France Musique. „Week-end en direct de Prague sur France Musique“. Archivy Radio France, Paříž (1993).

Halbreich, Harry. „Bohuslav Martinů, l'élégance concise du discours“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 57 (2008): 4-5.

Kabinová-Clopetová, Sylvie (muzikoložka). Osobní rozhovor s autorkou. 7. srpna 2017, Praha.

Kvapil, Radoslav (pianista). Osobní rozhovor s autorkou. 8. listopadu 2017, Praha.

La musique et les hommes. „Hommage à la poésie tchèque: Du café Slavia aux Deux Magots““. Archivy Radia France (1982).

La Sacem. „Cycle musique tchèque“. Paříž: 6. prosince 1990 – 7. února 1991.

Lagarde, Frédéric (klavírista, člen Ensemblu Calliopée). Osobní rozhovor s Markétou Vejvodovou (redaktorka, moderátorka). Neznámé datum.

Larrocheová, Mireille (divadelní režisérka, zakladatelka Péniche Opéra). Osobní rozhovor s autorkou. 17. listopadu 2017, Paříž.

Lethiecová, Karine (houslistka, zakladatelka Ensemblu Calliopée). Osobní rozhovor s Markétou Vejvodovou (redaktorka, moderátorka). Neznámé datum.

Marnat, Marcel (muzikolog, novinář, rozhlasový producent). Osobní rozhovor s autorkou. 16. listopadu 2017, Paříž.

Martin, Gabriel (člen Hnutí Janáček). Osobní rozhovor s autorkou. 13. listopadu 2017, Paříž.

Mařatka, Kryštof (skladatel, dirigent, klavírista). Osobní rozhovor s autorkou. 15. listopadu 2017, Paříž.

Meldegg, Stéphan. „XXXIIIème Festival d'Avignon – Jean Vilar““. Archivy Radia France, Paříž (1979).

Mihule, Jaroslav (diplomat, muzikolog, vysokoškolský pedagog na Fakultě tělesné výchovy a sportu Univerzity Karlovy). Osobní rozhovor s autorkou. 29. června 2017, Praha.

Mouvement Janáček, Assemblée générale constitutive. 11. února 1985.

Mouvement Janáček. „Preamble““. Neznámé datum.

Mouvement Janáček. Compte rendu de la réunion. 28. listopadu 1984.

O. R. T. F. „Le Rapport dont vous êtes l'objet de Václav Havel““. *Biennale de Paris Jeunes Auteurs*. Archivy Radia France, Paříž (neznámé datum)

Páleníček, Zdeněk (klavírista). Osobní rozhovor s autorkou. 12. prosince 2017, Praha.

Pohorský, Aleš (vysokoškolský pedagog na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy). Osobní rozhovor s autorkou. 13. června 2017, Praha.

Pohorský, Aleš (vysokoškolský pedagog na Filosofické fakultě Univerzity Karlovy). Osobní rozhovor s autorkou. 9. ledna 2018, Praha.

Prager, Charles (bývalý ředitel Národní scény v Mâconu). Osobní rozhovor s autorkou. 28. listopadu 2017, Praha.

ProQuartet-CEMC. „Journées Leos Janacek“. Paříž: Opéra Bastille, 27-8. ledna 2007.

Quinzii, Yvonne. „Il était une fois... Une Petite renarde russée...“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 9.

Royer, Patrice. „Concert du 7 octobre“. *Cahier du Mouvement Janáček*, č. 4 (1988): 12.

Samedi de France Culture. „La Mureaille du diable: Opéra en 3 actes de Smetana“. Archivy Radia France, Paříž (1983).

Saônora. „Concert: Leoš Janáček“. Mâcon: 7. května 1988.

Štraus, Ivan (houslista, vysokoškolský pedagog na AMU). Osobní rozhovor s autorkou. 7. prosince 2017, Praha.

Théâtre National Opéra de Paris. „Festival Leoš Janáček“. Paříž: únor-březen 1988.

UNESCO. „Mexico City Declaration on Cultural Policies“. 1982. http://webarchive.unesco.org/20170204034755/http://portal.unesco.org/culture/en/files/12762/11295421661mexico_en.pdf/mexico_en.pdf (konzultováno 18. 11. 2017).

Vyhláška ministra zahraničních věcí o Kulturní dohodě mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Francouzské republiky, č. 59/1968 Sb. (přijato 10. dubna 1968). <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1968-59> (konzultováno 8. dubna 2018).

Wellner Pospíšil, Michael (bývalý ředitel Českého centra v Paříži a Budapešti, fotograf). Osobní rozhovor s autorkou, 7. prosince 2017, Praha.

Zpráva od vedení France I pro paní Duchateauovou. Archivy Radia France, Paříž. 27. března 1959.

Zpráva pro pana Arbereta. Archivy Radia France, Paříž. 26. dubna 1960.

Zpráva pro regionálního ředitele v Nice. Archivy Radia France, Paříž. 1. února 1960.

Sekundární zdroje

Anholt, Simon. *Competitive Identity: The New Brand Management for Nations, Cities and Regions*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2007.

Aucouturier, Michel. „Chvéik et la révolution“. *Revue des études slaves* 58, č. 1 (1986): 55-9. www.persee.fr/doc/slave_0080-2557_1986_num_58_1_5544 (staženo 15. června 2017).

Bátora, Jozef. „Public Diplomacy Between Home and Abroad: Norway and Canada“. *The Hague Journal of Diplomacy*, č. 1 (2006): 53-80. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 3. prosince 2017).

Berton, Jean-Claude. *La musique tchèque*. Paříž: Presses Universitaires de France, 1982.

Brüstlová, Markéta. Europeizace česko-francouzských vztahů. Doktoranská disertace, IMS FSV UK, 2012.

Caine, Barbara. „Introduction“. In *Biography and History*, ed. Barbara Caine, 1-6. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2010.

Carr, Graham. „American Musicians and Cold War Politics in the Near and Middle East, 1954–60“. *Popular Music History* 1, č. 1 (2004): 37-63. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).

Collins, Marcus. „The Beatles‘ Politics“. *The British Journal of Politics and International relations*, č. 16 (2014): 291-309. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).

Corduas, Serge. „Golem, Robot et Chvéik: trois doubles pragois“. *Revue des études slaves* 58, č. 1 (1986): 25-38. www.persee.fr/doc/slave_0080-2557_1986_num_58_1_5541 (staženo 15. června 2017).

Creswell, John W. *Qualitative Inquiry & Research Design: Choosing Among Five Approaches*. Thouônd Oaks: ôge Publications, 2009.

De la Serre, François, Lequesne, Christian a Jacques Rupnik. *L'Union européenne: Ouverture à l'Est?* Paříž: Politique d'aujourd'hui, 1994.

Dursun-ozkanca, Oya. „French public opinion on the European Union's Eastern enlargement and public-elite relations“. *French Politics* 11, č. 3 (září 2013): 241-58. <https://www.jstor.org/> (staženo 14. června 2017).

- Fejtő, François. „Un pont qui n'a pu être construit : le projet de traité franco-tchécoslovaque“. *Politique étrangère* 41, č. 1 (1976): 5-11. www.persee.fr/doc/polit_0032-342x_1976_num_41_1_1744 (staženo 15. června 2017).
- Franke, Ulrich a Kaspar Schiltz. “They Don’t Really Care About Us!” *International Studies Perspective*, č. 13 (2014): 39-55. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).
- Galmiche, Xavier a Lenka Stránská. *L'attraction et la nécessité: Musique tchèque et culture française au XXe siècle*. Praha: Editio Barenreiter Praha, 2004.
- Giustino, Cathleen M. „Rodin in Prague: Modern Art, Cultural Diplomacy, and National Display“. *Slavic Review* 69, č. 3 (2010): 591-619. <https://www.jstor.org/> (staženo 15. června 2017).
- Hall, Robert. „The Strategic Analysis of Intangible Resources“. *Strategic Management Journal* 13, č. 2 (1992): 135-44. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 7. ledna 2018).
- Horký, Ondřej a Eliška Tomalová. „Biografie“. In *Jak zkoumat politiku: kvalitativní metodologie v politologii a mezinárodních vztazích*, ed. Petr Drulák a kol., 177-202. Praha: Portál, 2008.
- Chardonner, Jacques a Madeleine Sola. „Guy Erismann: Radio et militantisme musicale“. In *Cahier d'histoire de la Radiodiffusion*, č. 58, ed. Guy Robert, 186-224. Paříž: Radio France, 2008.
- Chotil-Fani, Alain a Éric Baude. *Antonín Dvořák: un musicien par-delà les frontières*. Paříž: Éditions Buchet-Chastel, 2007.
- Jones, Walter S. „Power“. In *The Logic of International Relations*, Walter S. Jones (Boston: Little Brown, 1985): 245-74.
- Kahn, Jeremy. „A Brand-New Approach“. *Foreign Policy* 157, (2006): 90-2. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 3. listopadu 2017).
- Kolektiv autorů. *Společné pohledy na Evropu*. Praha: Cahiers du CEFRES, č. 14, 1998.
- Konopásek, Zdeněk. „Text a textualita v sociálních vědách: Část první – teoretické motivace“. *Biograf*, č. 7 (1996). <http://www.biograf.org/clanek.php?clanek=703> (staženo 10. února 2016).
- Kořan, Michal. *Česká zahraniční politika v roce 2007: Analýza ÚMV*. Praha: Ústav mezinárodních studií, 2008.

- Kundera, Milan. *Můj Janáček*. Brno: Atlantis, 2004.
- Langer, Daniela. *Écrits de Leoš Janáček*. Paříž: Fayard, 2010.
- Leonard, Mark, Stead, Catherine a Conrad Smewing. *Public diplomacy*. Londýn: The Foreign Policy Centre, 2002.
- Lequesne, Christian a Jacques Rupnik. *L'Europe des Vingt-Cinq: 25 cartes pour un jeu complexe*. Paris: Editions autrement, 2004.
- Marès, Antoine. „La réception de Hašek / Chvábek“. *Revue des études slaves* 58, č. 1 (1986): 83-91. www.persee.fr/doc/slave_0080-2557_1986_num_58_1_5547 (staženo 15. června 2017).
- Marès, Antoine. *Edvard Beneš: drama mezi Hitlerem a Stalinem*. Praha: Argo, 2016.
- McBride, William L. „The Case of Sartre“. *Social Research* 56, č. 4 (1989): 849-75. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 28. února 2018).
- Melissen, Jan. „Wielding Soft Power: The New Public Diplomacy“. *Netherlands Institute of International Relations* (2005): 1-30. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 3. listopadu 2017).
- Melissen, Jan. *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*. Houndmills: Palgrave Macmillan, 2005.
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Guy Erismann“. In *Sborník laureátů Ceny Gratias Agit 1997-2003*. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky (Praha, 2003): 86. https://www.mzv.cz/philadelphia/cz/dalsi_dulezite_informace/cena_gratias_agit_2003/sbornik_laureatu_ceny_gratias_agit_1997.html (konzultováno 1. listopadu 2017).
- Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. „Veřejná diplomacie 2016“. http://www.mzv.cz/file/2569702/OVD_rocenka_2016.pdf (konzultováno 13. 1. 2018).
- Mossé, Eliane. „Les pays d'Europe centrale et orientale et l'Union européenne: aspects économiques“. *Politique étrangère* 61, č. 1 (1994): 151-63. www.persee.fr/doc/polit_0032-342x_1996_num_61_1_4520 (staženo 15. června 2017)
- Motejlová, Ludmila. *Československo a Francie 1948-1968: Československo-francouzské diplomatické a kulturní vztahy v letech 1948-1968*. Doktorandská dizertace, Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

Nye, Jr., Joseph S. *Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power*. New York: Basic Books, 1990.

Nye, Jr., Joseph S. *Soft power: The Means to success in World Politics*. New York: Public Affairs, 2004.

Oficiální stránky Francouzského institutu v Praze. „Náš příběh“.

<https://www.ifp.cz/cz/o-nas-1/> (konzultováno 8. dubna 2018).

Oficiální stránky La Sacem. „La Sacem en bref“: <https://societe.sacem.fr/> (konzultováno 18. března 2018).

Oficiální stránky Ministerstva zahraničních věcí České republiky. „Francie: Seznam platných mezinárodních smluv s Českou republikou“: https://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/francie/smlouvy/index.html (konzultováno 8. dubna 2018).

Prošková, Alena. Francouzský jazyk v českém výukovém prostředí v letech 1847-1948. Doktorandská disertace, Ústav českého jazyka a teorie komunikace. Filosofická fakulta Univerzity Karlovy, 2014.

Raková, Zuzana. *Francophonie de la population tchèque 1848-2008*. Brno: Masarykova univerzita, 2011.

Reznikow, Stéphane. „Un révélateur de l'identité tchèque: la francophilie (1900-1914)“: *Matériaux pour l'histoire de notre temps* 59, č. 1 (2000): 6-9. www.persee.fr/doc/mat_0769-3206_2000_num_59_1_403224 (staženo 15. června 2017).

Reznikow, Stéphane. *Frankofilství a česká identita 1848 – 1914*. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2008.

Richter, Václav. „Guy Erismann ou le pouvoir de séduction de la musique tchèque“: *Radio Praha* (prosinec 2007). <http://www.radio.cz/fr/rubrique/faits/guy-erismann-ou-le-pouvoir-de-seduction-de-la-musique-tcheque> (konzultováno 25. března 2018).

Rosenberg, Jonathan. „America on the World Stage: Music and Twentieth-Century U.S. Foreign Relations“: *Diplomatic History* (2012): 65-9. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 18. června 2017).

Rousseau, Jérémie. *Leos Janacek*. Arles, Actes Sud, 2004.

- Royer, Patrice. *Leos Janacek*. Paříž: Éditions Bleu Nuit, 2004.
- Rupnik, Jacques a kol. *Les Européens face à l'élargissement*. Paříž: Presses de Sciences Po, 2004.
- Rupnik, Jacques a kol. *Paříž-Praha: Intelektuálové v Evropě*. Praha: Les Cahiers de la Stepanska, 1994.
- Sampert, Shannon a Natasja Treiberg. „The Reification of the “American Soldier”: Popular Culture, American Foreign Policy and Country Music“. *Conference Papers - International Studies Association* (2007): 1-38. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).
- Sharp, Brett S. „World-Wide Symphony: The Role of Popular Music in American Foreign Policy“. *Conference Papers -- Southern Political Science Association* (2008): 1-34. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).
- Soumagnac, Myriam a Jitka De Préval (ed.). *Paris-Prague: Voyage musical en compagnie de Guy Erismann*. Sampzon: Editions DELATOUR FRANCE, 2010.
- Story, Johantan. „Les opinions publiques, obstacle à l'intégration européenne“. *Politique étrangère* 57, č. 4 (1992): 893-913. http://www.persee.fr/doc/polit_0032-342x_1992_num_57_4_4157 (staženo 14. června 2017).
- Street, John. „The Sound of Geopolitics: Popular Music and Political Rights“. *Popular Communication*, č. 11 (2013): 49. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 17. června 2017).
- Šedivý, Jaroslav. *Černínský palác v roce nula*. Praha: Ivo Železný, 1997.
- Thirion, Annie. *Antonin Dvorak : sa vie, son œuvre*. Paříž: Chez l'auteur, 2003.
- Tomalová, Eliška. „Kulturní diplomacie“. In *Paradigmata moderní kulturní politiky*, ed. Bohumil Nekolný a kolektiv, 56-73. Praha: Institut umění – Divadelní ústav v Praze, 2014.
- Tomalová, Eliška. *Kulturní diplomacie: Francouzská zkušenost*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 2008.
- Tulmets, Elsa. „Les programmes d'aide de l'Union européenne à l'Est: analyser l'impact des réformes“. *Revue d'études comparatives Est-Ouest* 34, č. 3 (2003): 5-36. http://www.persee.fr/doc/receo_0338-0599_2003_num_34_3_1615 (staženo 14. června 2017).

Van Dyke, Vernon. „The Position and Prospects of the Communists in France“. *Political Science Quarterly* 63, č. 1 (1948): 45-81. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 28. února 2018).

Van Ham, Peter. „The Rise of the Brand State: The Postmodern Politics of Image and Reputation“. *Foreign Affairs* 8, č. 5 (2001): 2-6. <http://ukaz.cuni.cz> (staženo 3. listopadu 2017).

Vejvodová, Markéta. „Vzpomínka na Guy Erismanna“. *Harmonie* (2009). <https://www.casopisharmonie.cz/rozhovory/vzpominka-na-guy-erismanna.html> (navštíveno 1. března 2018).

Seznam příloh

Příloha č. 1: Kategorizace dopadů veřejné diplomacie (tabulka)

Příloha č. 2: Kategorizace dopadů kulturní diplomacie (tabulka)

Příloha č. 3: Tři dimenze kulturní diplomacie (tabulka)

Příloha č. 4: Vyobrazení šíření informací od zdroje k širšímu publiku (diagram)

Příloha č. 5: Životopisná data Guy Erismanna (seznam)

Příloha č. 6: Publikace Guy Erismanna (seznam)

Přílohy

Příloha č. 1: Kategorizace dopadů veřejné diplomacie (tabulka)

Fáze dopadů veřejné diplomacie		Projevy
1	seznámení	zvyšování povědomí o daném státu, aktualizace dosavadních představ
2	zvyšování obliby	tvorba pozitivní percepce, porozumění percepce druhého, přibližování percepce
3	vytvoření vazeb	studijní výměny, kulturní a vědecká spolupráce, zájem o místní produkty, turismus
4	ovlivňování	investice, obchodní a politická spolupráce, podpora zahraničně politické pozice

Zdroj: Autorské zpracování podle Tomalová, *Kulturní politika*, 17.

Příloha č. 2: Kategorizace dopadů kulturní diplomacie (tabulka)

Fáze dopadů kulturní diplomacie		Subkategorie dopadů
1	seznámení	kontakt s českou kulturou*
3	vytvoření vazeb	vzájemná výměna umělců
		organizace společných projektů
		institucionalizace kulturní spolupráce

*viz diagram č. 1

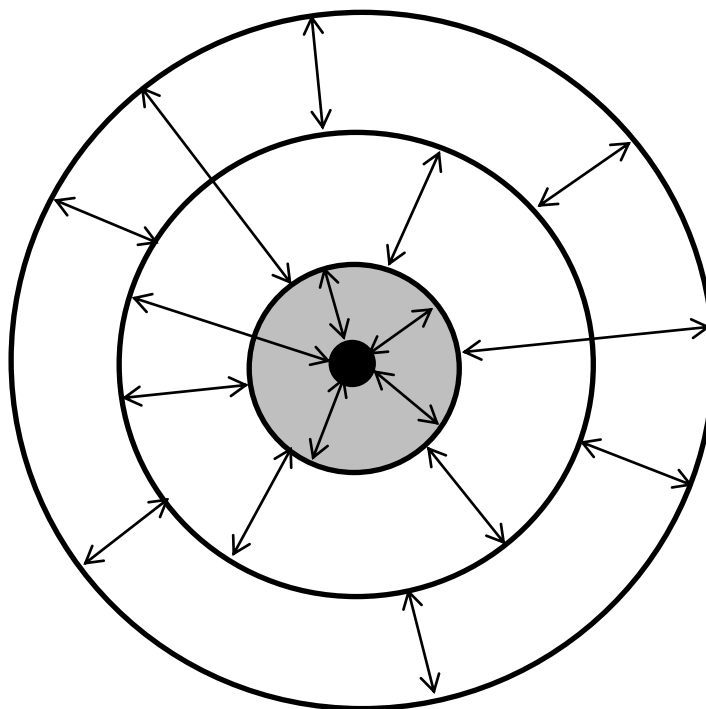
Zdroj: Autorské zpracování

Příloha č. 3: Tři dimenze kulturní diplomacie (tabulka)

Záměr/Dimenze	Reaktivní (hodiny a dny)	Proaktivní (týdny a měsíce)	Budování vztahu (roky)
<i>politický/vojenský</i>			
<i>ekonomický</i>			
<i>společenský/kulturní</i>			kontakt s českou hudbou vzájemná výměna umělců organizace společných projektů institucionalizace kulturní spolupráce

Zdroj: Autorské zpracování podle Leonard, Stead a Smewing, *Public diplomacy*, 10.

Příloha č. 4: Vyobrazení šíření informací od zdroje k širšímu publiku (diagram)

Zdroj: autorské zpracování

Příloha č. 5: Životopisná data Guy Erismanna (seznam)

1927	narozen ve městě Villerupt, department Meurthe et Moselle
1945-1957	práce v archivu sbírky gramofonových desek RTF
1954-2007	člen (následně viceprezident) Akademie Charles Cros
1957-1958	prozatímní ředitel ústředního archivu sbírky desek RTF

1958-1963	zástupce ředitelky stanice <i>Paris-Inter</i>
1959	založení pořadu <i>Livre d'Or de Paris-Inter</i>
1963-1988	zástupce ředitele stanice <i>France Culture</i>
1965	založení hudebního vysílání na <i>France Culture</i> (<i>Programmation musical de France Culture</i>)
1966	první vydání knihy o Antonínu Dvořákovi
1967-1987	ředitel hudebního programu Festivalu v Avignonu
1969	zahájení projektu <i>théâtre musical</i> v rámci Festivalu v Avignonu
1980	první vydání knihy o Leoši Janáčkově
1985	založení Hnutí Janáček (<i>Mouvement Janáček</i>)
1985-2007	prezident Hnutí Janáček
1988	odchod do důchodu
1990	první vydání knihy o Bohuslavu Martinů
1993	první vydání knihy o Bedřichu Smetanovi
2001	první vydání knihy <i>Hudba v českých zemích</i> (<i>La musique dans les pays tchèques</i>)
2002	ocenění ČR <i>Artis Bohemiae Amicis</i>
2003	ocenění ČR <i>Gratias Agit</i>
2007	úmrť

Příloha č. 6: Publikace Guy Erismanna (seznam)

Erismann, Guy. *Piotr I. Tchaïkovski*. Paříž: Seghers, 1964.

Erismann, Guy. *Histoire de la chanson française*. Paříž: Pierre Waleffe, 1967.

Erismann, Guy. *Martinů: Un musicien à l'éveil des sources*. Arles: Actes Sud, 1990.

Erismann, Guy. *Smetana, l'éveilleur*. Arles: Actes Sud, 1993.

Erismann, Guy. *Antonín Dvořák: Le génie d'un peuple*. Paříž: Fayard, 2004.

Erismann, Guy. *Janáček ou la passion de la vérité*. Paříž: Editions du Seuil, 2007.

Erismann, Guy. *Mémoire des pays tchèque*. Paříž: České centrum v Paříži / Hnutí Janáček, 2003.